

งานจิตรกรรมเรื่องห้องสิน ภายในแก่นงูกิจราชบริหาร พระราชวังบวรสถานมงคล(วังหน้า)

การค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาประวัติศาสตร์ศิลปะ แผนก ข ระดับปริญญาโท

ภาควิชาประวัติศาสตร์ศิลปะ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2560

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

งานจิตรกรรมเรื่องห้องสิน ภายในเก๋งนุกิจราชบริหาร พระราชวังบวรสถานมงคล(วังหน้า)

การค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาประวัติศาสตร์ศิลปะ แผนก ข ระดับปริญญาโท

ภาควิชาประวัติศาสตร์ศิลปะ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2560

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

MURAL PAINTINGS WITH THE STORY “ROMANCE OF THE INVESTITURE OF
GODS” INSIDE “KENG NU KIT RATCHA BORIHAN” OF BANGKOK NATIONAL
MUSEUM.

A Master's Report Submitted in partial Fulfillment of Requirements
for Master of Arts (ART HISTORY)
Department of Art History
Graduate School, Silpakorn University
Academic Year 2017
Copyright of Graduate School, Silpakorn University

หัวข้อ งานจิตรกรรมเรื่องห้องสิน ภายในแก่นงูกิจราชบริหาร พระราชวังบวรสถาน
มงคล(วังหน้า)
โดย แพร มัชยธนา
สาขาวิชา ประวัติศาสตร์ศิลปะ แผนก ข ระดับปริญญาโทมหาบัณฑิต
อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อชิรัชญ์ ไชยพจน์พานิช

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร ได้รับพิจารณาอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร.ปานใจ ธารทัศน์วงศ์)
พิจารณาเห็นชอบโดย
..... ประธานกรรมการ
(ศาสตราจารย์ ดร. ศักดิ์ชัย สายสิงห์)
..... อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อชิรัชญ์ ไชยพจน์พานิช)
..... ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก
(เด่นดาว ศิลปานนท์)

58107310 : ประวัติศาสตร์ศิลปะ แผน ข ระดับปริญญาโทมหาบัณฑิต

คำสำคัญ : เก่งนุกิจราชบริหาร, ห้องสิน, อุปรากรมจีน, จิ้ว, งานจิตรกรรมจีน, งานจิตรกรรมแบบจีน ประเพณี

นางสาว แพร มัชยธนา: งานจิตรกรรมเรื่องห้องสิน ภายในเก่งนุกิจราชบริหาร พระราชวัง
บวรสถานมงคล(วังหน้า) อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อชิรัชญ์ ไชยพจน์
พานิช

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษางานจิตรกรรมเรื่องห้องสิน ภายในเก่งนุกิจราชบริหาร พิพิธภัณฑสถานพระนคร ทั้งด้านเทคนิคและประติมานวิทยาของเครื่องแต่งกายตัวละครโดยได้
ข้อสรุป ดังนี้

1. ช่างผู้เขียนงานจิตรกรรมเรื่องห้องสินเป็นช่างชาวจีน โดยงานจิตรกรรมเรื่องห้องสิน
ได้แสดงถึงอิทธิพลงานจิตรกรรมแบบจีนประเพณีในการวาดตัวละคร และเครื่องแต่งกายตัวละครตาม
แบบงานจิตรกรรมแบบจีนประเพณีอย่างชัดเจน

2. ลักษณะของเครื่องแต่งกายตัวละครที่ปรากฏในงานจิตรกรรมเรื่องห้องสิน ช่างได้นำเอา
ลักษณะการแต่งกายของอุปรากรมจีน และลักษณะของตัวละครที่ได้บรรยายไว้ในพงศาวดาร
เรื่องห้องสิน เป็นข้อมูลในการวาดตัวละครที่ปรากฏในแต่ละฉากหนึ่ง ช่างมีการกำหนดฐานันดรศักดิ์
หน้าที่ และบทบาทของตัวละคร โดยใช้ลักษณะของเครื่องแต่งกายเป็นตัวกำหนด นอกจากนี้ช่างได้
วาดลักษณะพลังพิเศษของตัวละครนั้นๆ เพื่อแสดงถึงการสู้รบโดยใช้พลังพิเศษ ตามที่ได้บรรยายไว้ใน
พงศาวดารเรื่องห้องสิน และยังทำให้งานจิตรกรรมดูน่าสนใจมากยิ่งขึ้น

3. องค์ประกอบอื่นๆในงานจิตรกรรมเรื่องห้องสิน ได้แสดงถึงอิทธิพลงานจิตรกรรมแบบ
จีนประเพณีเช่นกัน ทั้งเทคนิค และองค์ประกอบฉากต่างๆ เช่น การเขียนชื่อกำกับตัวละคร ลักษณะ
ของไฟในงานจิตรกรรมจีน เป็นต้น อันเป็นส่วนสำคัญในการแสดงถึงลักษณะงานจิตรกรรมที่ได้รับ
อิทธิพลงานจิตรกรรมแบบจีนประเพณี

58107310 : Major (ART HISTORY)

Keyword : Hong Sin, Chinese opera, Fengshen, Chinese pavilion, Chinese mural painting, Keng of Nu Kit Ratcha Borihan

MISS PEAR MATTAYATANA : MURAL PAINTINGS WITH THE STORY “ROMANCE OF THE INVESTITURE OF GODS” INSIDE “KENG NU KIT RATCHA BORIHAN” OF BANGKOK NATIONAL MUSEUM. THESIS ADVISOR : ASSISTANT PROFESSOR ACHIRAT CHAIYAPOTPANIT, PH.D.

The purpose of this research is to study the artwork of “Hong Sin”, or “The Investiture of Gods” which was painted inside a Chinese pavilion named Nu Kit Ratcha Borihan in the Bangkok National Museum. Studying the painting technique and iconography of each characters, this research leads to the several conclusions, as follows;

1. The artists who painted the artwork are Chinese, as seen from the drawing styles and clothes of characters
2. The clothes presented in the artwork receive an influence from Chinese opera. Moreover, the features of characters are all based on “Hong Sin” or “The Investiture of Gods”. The artists differentiated characters’ status and role from one another by the costumes that those characters wear. Furthermore, many characters in the story have some special talents, based from the chronicle, the painting portrays these features as well, making the work more interesting.
3. Other aspects in the paintings are also based on The Chinese culture - e.g., the insertion of each character’s name beside each character and the technique of painting fire.

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์ฉบับนี้สามารถสำเร็จลุล่วงได้ด้วยความกรุณาจากหลายฝ่าย ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ บิดา-มารดา และน้องสาวผู้เป็นกำลังใจและที่ปรึกษาด้านภาษาจีนท้องถิ่น รวมถึงออกทุนทรัพย์ในการทำวิจัยครั้งนี้

นอกจากนี้ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อชิรัชญ์ ไชยพจน์พานิช ซึ่งเป็นผู้ควบคุมสารนิพนธ์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พัศวีสิริ เปรมกุลนันท์ ที่คอยให้คำปรึกษา ชี้แนะแนวทางในการค้นคว้าวิจัย

ในการเก็บข้อมูลภาคสนาม ขอขอบคุณยุทธนาวรากร แสงอร่าม ผู้ให้ความอนุเคราะห์การเข้าถึงข้อมูลภายในแก่งนุกิจราชบริหาร และขอขอบคุณนายทีปกร เทียนเจริญ และนายแพทย์ณัฐกร หาญหัตถยา ตากล้องผู้ช่วยในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้

สุดท้ายนี้ขอขอบคุณนายแพทย์ณัฐกร หาญหัตถยา ผู้ร่วมเดินทางไปเก็บข้อมูลในไทเป นางสาวฉันทย์ชนก มานวงศ์ ผู้ให้คำปรึกษาด้านข้อมูล นางสาวกมลรัตน์ ชวนสบาย และนายวัชรระ เฉลิมชนม์ผู้ให้คำปรึกษาด้านระบบการทำวิจัยในครั้งนี้ให้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

แพรว มัชยธนา

สารบัญ

	หน้า
.....	ง
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
.....	จ
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
.....	ฉ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญภาพ.....	ฌ
สารบัญตาราง.....	ฐ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	3
3. สมมติฐานของการวิจัย.....	3
4. ขอบเขตของการวิจัย.....	4
5. ข้อตกลงเบื้องต้น.....	4
6. นิยามคำศัพท์.....	4
7. ประโยชน์ที่ได้รับ.....	5
8. ขั้นตอนการศึกษา.....	5
9. วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	6
บทที่ 2 ประวัติเก็งนุกิจราชบริหาร และพงศาวดารเรื่องห้องสิน.....	7
1. ประวัติเก็งนุกิจราชบริหาร.....	7

2. ห้องสันทนาการและการแปลวรรณกรรมในสมัยรัตนโกสินทร์.....	8
3. งานจิตรกรรมภายในแก่งนุกิจราชบริหาร.....	11
บทที่ 3 การศึกษางานจิตรกรรมเรื่องห้องสันทนาการ.....	25
1. เครื่องแต่งกายตัวละคร : อิทธิพลจากเครื่องแต่งกายอุปรากรจีน จิตรกรรมประเพณีจีน หรือ เครื่องแต่งกายจริง?.....	27
2. วิเคราะห์ลักษณะทางประติมานวิทยาของตัวละครห้องสันทนาการ.....	45
3 วิเคราะห์องค์ประกอบแวดล้อมตัวละคร ภายในงานจิตรกรรมเรื่องห้องสันทนาการ	63
บทที่ 4 สรุป	78
1 สรุปผล.....	78
2 ข้อเสนอแนะ.....	79
.....	82
รายการอ้างอิง.....	82
ภาคผนวก	90
1. คำศัพท์ภาษาจีนที่ปรากฏในสารนิพนธ์	90
2. แผนผังงานจิตรกรรมเรื่องห้องสันทนาการ ในแก่งนุกิจราชบริหาร.....	93
.....	95
ประวัติผู้เขียน	95

สารบัญภาพ

หน้า

ภาพที่ 1 ภาพฉากค่ายกลทั้ง 10 (จิตรกรรมฝาผนังทิศใต้ฝั่งตะวันตก).....	15
ภาพที่ 2 ภาพฉากเทพหยานเต็งเต้าเหยินมาช่วยเจียงจื่อเอี้ย (จิตรกรรมฝาผนังทิศใต้ฝั่งตะวันตก)...	15
ภาพที่ 3 ภาพฉากการช่วยอู่ว่าง (จิตรกรรมฝาผนังทิศใต้ฝั่งตะวันออก).....	17
ภาพที่ 4 ภาพฉากปล้นค่ายเหวินไท่ซือ (จิตรกรรมฝาผนังทิศใต้ฝั่งตะวันออก).....	17
ภาพที่ 5 ภาพฉากเหวินไท่ซือหนี และถูกต้อน (จิตรกรรมฝาผนังทิศใต้ฝั่งตะวันออก).....	18
ภาพที่ 6 ภาพฉากการรบระหว่างทัพของฮว้างเทียนฮวา และข่งเสวียน (จิตรกรรมฝาผนังทิศตะวันตก)	19
ภาพที่ 7 รุ่นที่เต้าเหยินปราบข่งเสวียน (จิตรกรรมฝาผนังทิศตะวันตก).....	19
ภาพที่ 8 พระศาสดาทั้งสี่ทำลายค่ายสังหารเซียน (จิตรกรรมฝาผนังทิศตะวันออก).....	20
ภาพที่ 9 ทลายค่ายกลหมื่นเซียน (จิตรกรรมฝาผนังทิศตะวันออก).....	21
ภาพที่ 10 ด่านอิ้วหนุก่วน (จิตรกรรมฝาผนังทิศเหนือฝั่งตะวันออก).....	21
ภาพที่ 11 นักพรตจิวี่หลิวซุนให้ลูกศิษย์ส่งจดหมายให้เจียงจื่อเอี้ย (จิตรกรรมฝาผนังทิศเหนือเหนือ ประตู).....	22
ภาพที่ 12 เจียงจื่อเอี้ยปราบจางซูย (จิตรกรรมฝาผนังทิศเหนือฝั่งตะวันออก).....	22
ภาพที่ 13 อู่เหวินฮวาปล้นค่ายเจียงจื่อเอี้ย (จิตรกรรมฝาผนังทิศเหนือฝั่งตะวันตก).....	23
ภาพที่ 14 เอียงเจียนบังคับจิวี่เจินกลายเป็นสุกร (จิตรกรรมฝาผนังทิศเหนือฝั่งตะวันตก).....	24
ภาพที่ 15 หมวกไท่จิวี่เจียงจื่อเอี้ย เซียน (ชาย) และอู่ว่าง (ขวา).....	27
ภาพที่ 16 หมวกไท่จิวี่.....	28
ภาพที่ 17 เครื่องเซรามิกสมัยจักรพรรดิคังซี ราชวงศ์ชิง.....	29
ภาพที่ 18 หมวกอู่ว่าง.....	29

ภาพที่ 19 หมวกกษัตริย์สมัยราชวงศ์หมิง	30
ภาพที่ 20 หมวกกษัตริย์อุปรากรจีน.....	31
ภาพที่ 21 เครื่องเซรามิกสมัยจักรพรรดิคังซี ราชวงศ์ชิง	31
ภาพที่ 22 หมวกเอียงเจียน (ซ้าย) และหมวกเหวินไต้สือ (ขวา).....	32
ภาพที่ 23 หลี่จิ้ง สวมหมวกเจียมเอ็ง.....	33
ภาพที่ 24 หมวกคุยเหมาราชวงศ์หมิง (ขวา) และหมวกคุยเหมาราชวงศ์ชิง (ซ้าย).....	33
ภาพที่ 25 หมวกเจียมเอ็ง ปัจจุบัน (ซ้าย) และหมวกเจียมเอ็ง ปี พ.ศ. 2418 (ขวา).....	34
ภาพที่ 26 ประติมากรรมขุนพลหน้าสุสานสมัยราชวงศ์หมิง	35
ภาพที่ 27 เครื่องเซรามิกสมัยจักรพรรดิคังซี แห่งราชวงศ์ชิง	35
ภาพที่ 28 เครื่องแบบแม่ทัพจิตรกรรมเรื่องห้องสิน ในเก๋งนุกิจราชบริหาร (ซ้าย).....	36
ภาพที่ 29 พู่หางประดับศีรษะอุปรากรจีน (จิว).....	36
ภาพที่ 30 พู่หางประดับศีรษะบนเครื่องเซรามิกสมัยจักรพรรดิคังซี ราชวงศ์ชิง	37
ภาพที่ 31 บู้หังควงไม่มีพู่หาง (เต็งฉานอวี่) (ซ้าย) และบู้หังควงมีพู่หาง (เกาหลางอิง) (ขวา).....	37
ภาพที่ 32 หมวกหงส์.....	38
ภาพที่ 33 บู้หังควงอุปรากรจีน (จิว).....	38
ภาพที่ 34 ฉลองพระองค์อู่ว่าง (ซ้าย) ฉลองพระองค์กษัตริย์ในสมัยราชวงศ์หมิง	39
ภาพที่ 35 ฉลองพระองค์กษัตริย์ของอุปรากรจีน	40
ภาพที่ 36 เครื่องแต่งกายงานจิตรกรรมเรื่องห้องสินภายในเก๋งนุกิจราชบริหาร.....	40
ภาพที่ 37 เครื่องแต่งกายของอุปรากรจีน (จิว) ปัจจุบัน (ซ้าย) และสมัยราชวงศ์ชิง (ขวา)	41
ภาพที่ 38 เครื่องแต่งกายจินจา กับเจียงจื่อเอี้ย (ซ้าย) และเครื่องแต่งกายจินจา มู่จา (ขวา)	41
ภาพที่ 39 เครื่องแต่งกายสมัยราชวงศ์ชิง	42
ภาพที่ 40 เต็งฉานอวี่ สวมชุดเกราะแม่ทัพสตรี.....	43
ภาพที่ 41 ชุดแม่ทัพสตรีของอุปรากรจีน.....	43
ภาพที่ 42 เครื่องแต่งกายสตรี จิตรกรรมเรื่องห้องสิน ภายในเก๋งนุกิจราชบริหาร (ซ้าย)	44

ภาพที่ 43 ฉลองพระองค์สตรีในสมัยราชวงศ์ชิง.....	44
ภาพที่ 44 คทาหัวหุ่ย พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติไต้หวัน.....	45
ภาพที่ 45 เจียงจื่อเอี้ย.....	47
ภาพที่ 46 ฮว่างเพยหู่.....	48
ภาพที่ 47 จุ่นที่เต้าเหยิน.....	49
ภาพที่ 48 ฮว่างเทียนฮวา.....	50
ภาพที่ 49 นาจา.....	51
ภาพที่ 50 เอียงเจียน.....	52
ภาพที่ 51 ฉงเฮยหู่.....	53
ภาพที่ 52 เหลยเจิ้นจื่อ.....	54
ภาพที่ 53 เต็งฉานอวี.....	56
ภาพที่ 54 เครื่องแต่งกายตัวนางบู.....	57
ภาพที่ 55 เจ้าแม่เกวยหลิงซิงหมู่.....	57
ภาพที่ 56 ฉลองพระองค์อู่ว่าง และเจียงจื่อเอี้ยขณะออกรบ.....	59
ภาพที่ 57 เอียงเจียนจากงานจิตรกรรมทศใต้ฝั่งตะวันตก.....	62
ภาพที่ 58 ประติมากรรมเอียนเจียนประดับคานหลังคาในศาลเจ้าต้าหลงต่ง.....	63
ภาพที่ 59 อักษรจีนชื่อของเจียงจื่อเอี้ย จิตรกรรมฝาผนังทิศตะวันตกเหนือฝั่งตะวันออก (ซ้าย,กลาง) จิตรกรรมฝาผนังทิศเหนือฝั่งตะวันตก (ขวา).....	64
ภาพที่ 60 อักษรชื่อจีนเล่าปี่ (กรอบล่าง) หลิวอิ้ว (กรอบบน).....	65
ภาพที่ 61 ฉัตรของอู่ว่าง.....	66
ภาพที่ 62 ฉัตรพระเจ้าเหียนเต้ (ซ้าย) ฉัตรเล่าปี่ (ขวา).....	66
ภาพที่ 63 เครื่องเซรามิกสมัยจักรพรรดิคังซี แห่งราชวงศ์ชิง.....	67
ภาพที่ 64 เปลวไฟจากจิตรกรรมที่ปรากฏในเรื่องห้องสินภายในแก่นุกิจราขบริหาร (ซ้าย) และ จิตรกรรมเรื่อง สามก๊ก ในวัดประเสริฐสุทธาวาส (ขวา).....	68

ภาพที่ 65 ประตุมืองจากจิตรกรรมที่ปรากฏในเรื่องห้องสินภายในเก๋งนุกิจราชบริหาร (ซ้าย) จิตรกรรมเรื่อง สามก๊ก ภายในวัดประเสริฐสุทธาวาส (กลาง) และจิตรกรรม ที่เกียนอันเกง (ขวา)....	68
ภาพที่ 66 การใช้เส้นทอตสายตาเพื่อให้เกิดระยะ จิตรกรรมบนเครื่องเซรามิกสมัยจักรพรรดิคังซี แห่งราชวงศ์ชิง.....	69
ภาพที่ 67 รถลากจากจิตรกรรมที่ปรากฏในเรื่องห้องสินภายในเก๋งนุกิจราชบริหาร (ซ้าย) จิตรกรรม เกียนอันเกง (กลาง) และจิตรกรรมเรื่อง สามก๊ก ในวัดประเสริฐสุทธาวาส (ขวา).....	70
ภาพที่ 68 ประติมากรรมรถเข็นประดับช่องเหนือหน้าต่าง วัดหลงซาน ไต้หวัน	70
ภาพที่ 69 ฐานเสาจากงานจิตรกรรมเรื่องห้องสิน ภายในเก๋งนุกิจราชบริหาร (ซ้าย).....	71
ภาพที่ 70 ฐานรองเสาอาคารทรงภาชนะ จิตรกรรมบนเซรามิกสมัยจักรพรรดิคังซี แห่งราชวงศ์ชิง..	71
ภาพที่ 71 ฐานรองเสาอาคารทรงภาชนะ ศาลเจ้าต้าหลงต่ง.....	72
ภาพที่ 72 ต้นไม้จากงานจิตรกรรมเรื่องห้องสิน ภายในเก๋งนุกิจราชบริหาร (บน) งานจิตรกรรมเรื่อง สามก๊ก วัดประเสริฐสุทธาวาส (ล่างซ้าย) และเกียนอันเกง (ล่างขวา).....	73
ภาพที่ 73 ภาพต้นไม้ใช้เทคนิคกระทุ้ง จิตรกรรมฝาผนังวัดปฐมวนารามราชวรวิหาร	73
ภาพที่ 74 หินจากงานจิตรกรรมเรื่องห้องสิน ภายในเก๋งนุกิจราชบริหาร (ซ้าย) งานจิตรกรรมเรื่องสาม ก๊ก วัดประเสริฐสุทธาวาส (กลาง) และเกียนอันเกง (ขวา).....	74
ภาพที่ 75 หิน จิตรกรรมบนเซรามิกสมัยจักรพรรดิคังซี แห่งราชวงศ์ชิง.....	74
ภาพที่ 76 ภูเขาจากงานจิตรกรรมเรื่องห้องสิน ภายในเก๋งนุกิจราชบริหาร (บน) งานจิตรกรรมเรื่อง สามก๊ก วัดประเสริฐสุทธาวาส (ล่าง)	75

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 เจียงจื่อเอ๋ย.....	47
ตารางที่ 2 ฮว่างเพยหู่.....	48
ตารางที่ 3 จุ่นที่เต้าเหยิน.....	49
ตารางที่ 4 ฮว่างเทียนฮวา.....	50
ตารางที่ 5 นาจา.....	51
ตารางที่ 6 เอียงเจียน.....	53
ตารางที่ 7 ฉงเฮยหู่.....	54
ตารางที่ 8 เหล่ยเจินจื่อ.....	55
ตารางที่ 9 เต็งฉานอวี.....	56
ตารางที่ 10 เจ้าแม่เกวยหลิงซิงหมู่.....	58

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ไทยและจีนมีความสัมพันธ์กันมาอย่างยาวนาน ในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น เป็นช่วงที่งานศิลปกรรมไทยได้รับอิทธิพลศิลปะจีนอย่างเห็นได้ชัด ไม่ว่าจะเป็น ทางด้านสถาปัตยกรรม ประติกรรม และจิตรกรรม โดยเฉพาะในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ศิลปะแบบจีน ได้รับความนิยมน้อยมากจนเกิดเป็นงานศิลปกรรมที่เลียนแบบ “พระราชนิยม” และศิลปะแบบพระราชนิยมนี้ส่วนหนึ่งได้มีความนิยมสืบมาในรัชสมัยต่อมา ดังเช่นที่เก๋งจีนนุกิจราชบริหาร ภายในพระราชวังบวรสถานมงคล

เก๋งนุกิจราชบริหารเป็นส่วนหนึ่งของพระที่นั่งบวรบริวัติ พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดให้พระวิสุทธวาริ (มลิ) เป็นนางงานสร้างพระที่นั่งถวายตรงหน้าพระที่นั่งอิศเรศราชานุสรณ์ แต่ไม่ทันเสร็จ พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จสวรรคต พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดให้สร้างต่อจนเสร็จ พระราชทานนามว่า “พระที่นั่งบวรบริวัติ”¹ พระที่นั่งบวรบริวัติตั้งอยู่ติดกับบริเวณพระที่นั่งอิศเรศราชานุสรณ์ แต่มีประตูและกำแพงกันเป็นแนวต่างหาก ศาลา (เก๋งจีน) และสวนที่สร้างในพระที่นั่งบวรบริวัติเป็นอย่างจีนทั้งสิ้น พระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัวคงจะทรงจัดเป็นอย่างจีนบริเวณหนึ่ง เป็นอย่างฝรั่งบริเวณหนึ่ง มาแต่เดิม²

เก๋งนุกิจราชบริหารเป็นสถาปัตยกรรมแบบจีนขนาดเล็กในพระราชวังบวรสถานมงคล (วังหน้า) ถึงแม้จะเป็นเก๋งจีนขนาดเล็กแต่ก็มีความสำคัญมาก เนื่องจากเป็นอาคารรูปแบบสถาปัตยกรรม

¹ดำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระยา, 2405-2486., *ตำนานวังหน้า* (กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร, 2524). พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพขุนนารถนิกร (ตาย ณ ป้อมเพชร์) 17 ส.ค. 2524), 48

² เรื่องเดียวกัน, 43-44.

จีนที่สามารถนำมาศึกษาถึงความนิยมสถาปัตยกรรมจีนในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น นอกจากนี้ภายในแก๊ง นุกิจราชบริหารยังมีภาพจิตรกรรมฝาผนังเรื่องห้องสิน ซึ่งพบเพียงแห่งเดียวในประเทศไทย³

ห้องสิน เป็นนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ขนาดยาวของจีน ประพันธ์ขึ้นในสมัยราชวงศ์หมิง ประวัติผู้แต่งเรื่องห้องสินแบ่งออกเป็นสองกระแส ฉบับพิมพ์ในสมัยราชวงศ์หมิง เขียนว่าผู้แต่ง คือ สวีจิ่งหลิน (许仲林) ผู้มีสมญาว่า จงซานอี้สั่ว (种山逸叟) (เดิมสำราญแห่งเขาจงซาน) บ้างก็กล่าวว่า ลูซีซิง (陆西星) ซึ่งเป็นนักพรตเต๋าสมัยหมิงเป็นผู้แต่ง เนื้อหาเกี่ยวกับความวุ่นวายของบ้านเมืองในสมัยโจวว่างการทำสงครามระหว่างเจียงจื่อเอี้ย แม่ทัพของอู่อว่าง กับแม่ทัพของโจววอว่าง การต่อสู้ด้วยเวทมนต์ของนักพรตเต๋า ในตอนปลายกล่าวถึงเจียงจื่อเอี้ย สถาปนาเทวดาและโจวอู่อว่าง ตั้งสามนตราช (เจ้าผู้ครองแคว้น)⁴

รศ.ดร. ศานติ ภัคดีคำ ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบเรื่องราวกับงานจิตรกรรมในแต่ละฉากภายในแก๊ง นุกิจราชบริหาร แต่การศึกษาเรื่องราวจากงานจิตรกรรมนั้นยังทำได้ยากเนื่องจากบทประพันธ์เรื่องห้องสิน นั้นมีตัวละครอยู่มาก เครื่องแต่งกายของตัวละครแต่ละตัว มีเอกลักษณ์ที่แตกต่างกันตามบทบาท และเมื่อนำเครื่องแต่งกายจากงานจิตรกรรมมาเปรียบเทียบกับเครื่องแต่งกายจีนในแต่ละราชวงศ์ มีการผสมปนเปกันในแต่ละช่วงสมัย ซึ่ง ผศ.ดร. อชิรัชญ์ ไชยพจน์พานิช เสนอว่า อาจมีการวาดเครื่องแต่งกายตามแบบอุปกรกรจีน(จิว)⁵

จากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้น พบว่าการแต่งกายของตัวละครในงานจิตรกรรมเรื่องห้องสิน หรือลักษณะบุคลิก สีนบนใบหน้า และท่าทาง มีลักษณะใกล้เคียงแบบอุปกรกรจีน (จิว) และเมื่อเปรียบเทียบกับ “ลักษณะรูปจิว” ในวชิรญาณวิเศษ พระนิพนธ์ในสมเด็จพระราชวังบวรวิไชย

³ ศานติ ภัคดีคำ, และนวรรตน์ ภัคดีคำ, ภาพจิตรกรรมฝาผนังเรื่องห้องสินในแก๊งนุกิจราชบริหาร : อิทธิพลและความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมจีนกับศิลปกรรมในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ (กรุงเทพฯ: ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2549), 12.

⁴ เรื่องเดียวกัน.

⁵ อชิรัชญ์ ไชยพจน์พานิช, อาจารย์ประจำภาควิชาประวัติศาสตร์ศิลปะ มหาวิทยาลัยศิลปากร, สัมภาษณ์ เมื่อ 13 กุมภาพันธ์, 2559.

ชาญ (ในรัชกาลที่ 5) ทรงพระนิพนธ์ลักษณะตัวละคร ได้ตรงตามงานจิตรกรรม ซึ่งแสดงให้เห็นว่างานจิตรกรรมห้องสีน ที่แก่งนุกิจราชบริหารมีการวาดเครื่องแต่งกายตามแบบอุปรากรจีน ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาสาเหตุในการเลือกห้องสีน เนื่องจากจิตรกรรมเรื่องห้องสีนนั้นพบที่แก่งนุกิจราชบริหารเพียงแห่งเดียวในประเทศไทย ศึกษาองค์ประกอบของภาพ และลักษณะการแต่งกายของตัวละครหลักของเรื่อง เพื่อให้สามารถศึกษา และทำความเข้าใจในงานจิตรกรรมได้มากยิ่งขึ้น และนอกจากนี้ การศึกษางานจิตรกรรม ยังช่วยบอกถึงความสัมพันธ์อันดีระหว่างประเทศไทย และสาธารณรัฐประชาชนจีนอีกด้วย

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบงานจิตรกรรมเรื่องห้องสีน ภายในแก่งนุกิจราชบริหาร พระราชวังบวรสถานมงคล (วังหน้า)
2. เพื่อศึกษาเครื่องแต่งกายแบบอุปรากรจีน(จิว) จากตัวละครในงานจิตรกรรมเรื่องห้องสีน ภายในแก่งนุกิจราชบริหาร พระราชวังบวรสถานมงคล (วังหน้า)
3. เพื่อศึกษาเครื่องแต่งกายแบบอุปรากรจีน(จิว) จากตัวละครในงานจิตรกรรมเรื่องห้องสีน ภายในแก่งนุกิจราชบริหาร พระราชวังบวรสถานมงคล (วังหน้า) เปรียบเทียบกับ “ลักษณะรูปจิว” ในวชิรญาณวิเศษ พระนิพนธ์ในสมเด็จพระราชวังบวรวิไชยชาญ (ในรัชกาลที่ 5)

3. สมมติฐานของการวิจัย

1. งานจิตรกรรมเรื่องห้องสีน ภายในแก่งนุกิจราชบริหาร มีความใกล้เคียงกับรูปแบบงานศิลปะในสมัยราชวงศ์ชิง เนื้อหาเกี่ยวข้องกับการสถาปนากษัตริย์ จึงถูกวาดไว้ที่แก่งนุกิจราชบริหาร พระราชวังบวรสถานมงคล (วังหน้า)
2. เครื่องแต่งกายของตัวละคร เรื่องห้องสีนจากงานจิตรกรรมภายในแก่งนุกิจราชบริหาร เป็นการวาดเครื่องแต่งกายแบบอุปรากรจีน (จิว) ทั้งหมด และมีการสอดแทรกคติเรื่องมังกร 5 เล็บกับเครื่องทรงของจักรพรรดิ

3. ลักษณะเครื่องแต่งกายของตัวละคร เรื่องห้องสิน จากงานจิตรกรรมภายในแก่งนุกิจราชบริหาร สอดคล้องกับที่ สมเด็จพระราชวังบวรวิไชยชาญ (ในรัชกาลที่ 5) ทรงพระนิพนธ์ไว้ใน “ลักษณะรูปจิว”

4. การแต่งกายของตัวละคร เรื่องห้องสินจากงานจิตรกรรมภายในแก่งนุกิจราชบริหาร มีลักษณะที่แตกต่างกัน และช่วยให้สามารถแยกตัวละครในเรื่องห้องสิน และเข้าใจเนื้อเรื่องในงานจิตรกรรมได้มากยิ่งขึ้น

4. ขอบเขตของการวิจัย

ศึกษางานจิตรกรรม และเครื่องแต่งกาย จากงานจิตรกรรมเรื่องห้องสิน ภายในแก่งนุกิจราชบริหาร พระราชวังบวรสถานมงคล (วังหน้า)

5. ข้อตกลงเบื้องต้น

- การศึกษา ในครั้งนี้เป็นการศึกษาเครื่องแต่งกายจากงานจิตรกรรมเรื่องห้องสิน ภายในแก่งนุกิจราชบริหาร พระราชวังบวรสถานมงคล (วังหน้า)
- การศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ภาษาไทยทับเสียงตามระบบพินอินตามภาษาจีนกลาง ในการเรียกชื่อตัวละคร ตามแบบต้นฉบับในการแปล เรียกตัวละครในเรื่องห้องสิน เช่น เจียงจื่อเอี้ย โจ้วอู๋ อว้าง และนาจา เป็นต้น เพื่อง่ายต่อการทำความเข้าใจ
- การศึกษาในครั้งนี้ ชื่อเฉพาะที่ใช้เรียกเครื่องแต่งกายอุปรากรจีน (จิว) จะเป็นชื่อเรียกตามภาษาจีนท้องถิ่น และในบางคำผู้วิจัยไม่สามารถหาตัวเขียนภาษาจีนได้ จะปรากฏเพียงชื่อเรียกที่ทับศัพท์ภาษาท้องถิ่นเท่านั้น

6. นิยามคำศัพท์

- ห้องสิน นวนิยายอิงประวัติศาสตร์ขนาดยาวของจีน ประพันธ์ขึ้นในสมัยราชวงศ์หมิง
- อุปรากรจีน หรือจิว

- ลักษณะรูปजू อธิบายลักษณะการแต่งกายอุปรากรจีน สมเด็จพระราชวังบวรวิไชยชาญ ทรงพระนิพนธ์ และตีพิมพ์ในวชิรญาณวิเศษ

7. ประโยชน์ที่ได้รับ

1. การศึกษาจิตรกรรมเรื่องห้องสิน ทำให้ทราบถึงความสำคัญของอิทธิพลจีนที่ส่งผลต่องานศิลปะในสมัยรัชกาลที่ 4
2. เข้าใจถึงอิทธิพลรูปแบบเครื่องแต่งกายอุปรากรจีนต่องานจิตรกรรมเรื่องห้องสิน ภายในแก่ง นุกิจราชบริหาร พระราชวังบวรสถานมงคล (วังหน้า)
3. เข้าใจเอกลักษณ์เครื่องแต่งกายของตัวละครห้องสิน และการศึกษาเอกลักษณ์เครื่องแต่งกายของตัวละครเรื่องห้องสิน ยังช่วยให้สามารถเข้าใจงานจิตรกรรมได้ง่ายยิ่งขึ้น

8. ขั้นตอนการศึกษา

1. เก็บรวบรวมข้อมูลด้านเอกสารที่เกี่ยวข้องกับประวัติการสร้างแก่งนุกิจราชบริหาร พระราชวังบวรสถานมงคล (วังหน้า)
2. เก็บข้อมูลพงศาวดารเรื่อง ห้องสิน
3. เก็บรวบรวมข้อมูลนิพนธ์ “ลักษณะรูปजू” ในวชิรญาณวิเศษ พระนิพนธ์ในสมเด็จพระราชวังบวรวิไชยชาญ (ในรัชกาลที่ 5)
4. เก็บข้อมูลภาพจิตรกรรมเรื่อง ห้องสิน ภายในแก่งนุกิจราชบริหาร พระราชวังบวรสถานมงคล (วังหน้า) จากสมุดภาพจิตรกรรมเรื่องห้องสินในแก่งจินนุกิจราชบริหาร พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนคร
5. ดำเนินการศึกษาเครื่องแต่งกายตัวละครเรื่อง ห้องสิน จากภาพจิตรกรรมภายในแก่งนุกิจราชบริหาร พระราชวังบวรสถานมงคล (วังหน้า) และเปรียบเทียบกับ “ลักษณะรูปजू” ในวชิรญาณวิเศษ พระนิพนธ์ในสมเด็จพระราชวังบวรวิไชยชาญ (ในรัชกาลที่ 5)

6. สร้างภาพเครื่องแต่งกายตัวละครเรื่อง ห้องสิน จากภาพจิตรกรรมภายในแก่งนุกิจราชบริหาร พระราชวังบวรสถานมงคล (วังหน้า)
7. วิเคราะห์รูปแบบงานจิตรกรรม พิจารณาร่วมกับหลักฐานอื่น ๆ ด้านประวัติศาสตร์

9. วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. วรรณกรรมเรื่อง ห้องสิน ประพันธ์โดย สวีจ้งหลิน และแปลโดย วิวัฒน์ ประชาเรื่องวิทย์
2. รายงานการวิจัยเรื่องภาพจิตรกรรมฝาผนังเรื่องห้องสินในแก่งนุกิจราชบริหาร อิทธิพลและความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมจีนกับศิลปกรรมจีนในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ โดย รศ.ดร. ศานติ ภัคดีคำ ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
3. ลักษณะรูปजू ในวชิรญาณพิเศษ พระนิพนธ์โดยสมเด็จพระราชวังบวรวิไชยชาญ (ในรัชกาลที่5)

บทที่ 2

ประวัติแก่งนุกิจราชบริหาร และพงศาวดารเรื่องห้องสิน

1. ประวัติแก่งนุกิจราชบริหาร

แก่งนุกิจราชบริหาร เป็นสถาปัตยกรรมแบบจีนขนาดเล็กในพระราชวังบวรสถานมงคล (วังหน้า) ถึงแม้จะเป็นแก่งเงินขนาดเล็กแต่ก็มีความสำคัญมาก เนื่องจากเป็นอาคารรูปแบบสถาปัตยกรรมเงินที่สามารถนำมาศึกษาถึงความนิยมสถาปัตยกรรมเงินในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น นอกจากนี้ภายในแก่งนุกิจราชบริหารยังมีภาพจิตรกรรมฝาผนังเรื่องห้องสิน พบแห่งเดียวในประเทศไทย⁶

แก่งนุกิจราชบริหารเป็นส่วนหนึ่งของพระที่นั่งบวรบริวัติ พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดให้พระวิสุทธวารี (มลิ) สร้างถวายตรงหน้าพระที่นั่งอิศเรศราชานุสรณ์ แต่ไม่ทันเสร็จ พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จสวรรคต พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดให้สร้างต่อจนเสร็จ พระราชทานนามว่า “พระที่นั่งบวรบริวัติ”⁷ พระที่นั่งบวรบริวัติตั้งอยู่ติดกับบริเวณพระที่นั่งอิศเรศราชานุสรณ์ แต่มีประตูและกำแพงกันเป็นแนวต่างหาก ศาลา (แก่งเงิน) และสวนที่สร้างในพระที่นั่งบวรบริวัติเป็นอย่างจีนทั้งสิ้น ตามพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัวคงจะทรงจัดเป็นอย่างจีนบริเวณหนึ่ง เป็นอย่างฝรั่งบริเวณหนึ่งมาแต่เดิม⁸ นอกจากนี้มีการพบภาพถ่าย ที่ถ่ายขึ้นราว พ.ศ. 2477 ได้ภาพพระบู่ว่า “แก่งเงินในหมู่พระที่นั่งสาโรชรัตนประพาส ใช้เป็นเรือนอาจารย์⁹ จนในปีพ.ศ. 2505 กรมศิลปากรได้รื้ออาคารพระที่นั่งบวรบริวัตติลง เนื่องจากชำรุด

⁶ ศานติ ภักดีคำ, และนวรรตน์, ภักดีคำ, ภาพจิตรกรรมฝาผนังเรื่องห้องสินในแก่งนุกิจราชบริหาร : อิทธิพลและความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมเงินกับศิลปกรรมใน พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ (กรุงเทพฯ: ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2549), 6.

⁷ ดำรงราชานุภาพ, สมเด็จฯ กรมพระยา, 2405-2486., ตำนานวังหน้า, 48.

⁸ เรื่องเดียวกัน, 43-44.

⁹ วุชรินทร์ พุ่มพงษ์แพทย์, "แก่งนุกิจราชบริหาร", ศิลปากร ปีที่ 18 , เล่ม6, (2518), 28.

จนยากแก่การบูรณปฏิสังขรณ์ คงเหลือเพียงแก่นงูจักราชบริหาร ซึ่งปัจจุบันเป็นส่วนหนึ่งของ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร¹⁰

2. ห้องสินและการแปลวรรณกรรมในสมัยรัตนโกสินทร์

2.1 เรื่องห้องสิน

“ห้องสิน” เป็นนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ขนาดยาวของจีน ประพันธ์ขึ้นในสมัยราชวงศ์หมิง (明朝) ฉบับภาษาจีนมีชื่อเต็มว่า “เฟิงเสรินเหยียนอี้(封神演义) หรือเรียกอีกชื่อว่า “เฟิงเฮรินจ้วน(封神转), “ซางโจวเลียกวั้วเฉวียนจ้วน(商周列国全转)” และในฉบับที่พิมพ์แกะไม้ใช้ชื่อว่า “เฟิงเสรินปั่ง (封神榜)” ในฉบับภาษาไทยระบุไว้ว่าเรื่องนี้ภาษาจีนว่าเรื่อง “ฮ่องสินบุ๋นอ่อง” ตรงกับภาษาจีนกลางว่า “เฟิงเสรินเหวินหวาง (封神文王)”¹¹

คำว่า เฟิงเสริน (封神) แปลว่า การแต่งตั้งเทพเจ้า คำว่า เหวินหวาง (文王) หมายถึง พระเจ้าโจวเหวินหวาง (周文王) ส่วนเหยียนอี้ (演义) มีความหมายว่า แสดงความหมายของเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ ชื่อเต็มของนิยายเรื่องนี้จึงมีความหมายว่า นิยาย แสดงความหมายของ ประวัติการแต่งตั้งเทพเจ้า¹²

¹⁰ ศานติ ภัคดีคำ, และนวรรค์, ภัคดีคำ, ภาพจิตรกรรมฝาผนังเรื่องห้องสินในแก่นงูจักราชบริหาร : อิทธิพลและความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมจีนกับศิลปกรรมใน พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ, 6.

¹¹ เรื่องเดียวกัน, 12

¹² เรื่องเดียวกัน.

2.2 ผู้แต่งห้องสิน

ประวัติผู้แต่งเรื่องห้องสินแบ่งออกเป็นสองกระแส ฉบับพิมพ์ในสมัยราชวงศ์หมิง (明朝) เขียนว่าผู้แต่ง คือ สวีจิ่งหลิน (许仲林) ผู้มีสมญาว่า จงซานอี้สั่ว (种山逸叟)(เผ่าสำราญ แห่งเขาจงซาน) บ้างก็กล่าวว่า ลูซีซิง (陆西星) ซึ่งเป็นนักพรตเต๋าสมัยหมิงเป็นผู้แต่ง¹³ เรื่องห้องสินมีความยาวทั้งสิ้นหนึ่งร้อยตอน เนื้อความเรื่องห้องสินกล่าวถึงเหตุจลาจลปลายราชวงศ์ซางและนิทานประวัติศาสตร์”อุ๋หวางปราบโจวอู่ว่างปราบโจ้วอว่าง” และอ้างอิงจากเอกสารโบราณกับนิทานตำนานมาดัดแปลงขึ้น เนื้อความส่วนใหญ่เกี่ยวกับความวุ่นวายของบ้านเมืองในสมัยโจ้วอว่าง การทำสงครามระหว่างเจียงจื่อเอี้ยแม่ทัพของอู่อว่างกับแม่ทัพของโจ้วอว่าง การต่อสู้ด้วยเวทย์มนต์ของนักพรตเต๋า (เต๋าเหริน-โตหยิน) ในตอนปลายกล่าวถึงเจียงจื่อเอี้ยสถาปนาเวทดาและโจวอู่อว่างตั้งสามนตราช (เจ้าผู้ครองแคว้น)

วรรณกรรมเรื่องห้องสินตอนที่ซางจินนิยมสลัก หรือเขียนนั้น ได้แก่ เหตุการณ์ตอนที่พระเจ้าโจ้วอู่อว่าง เดินทางไปเชิญเจียงจื่อเอี้ย ที่นั่งตกปลา (หมายถึง “ฮก” หรือวาสนา) และเรื่องราวการรบระหว่างเจียงจื่อเอี้ย กับขุนพลของโจ้วอู่อว่าง

2.3 การแปลวรรณกรรมจีนสมัยกรุงรัตนโกสินทร์

ความสัมพันธ์ไทย-จีนมีมาอย่างช้านานและในสมัยรัตนโกสินทร์ ซึ่งตรงกับราชวงศ์ชิง ของจีน ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ในระดับที่แน่นแฟ้น และมีหลักฐานชัดเจน ทั้งในระดับราชสำนัก ในด้านการส่งเครื่องราชบรรณาการ รวมถึงการค้าสำเภาหลวง และระดับชนชั้นกระฎุมพี คือการค้าสำเภาของขุนนางและคหบดีชาวจีน

ชาวจีนทางภาคใต้ที่ลี้ภัยเข้ามาในประเทศไทย ทำให้เกิดความนิยม วัฒนธรรมจีนที่ปรากฏในประเทศไทยทั้งในระดับประชาชน (ตั้งแต่ชนชั้นกลาง) และยกระดับเข้าสู่วัฒนธรรมของราชสำนัก โดยเห็นได้ชัดในสมัยรัชกาลที่ 2 พระองค์โปรดให้สร้างสวนขวาตามอย่างสวนของเศรษฐีจีนที่ กวางตุ้ง และศิลปกรรมจีนยังเป็นศิลปะแบบพระราชานิยมในรัชกาลที่ 3

¹³ เรื่องเดียวกัน.

2.3.1 การแปลวรรณกรรมเรื่องห้องสิน

ในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ปรากฏหลักฐานแน่ชัดว่าน่าจะมีการแปลนิยายอิงประวัติศาสตร์ถึง 3 เรื่อง โดยหนึ่งในนั้นคือ ห้องสิน(封神演义) โดยเชื่อกันว่าพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยน่าจะโปรดให้แปลนิยายอิงพงศาวดารจีน ด้วยปรากฏหลักฐานชัดเจนว่าแปลเรื่องห้องสินและเสียด๊กในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ดังปรากฏในแพนทั้นเรื่อง ที่กล่าวถึงการแปลวรรณกรรมเรื่องเสียด๊ก และมีการกล่าวถึงวรรณกรรมจีนเรื่องห้องสิน ซึ่งในขณะนั้นสันนิษฐานว่าน่าจะมีการแปลเป็นภาษาไทยแล้ว และนอกจากนี้มีการอ้างถึงหลายครั้งในเรื่องเสียด๊กว่า “ครั้งแผ่นดินห้องสิน” เป็นต้น

ดังนั้นจากข้อมูลข้างต้นช่วยให้สามารถสันนิษฐานได้ว่าวรรณกรรมเรื่องห้องสินนั้นน่าจะมามีมาตั้งแต่ครั้งสมัยรัชกาลที่ 2 แล้ว และอาจมีการแปลก่อนวรรณกรรมเรื่องเสียด๊ก ซึ่งสอดคล้องกับที่สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพก็ทรงสันนิษฐานว่าวรรณกรรมเรื่องห้องสินนั้นน่าจะแปลขึ้นตั้งแต่รัชกาลที่ 2 ด้วยเช่นเดียวกัน¹⁴

ต่อมาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ถึงต้นรัชสมัยพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว การแปลนิยายอิงประวัติศาสตร์จีนในยุคนี้ก็กลับเป็นกลุ่ม “ขุนนาง” ขุนนางผู้ที่มีบทบาทมากที่สุดคือ สมเด็จพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค)¹⁵ โดยในยุคนี้การแปลจะใช้ผู้แปลเพียง 1-2 คน¹⁶ และมีการตีพิมพ์วรรณกรรมเรื่องห้องสินจากโรงพิมพ์หมอบลัดเลย์ ในปีจุลศักราช 1238 (พ.ศ. 2419)¹⁷ ต่อมาเมื่อสมเด็จพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ถึงแก่พิราลัย ในปี พ.ศ. 2325 การแปลนิยายจึงยุติลง¹⁸

¹⁴ เรื่องเดียวกัน, 18-19.

¹⁵ เรื่องเดียวกัน, 15-18.

¹⁶ เรื่องเดียวกัน.

¹⁷ หนังสือพงศาวดารจีนห้องสิน, (กรุงเทพฯ, โรงพิมพ์หมอบลัดเลย์, 2419)

¹⁸ ศานติ ภักดีคำ, และนวรรตน์ ภักดีคำ, ภาพจิตรกรรมฝาผนังเรื่องห้องสินในแก่งนุกิจราชบริหาร :

3. งานจิตรกรรมภายในแก่งนุกิจราขบริหาร

จิตรกรรมฝาผนังภายในแก่งนุกิจราขบริหารช่างเขียนเรื่องห้องสิน วรรณกรรม อิงประวัติศาสตร์ของจีน โดยการลำดับภาพนั้น รศ. ดร. ศานติ ภักดีคำ ได้ศึกษาแล้วพบว่าลักษณะการลำดับภาพ และบรรยายตามลำดับเหตุการณ์ในวรรณกรรมโดยเริ่มเรื่องที่ผนังฝั่งด้านขวา แล้วเขียนภาพตามอุตรวรรต (เวียนซ้าย) ตามความนิยมของช่างจีน¹⁹ เช่นเดียวกับการเขียนตัวหนังสือแบบจีน ลักษณะของภาพเป็นภาพจิตรกรรมแบบจีน เครื่องแต่งกาย และใบหน้า ของตัวละครเป็นอิทธิพลแบบจีน และช่างยังนำลักษณะการแต่งกาย และใบหน้าของอุปรากรจีน (จิว) มาใช้ในการเขียนตัวละครในเรื่องเพื่อให้สามารถแยกตัวละครได้อย่างชัดเจน โดยภายในแก่งนุกิจราขบริหารนั้นมีการเขียนวรรณกรรมเรื่องห้องสินอยู่โดยรอบทั้งสี่ด้าน วรรณกรรมเรื่องห้องสินมีการแปลหลายฉบับ ผู้วิจัยได้เลือกฉบับการแปลโดยวิวัฒน์ ประชาเรื่องวิทย์ เนื่องจากภาษาที่ผู้แปลใช้เข้าใจง่าย นอกจากนี้มีการบรรยายสภาพแวดล้อม และบรรยายลักษณะตัวละคร ในลักษณะการพรรณนามากกว่าฉบับที่มีการตีพิมพ์ในปี พ.ศ. 2419 แต่เนื้อหามีใกล้เคียงกันมาก โดยแตกต่างตรงการอ่านชื่อตัวละคร ฉบับที่มีการตีพิมพ์โรงพิมพ์ปรัดเล ใช้การอ่านตามภาษาฮกเกี้ยน ฉบับการแปลโดยคุณวิวัฒน์ ประชาเรื่องวิทย์เป็นการอ่านตามภาษาจีนกลาง ทั้งนี้ขอยกตัวอย่างบางส่วนจากของทั้ง 2 ฉบับ เพื่อเปรียบเทียบให้เห็นภาพดังนี้

หนังสือพงศาวดารห้องสินที่พิมพ์โดยโรงพิมพ์ปรัดเล พ.ศ.2419 กล่าวว่า “หลุยจิ้นจู้จึงไปที่เจื่อมเขาหาแผ่นศิลาไม่ภบ, จึงบังเหตุลมพัดหอมเหลือใจที่เจื่อมเขานั้นสาระพัดผลไม่วิเศษต่างๆ หลุยจิ้นจู้จึงเหนผลโห้งเห้งพะวาจิ้นแล้วเก็บเขาไปผลหนึ่ง, จะเอาไว้ฝากอาจารย์ผลหนึ่ง, หลุยจิ้นจู้กินเข้าไปก็รู้ศอร่อย, เข้าซำกินที่จะเอาไปให้อาจารย์เสียด้วย, ครั้นกินผลไม้สองผลหมดแล้ว, เกิดขนปีกซ้ายขวางออกอกทั้งสองข้าง, จะหมุกยาวยื่นเปนปากนกหน้าเขี้ยวดำค้ำปากนั้นมีเขี้ยวออกโง้ง, ตัวสูงใหญ่ได้แปดศอก, ผมแดงดูประหลาดผิดมนุษย์, หลุยจิ้นจู้ดูตัวแล้วก็ตกใจ, อกอิมแะต้งตามออกมา, จึงแลเห็นรูปร่างหลุยจิ้นจู้,”²⁰

หนังสือพงศาวดารจีนฮ้องสิน : เฟิง เสิน ประกาศิตแต่งตั้งเทพเจ้า เนื้อหาสมบูรณ์ แปลโดยวิวัฒน์ ประชาเรื่องวิทย์ในบทเดียวกัน มีเนื้อหาดังนี้ “เหลยเจิ้นจ้อรับบัญชาอาจารย์ ห่างจากถ้ำ

¹⁹ เรื่องเดียวกัน, 20-21.

²⁰ หนังสือพงศาวดารจีนห้องสิน, 158.

ตำหนักตรงไปที่ภูผาลูกเสือ มองซ้ายแลขวา ตามสถานที่ต่าง ๆ เสาะหาไม่ออกเป็นสิ่งของอะไรก็ไม่รู้ เป็นสิ่งของใดเรียกว่าอาวุธ

เหลยเจิ้นจื่อตริตรองดู เราขาดการจัดแจง เคยได้ยินเรื่องอาวุธคือ ทวน มีด ดาบ หอก แส้ ขวาน ตะขอกรงเล็บ ค้อน ปากอาจารย์พูดเรื่องอาวุธ ไม่รู้เป็นสิ่งของใด เราควรกลับเข้าไปในถ้ำถามใหม่ ให้ละเอียดล่อ

เหลยเจิ้นจื่อกำลังต้องการหันตัวกลับ แต่ได้รับกลิ่นหอมขจรประหลาดระลอกหนึ่งกระทบ จมูก ผ่านหัวใจทะลุถึงตับ ไม่รู้อยู่ ณ สถานที่ใด แต่เห็นด้านหน้ามีลำธารสายหนึ่ง เสียงน้ำไหลโจ๊กๆ เสียงอสณิบาตเลื่อนราง เหลยเจิ้นจื่อมองดู แต่เห็นทัศนียภาพแปลกประหลาดหายาก ฉับพลันทันทีเห็น ภายในใบไม้เขียว มีผลซึ่งแดง (ซึ่งคือผลไม้จินชนิดหนึ่ง ปกติมีสีเหลือง) สองผล เหลยเจิ้นจื่ออดใจ เต็ดเอาผลซึ่งแดงสองผลอยู่ในมือ เลื่องลือหนึ่งเลื่องลือ กระทบจมูกอบอวลหอมหวานดุจอมฤตซาบซึ่ง ถึงใจ ยิ่งเพิ่มความหวานอร่อย

เหลยเจิ้นจื่อลอบคำนึง ผลซึ่งสองผลนี้ เรากินไปหนึ่งผล เหลือผลหนึ่งเอาไปให้อาจารย์ เหลยเจิ้นจื่อเพ็งกินไปผล ทำไม่ถึงหอมอร่อยเช่นนี้ ช่างมีรสที่อร่อย อย่างกระนั้นล้วนกินให้หมดก็แล้วกัน เพ็งกินผลซึ่งหมดแล้วก็ออกแสวงหาอาวุธ โดยมีได้รู้สึกได้สี่ข้างด้านซ้ายเสียงหนึ่งดังขึ้น งอกปีกออกมา ลากถึงพื้น เหลยเจิ้นจื่อถูกขู่วิญญานบินออกนอกนภา สังขารแทบสลายสู่วิมานชั้นฟ้า

เหลยเจิ้นจื่อกล่าวว่า ไม่ดีแล้ว! รีบเอาสองมือจับปีกให้หยุด เพียงแต่คำนึงถอนขนเท่านั้น โดยไม่ทันระวังด้านขวาก็มีปีกโผล่ออกมาอีกข้าง

ขณะนี้เหลยเจิ้นจื่อลนลานจนไม่มีความคิดอะไร ตกใจจนนั่งอยู่ที่พื้น แท้จริงปีกยาวออกมา สองข้าง ยังไม่เร้าร้อน กระทั่งใบหน้าก็เปลี่ยนแล้ว จมูกโด่งขึ้น สีหน้าตั้งครามเขียว ผมตั้งสีชาด ดวงตา ดูร้ายหนักหนา ฟันขวางออกมาอยู่นอกริมฝีปากร่างกายสูงถึงสองจ้าว (20 ฟุตจีน) ทำเอาเหลยเจิ้นจื่อ ไม่พูดไม่จา”²¹

จากข้อความที่ได้คัดมาจากพงศาวดารห้องสิน โรงพิมพ์หมอปรีดเล และห้องสินฉบับโดย วิวัฒน์ ประชาเรืองวิทย์ จะเห็นได้ว่าเนื้อหานั้นค่อนข้างตรงกัน จะแตกต่างในด้านของการใช้ภาษา การบรรยายรายละเอียด ซึ่งฉบับที่มีการแปลโดยวิวัฒน์ ประชาเรืองวิทย์ มีการใช้ทับศัพท์ชื่อเฉพาะที่

²¹ สวีจิ่งหลิน, เฟิง เลิน ประกาศิตแต่งตั้งเทพเจ้า เนื้อหาสมบูรณ, เล่ม 1, แปลจาก 封神演义, แปลโดยวิวัฒน์ ประชาเรืองวิทย์ (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ต้นไม้, 2551), 332-333.

เป็นภาษาจีนกลาง ภาษาที่ใช้ในการแปลเข้าใจได้ง่าย การบรรยายรายละเอียดที่มีความละเอียดมากกว่า เช่น การบรรยายที่กล่าวว่า “เหลยเจิ้นจื่อกล่าวว่า ไม่ดีแล้ว! รีบเอาสองมือจับปีกให้หยุด เพียงแต่ค้ำองคชนเท่านั้น” แสดงให้เห็นถึงลักษณะของปีกเหลยเจิ้นจื่อ นั้น มีลักษณะของปีกนก ที่เป็นขน ซึ่งแตกต่างจากพงศาวดารห้องสิน ฉบับโรงพิมพ์ปรัดเล มีการกล่าวรายละเอียดที่น้อยกว่า โดยกล่าวถึงเพียง “เกิดขนปีกซ้ายขวากออกทั้งสองข้าง”

อนึ่งการใช้ภาษาจีนกลางในการเรียกชื่อเฉพาะ ลักษณะการบรรยายลักษณะของตัวละคร และสภาพแวดล้อมโดยละเอียด ผู้วิจัยจึงเลือกใช้พงศาวดารเรื่องห้องสินฉบับแปลโดยคุณวิวัฒน์ ประชาเรืองวิทย์ในการอ้างอิงเนื้อหาโดยย่อเรื่องห้องสิน และใช้ในการอ้างอิงลักษณะของตัวละครเพื่อใช้ในการเปรียบเทียบกับลักษณะโจ้ว ในวชิรญาณวิเศษ ซึ่งพระนิพนธ์โดยสมเด็จพระราชวังบวรวิไชยชาญ

โดยพงศาวดารเรื่องห้องสิน มีเนื้อเรื่องโดยย่อ เปรียบเทียบกับงานจิตรกรรมฝาผนังที่ปรากฏในแก่งนุกิจราชบริหารดังนี้²²

โจ้วอว้างขึ้นครองราชย์ภายหลังจักรพรรดิตี้ทรวงสวรรคตและตั้งเมืองฉวางเกอเป็นราชธานี ทุกปีในเดือนสิบห้า โจ้วอว้างต้องเสด็จไปถึงศาลตำหนักเทพสตรีหนึ่งว่า เนื่องในโอกาสวันคล้ายวันประสูติเทพสตรีหนึ่งว่า ในขณะที่โจ้วอว้างกำลังชมในความงามของศาลวังพระตำหนัก พลันเกิดพายุพัดเอาม้วนผ้าม่านขึ้น ปรากฏภาพเทพสตรีหนึ่งว่า ด้วยพระสิริโฉมที่งดงาม โจ้วอว้างทรงเห็นเพียงครั้งเดียว ทรงมีพระทัยหมกหมกในกาม และทรงแต่งกวีหยาบสิ่งศักดิ์สิทธิ์ พระแม่หนึ่งว่าจึงบัญชาสุรสามตน คือ นางปีศาจจิ้งจอกพันปี ปีศาจไก่อ่าเคี้ยว และปีศาจพิณหยก แปลงเป็นสตรีล่อให้ราชวงศ์ซางปั่นป่วน เมื่อถึงคราวอว้างปราบโจ้วอว้าง²³จึงช่วยเหลือให้เป็นผลสำเร็จ

โจ้วอว้างหลังจากทรงเห็นพระพักตร์พระแม่หนึ่งว่า ก็ไม่เป็นอันเสวยพระบรมมหาราชวัง ทรงเรียกปีศาจและอ้วหุน เข้าพบเพื่อตรัสถาม หาอุบายปลอบประโลมใจ ปีศาจและอ้วหุนสองคนนี้ประจุกตัวมอดซอนไซหลอกลวงจักรพรรดิ ปีศาจ และอ้วหุนทูลกลับว่าเจ้าพระยาเมืองจีโจ้ว ชูชู่ มีบุตรนางหนึ่งสวยงาม

²² อ้างอิงจาก 許仲琳, ห้องสิน, เล่ม1-4, แปลจาก 封神演义, แปลโดยวิวัฒน์ ประชาเรืองวิทย์ (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ต้นไม้, 2551).

²³ หมายถึงอว้างแห่งราชวงศ์โจว รบกับโจ้วอว้างแห่งราชวงศ์ซาง

เพริศพริ้ง อุปนิสัยเรียบร้อยอ่อนโยน โจ้วอ้วงได้ยินดั่งนั้นจึงมีพระราชบัญชามหาดเล็กเบิกตัว ชูชู่ ทัณฑ์ และมีพระราชประสงค์ เลือกบุตรเจ้าพระยาเมืองจี้โจว ชูชู่ นางคำจีเข้ามารับใช้ในวังหลัง

ขบวนทหารสามพันนาย แม่ทัพห้าร้อยคนนำนางคำจีเข้าถวายตัวเมืองฉวเกอ ระหว่างทาง แวะพักที่เมืองเอินโจว เมื่อตกกลางคืนฉับพลันเกิดลมพายุพัดเทียนไขดับ วิญญาณนางคำจีจึงถูกปีศาจ สุนัขจิ้งจอกพันปีดูดไป และเข้าสิงร่างนางคำจีแทน และเมื่อชูชู่ถวายบุตร โจ้วอ้วงรับนางคำจีเข้าวัง ทุกทิวาทรงเสวยอย่างสนุกสนาน ทูกราตรีทรงเบิกบานสำราญพระทัย ละทิ้งงานราชการแผ่นดิน ตลอดคืนวันหมกมุ่นอยู่กับสุรานารี ขุนนางต่างถวายฎีกาทัตทาน โจ้วอ้วงกลับสร้างเครื่องลงทัณฑ์เผา คนทั้งเป็น เพื่อใช้ในการลงทัณฑ์เหล่าขุนนางตามคำยุยงของนางคำจี ทำให้ขุนนางภักดีถอยหนี นอกจากนี้โจ้วอ้วงยังหลงเชื่อขุนนางทุจริตคดโกง ประชาชนต่างเดือดร้อน เจ้าพระยาผู้ครองเมือง ต่างแปรเปลี่ยนก่อการจลาจล

กล่าวถึงซีป้อโหว (เจ้าพระยาผู้ยิ่งใหญ่แห่งทิศประจิม) จีซางเป็นนักปราชญ์ ผู้มีจิตใจซื่อสัตย์ จงรักภักดี มีจริยธรรมมีวิชาความรู้สามารถ ถูกโจ้วอ้วงใส่ร้าย กักขัง และให้กินเนื้อบุตรตนเอง ภายหลัง 7 ปี ได้กลับสู่เมืองซีฉี ต่อมาจีซางได้เชื่อเชิญ เจียงจื่อเอี้ยเข้าไปเป็นสมุหนายกแห่งเมืองซีฉี ต่อมาจีซางเกิดป่วยและทิวังคต ขุนนางทั้งหลายจึงแต่งตั้งจีฟา เป็นอู่อว้างและยกย่องเจียงจื่อเอี้ย เป็นสังฟู (สมุหนายกชั้นสูง)

ทางด้านเมืองฉวเกอ การปกครองถดถอย ประชาชนเดือนร้อน บรรดาขุนนางต่าง แปรเปลี่ยนมาร่วมกับอู่อว้างที่เมืองซีฉี เป็นเหตุให้โจ้วอ้วงมีเหตุในการทำสงครามกับซีฉี เจียงจื่อเอี้ย ได้ขอให้พระอาจารย์ไถ้อี้เงินเหินช่วยเหลือ ไถ้อี้เงินเหินได้มอบแส้เทพเจ้า และมังกรหนวดเสือ สือปู้เซียง นอกจากนี้ยังมีนาจา จินจา และมู่จา มาช่วยในการรบ พร้อมมอบหมายให้เจียงจื่อเอี้ยสร้าง ปราสาท แขนงป้ายประกาศิตแต่งตั้งเทพเจ้า

เหวินไถ้ซือ แม่ทัพเมืองฉวเกอได้กรีธาทัพ เพื่อมาปราบเมืองซีฉี เหวินไถ้ซือได้เชิญนักพรต สิบท่านมาช่วยในการตั้งค่ายกล เพื่อมารบกับเจียงจื่อเอี้ย (ภาพที่ 1) ทางด้านเจียงจื่อเอี้ย เทพหยาน เต็งเต้าเหินได้ลงมา เพื่อวางแผนหลายค่ายกล (ภาพที่ 2)

ภาพที่ 1 ภาพฉากค่ายกลทั้ง 10 (จิตรกรรมฝาผนังทิศใต้ฝั่งตะวันตก)

ภาพที่ 2 ภาพฉากเทพหยานเต็งเต้าเหยินมาช่วยเจียงจื่อเอี้ย (จิตรกรรมฝาผนังทิศใต้ฝั่งตะวันตก)

เมื่อทำลายได้หกค่ายกล ทางด้านเหนือไท่ซือมีจ้าววงหมิงมาช่วยเหลือแต่ก็ไม่สำเร็จ เพราะทางด้านเจียงจื่อเอี้ยมีลู่อุเอี้ยมาช่วยเหลือ ลู่อุเอี้ยให้เจียงจื่อเอี้ยสร้างแท่นพิธีบนครีนิชาน และมัดหญ้าหุ่่น

รูปคน เขียนอักษรสามตัว (จ้าววงหมิง) เพื่อทำพิธีสังหารจ้าววงหมิง ในระหว่างทำพิธี ลู่เอี้ย ฉื่อจิ้งจื่อ และเต้าเต๋อเงินจวินได้ทำลายค่ายกลลงอีกสามค่ายกล และเมื่อผ่านไป 21 วัน จ้าววงหมิงก็ตายลงอยู่ ภายในค่ายเชิงถ้ำ จอมเทพจางเทียนจวินจึงเปิดค่ายกลทรายแดง

ทางด้านหยานเต็งเต้าเหยินได้กล่าวกับเจียงจื่อเอี้ยว่า “ค่ายกลทรายแดงนี้เป็นค่ายกล เข็มโหด ต้องเป็นผู้ที่มีบุญกุศลจึงปกป้องมิต้องลำบาก” เจียงจื่อเอี้ยจึงได้ทูลอัญเชิญ อู่อว่างปราบ ค่ายกล เมื่ออู่อว่าง เสด็จถึงค่ายกล โดยมีนาจา และเหล่ยเจิ้นจื่อ ทำหน้าที่คุ้มกัน ได้เกิดการต่อสู้กัน ขึ้น แต่อู่อว่าง นาจา และเหล่ยเจิ้นจื่อ ก็ได้ถูกจับตัวไป

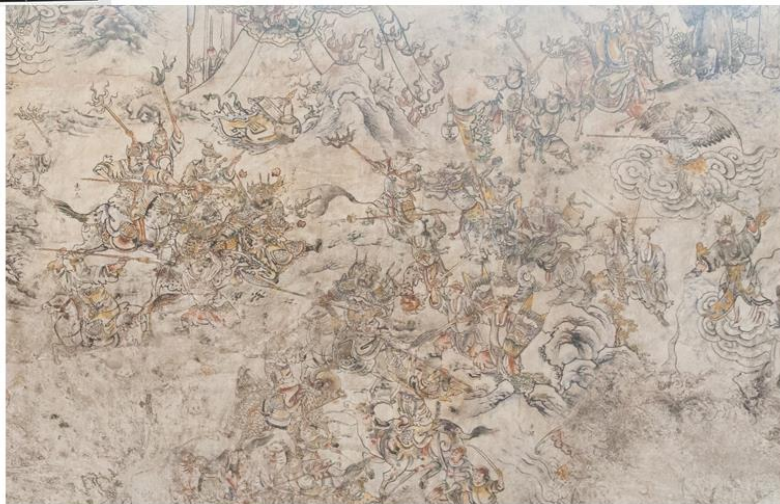
เรื่องราวการเสียชีวิตของจ้าววงหมิงทราบถึงน้องสาวทั้งสามของจ้าววงหมิง ได้แก่ อวีนเซียว เหนียงเหนียง ปี่เซียวเหนียงเหนียง แบะฉงเซียวเหนียงเหนียง ทั้งสามได้ตั้งค่ายกลแม่น้ำเหลือง อวีนเซียวเหนียงเหนียง ได้จับศิษย์สำนักต่างๆ ของเจียงจื่อเอี้ยไปเหลือเพียงเจียงจื่อเอี้ยและเทพหยานเต็งเต้าเหยิน เทพหยานเต็งเต้าเหยินจึงได้เชิญเทพหยวนสี่อเทียนจุนและคณะมาช่วยเหลือ เทพหยวนสี่อเทียนจุน และเหล่าจื่อเทียนจุนได้เข้าช่วยบรรดาศิษย์สำนักต่าง ๆ และทำลายค่ายกลแม่น้ำเหลืองลง

หลังจากช่วยบรรดาศิษย์สำนักต่าง ๆ ได้แล้วองค์เทวะหนานจีเซียน และเทพบุตรไปเฮ้อได้บุกทำลายค่ายกลทรายแดง สังหารจอมเทพจางเทียนจวิน และช่วยเหลืออู่อว่าง นาจา และเหล่ยเจิ้นจื่อ กลับมา (ภาพที่ 3)

หลังค่ายกลทั้งสองถูกทำลาย เหวินไท่ซือทำได้เพียงรอทหารจากเมืองฉวเกอมาหนูนหวังได้ เต็งจิวกง นายด่านชั้นก่วนมาช่วยเหลือ ระหว่างนั้นเจียงจื่อเอี้ยได้ยกทัพเข้ามาตีค่าย และปล้นของ เหวินไท่ซือ (ภาพที่ 4)

ภาพที่ 3 ภาพฉากการช่วยอุ่อว่าง (จิตรกรรมฝาผนังที่คใต้ฝั่งตะวันออก)

ภาพที่ 4 ภาพฉากปล้นค่ายเหวินไต้ซือ (จิตรกรรมฝาผนังที่คใต้ฝั่งตะวันออก)

เหวินไต้ซือขี่กิเลนดำ และนำทัพออกไปต่อสู้ แต่ก็ไม่เป็นผล เจียงจื่อเอี้ยตีค่ายของ เหวินไต้ซือแตกพ่ายหนีไป และยังได้กองกำลังบางส่วนมาเป็นทัพของตน กองทัพใหญ่ของเหวินไต้ซือ รบพลาง

หนีพลาถ (ภาพที่ 5) แต่ไม่ว่าจะหนีไปทางใด ก็ถูกต้อน จนในที่สุดเหวินไท่ซื่อถูกต้อนไปดอยม้งกรม้วย
มรณา และถูกเทพเจ้าหวิ่นจงจื่อสังหาร สมุหนายกราชสำนักเฉิงถังได้จับชีวิตลงในที่สุด

ภาพที่ 5 ภาพฉากเหวินไท่ซื่อหนี และถูกต้อน (จิตรกรรมฝาผนังที่คังไต้ฝ่งตะวันออก)

ทางด้านเมืองฉวเกอ นายด่านหนานหยงได้ถวายฎีกาการตายของเหวินไท่ซื่อ เมื่อโจ้วอว้าง
ทราบทรงตกพระทัย และทรงมีราชโองการให้ตั้งจิวกงออกเดินทาง ปราบปรามทิศประจิม(เมืองซีฉี)
แต่ตั้งจิวกงกลับนำทัพยอมสวามิภักดิ์ต่ออู่อว้าง เช่นเดียวกับสมเด็จเจ้าพระยาซูอู่ บิดาของพระนางซู
โฮ่วอว้าง หรือนางต่าจี ก็เข้าร่วมสวามิภักดิ์กับอู่อว้าง ต่อมาเจียงจื่อเอี้ยได้ยกทัพเพื่อเข้ายึดเมืองฉว
เกอ ทางด้านโจ้วอว้างมีพระราชโองการ ให้ข่งเสวียนยกทัพเข้าขัดขวาง ทัพของข่งเสวียนเข้ารบกับทัพ
ของเจียงจื่อเอี้ย (ภาพที่ 6) การต่อสู้ระหว่างทัพเจียงจื่อเอี้ยกับทัพข่งเสวียน เป็นเหตุให้เจียงจื่อเอี้ย
สูญเสียแม่ทัพฮว้างเทียนฮว่าไป ทางด้านเจียงจื่อเอี้ยได้จับที่เต้าเหยินมาช่วยปราบข่งเสวียนได้สำเร็จ

ภาพที่ 6 ภาพฉากการรบระหว่างทัพของฮว่างเทียนฮวา และข่งเสวียน (จิตรกรรมฝาผนังทิศตะวันตก)

ภาพที่ 7 ฉันทิด้าเหินปราบข่งเสวียน (จิตรกรรมฝาผนังทิศตะวันตก)

ทัพของเจียงจื่อเอี้ยได้รุกเข้ายึดด่านชิงหลงกวน การเข้ายึดด่านทำให้สูญเสียแม่ทัพสำคัญไปถึงสองคน คือ ฮว่างเทียนเสียง และเต็งจิวกง เป็นเหตุให้เจียงจื่อเอี้ยมีบัญชาให้นำจา และกู่หังซุนเข้าช่วยเหลือ จนยึดด่านชิงหลงกวนได้สำเร็จ ทัพของเจียงจื่อเอี้ยรุกหน้าต่อเข้ายึดด่านสี่สูยกวน แม้จะพลาดพลั้งสูญเสียพลทหาร แต่ก็สามารถยึดด่านสี่สูยกวนได้สำเร็จ แต่ทัพของเจียงจื่อเอี้ยยังไม่

สามารถรुकต่อไปได้ เนื่องจากทงเทียนเจี้ยวจู่ องค์ปฐมศาสดาผู้คุมศาสนานอกกริตได้มาตั้งค่ายสังหารเซียน แม้เทพหยานเต็งเต้าเหยิน และเหล่าจื่อมาเจรจา ก็ไม่สำเร็จ หยานเต็งเต้าเหยิน เหล่าจื่อ จุนที่ เต้าเหยิน และเจียอินเต้าเหยิน พระศาสดาทั้งสี่จึงเข้าช่วยเจียงจื่อเอี้ยรบกับทงเทียนเจี้ยวจู่ (ภาพที่ 8) และทำลายค่ายสังหารเซียนได้สำเร็จ แต่ทงเทียนเจี้ยวจู่สามารถหลบหนีไปได้

ภาพที่ 8 พระศาสดาทั้งสี่ทำลายค่ายสังหารเซียน (จิตรกรรมฝาผนังทิศตะวันออก)

หลังจากเจียงจื่อเอี้ยได้ทำลายค่ายสังหารเซียน เจียงจื่อเอี้ยได้เคลื่อนทัพต่อเข้ายึดด่านถงกวน หลังจากยึดด่านถงกวนแล้วเจียงจื่อเอี้ยไม่สามารถรูกหน้าต่อไปได้ เนื่องจากทงเทียนเจี้ยวจู่ได้ย้อนกลับมาตั้งค่ายกลหมื่นเซียน (ภาพที่ 9) เป็นเหตุให้เทพเจ้าในศาสนาต่าง ๆ ลงมาช่วยทัพของเจียงจื่อเอี้ย การต่อสู้ดำเนินต่อไป ทัพของเจียงจื่อเอี้ยสูญเสียไพร่พลสำคัญไป แต่ก็สามารถทำลายค่ายกลได้สำเร็จ

ทัพจึงรูกต่อเข้ายึดด่านหลังถงกวน แต่เมื่อถึงด่านอ้วหุนก้วน อำเภอมะเหมียนฉือ ทัพไม่สามารถรูกต่อไปได้ ด่านอ้วหุนก้วนนี้มีนายด่านชื่อ จางซุ่ย และภรรยาชื่อ เกาหลางอิง (ภาพที่ 10)

ภาพที่ 9 ทลายค่ายกลหมื่นเซียน (จิตรกรรมฝาผนังทิศตะวันออก)

ภาพที่ 10 ด้านอิ้วหนก่วน (จิตรกรรมฝาผนังทิศเหนือฝั่งตะวันออก)

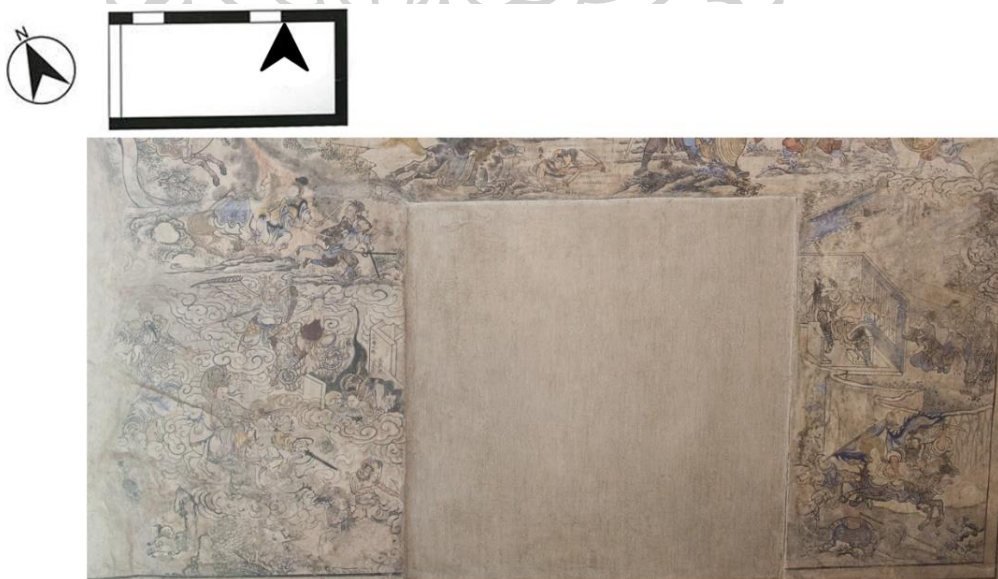
ทัพของเจียงจื่อเอี้ยต่อสู้กับสองสามีภรรยา ทำให้สูญเสีย แม่ทัพไปเป็นจำนวนมาก และยังเสียองศ์ชายไปถึงสององค์ การสู้รบกินเวลายาวนานมากกว่าปกติ ขณะที่เจียงจื่อเอี้ยกำลังก่อกองกำลังอยู่

ในกองบัญชาการ นักพรตจิวี่หลิวซุนได้ส่งจดหมายมาให้เจียงจื่อเอี๋ย โดยในจดหมายกล่าวถึงกลอุบายในการทลายค่าย (ภาพที่ 11)

เจียงจื่อเอี๋ยได้ทำตามกลวิธีที่นักพรตจิวี่หลิวซุนแนะนำ โดยมีเอี๋ยงเจี๋ยน นาจา และเหลยเจิ้นจื่อเป็นกำลังสำคัญ ทำให้สามารถทลายด่านอิ้วหนุก่วนได้สำเร็จ (ภาพที่12)

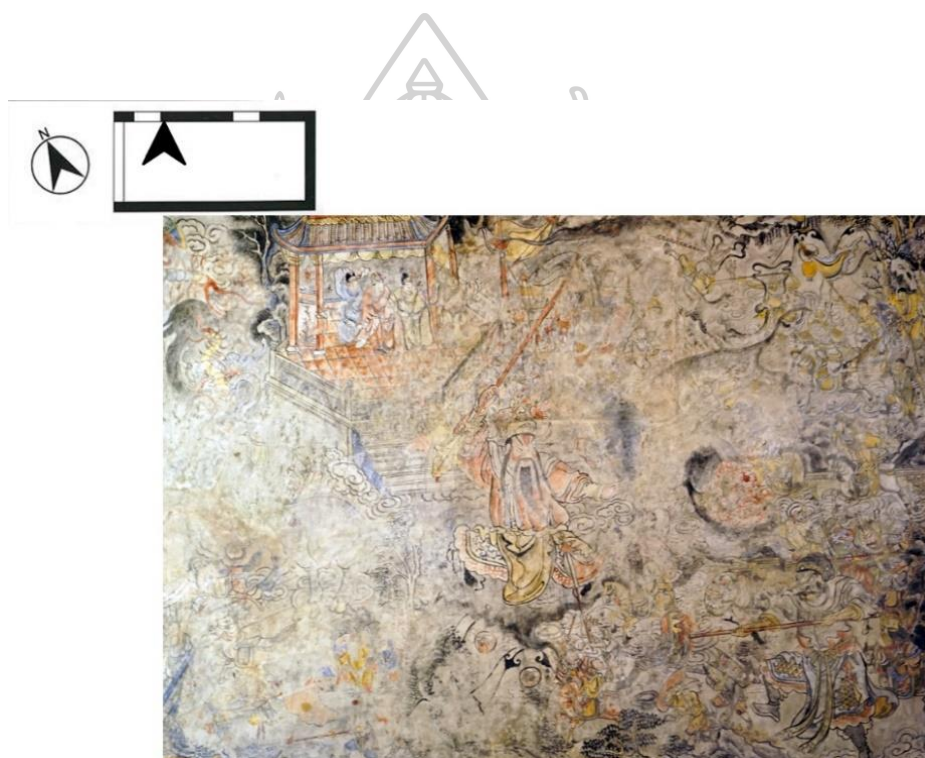

ภาพที่ 11 นักพรตจิวี่หลิวซุนให้ลูกศิษย์ส่งจดหมายให้เจียงจื่อเอี๋ย (จิตรกรรมฝาผนังทิศเหนือเหนือประตู)

ภาพที่ 12 เจียงจื่อเอี๋ยปราบจางซุย (จิตรกรรมฝาผนังทิศเหนือฝั่งตะวันออก)

ทางด้านเมืองฉวเกอ โจ้วอว้างมีพระราชโองการให้เปิดรับสมัครยอดบุรุษสามารถเป็นผู้บัญชาการ วันหนึ่งเจ็ดเมธีแห่งคีรีเหมยซานเข้ามาสมัคร และออกรบกับเจียงจื่อเอี้ยที่เมืองเม็งจิน การต่อสู้ระหว่างกองทัพของเจียงจื่อเอี้ย และเจ็ดเมธีแห่งคีรีเหมยซานทำให้กองทัพของเจียงจื่อเอี้ยเสียหายอย่างหนัก (ภาพที่13) จนในที่สุดเจ้าแม่หนิววา ได้เสด็จลงมาช่วยเหลือปราบเจ็ดเมธีแห่งคีรีเหมยซาน และสามารถตีเมืองเม็งจินได้สำเร็จ (ภาพที่ 14)

ภาพที่ 13 อุ่เหวินฮวาปล้นค่ายเจียงจื่อเอี้ย (จิตรกรรมฝาผนังทิศเหนือฝั่งตะวันตก)

ภาพที่ 14 เอียงเจียนบังคับจับจื่อเงินกลายเป็นสุกร (จิตรกรรมฝาผนังทิศเหนือฝั่งตะวันตก)

ทัพของเจียงจื่อเอี้ยรุกหน้าต่อเขาประชิดประตูเมืองฉวางเกอ ราษฎรในเมืองฉวางเกอเมื่อทราบข่าว ต่างพร้อมใจถวายกำแพงเมือง ทัพของเจียงจื่อเอี้ยจึงสามารถเคลื่อนประชิดพระทวารอู่หมิน (ประตูวัง) ฝ่ายโจ้วว้างขณะนั้นกำลังกินเลี้ยงอยู่กับนางต่าจี เมื่อทราบว่าเจียงจื่อเอี้ยเข้ามาประชิด ก็รีบแต่งทัพออกสู้ศึก แต่ไม่สามารถสู้ได้ นางต่าจีถูกจับ และประหารชีวิต ฝ่ายโจ้วว้างสวมเครื่องทรงจักรพรรดิและเผาตัวเองตาย กองทัพของเจียงจื่อเอี้ยจึงเข้ายึดพระราชวังได้สำเร็จ ต่อมาเจียงจื่อเอี้ยได้ สถาปนาอู่ว้างเป็นโอรสสวรรค์ และประทับ ณ ราชธานีฉวางเกอ สิบเดือน หลังจากนั้นได้แต่งตั้งให้นุชาเป็นผู้ควบคุมเมืองฉวางเกอแทน และพระองค์เสด็จกลับเมืองซีฉี เมื่อเจียงจื่อเอี้ย ทำภารกิจได้ บรรลุตามพระธรรมโองการของพระอาจารย์ เจียงจื่อเอี้ยก็ได้เดินทางกลับสู่คีรีของตน พร้อมบรรดาเทพ เซียน และศิษย์ผู้น้ององค์อื่น ๆ

บทที่ 3

การศึกษางานจิตรกรรมเรื่องห้องสิน

งานจิตรกรรมเรื่องห้องสิน ในแก่งนุกิจราชบริหาร มีตัวละครปรากฏในงานจิตรกรรมเป็นจำนวนมาก จากการศึกษาพบว่าลักษณะเครื่องแต่งกายของตัวละครที่ปรากฏมีลักษณะบางประการ ซึ่งแสดงถึงเครื่องแต่งกายอุปรากร (จีน) เช่น พูชนนที่ประดับบนศีรษะของตัวละคร (ภาพที่ 23) เป็นพูชนนที่ปรากฏในเครื่องแต่งกายอุปรากรจีน (จิว) จึงเกิดประเด็นให้ผู้วิจัยได้ศึกษาว่า เครื่องแต่งกายที่ปรากฏในงานจิตรกรรมนั้นมีการถอดแบบจากเครื่องแต่งกายอุปรากรจีน (จิว) หรือได้รับแรงบันดาลใจจากอุปรากรจีน (จิว)

จากข้อมูลพว่งานจิตรกรรมเรื่องห้องสิน ในแก่งนุกิจราชบริหารไม่มีบันทึกถึงช่างผู้เขียนต่อมารศ. ดร.ศานติ ภัคดีคำ ได้ศึกษาและพบเพียงพว่งานจิตรกรรมเรื่องห้องสินในแก่งนุกิจราชบริหารเป็นการเขียนภาพแบบเขียนซ้าย ตามความนิยมของช่างจีน และมีเขียนชื่อตัวละครกำกับเป็นภาษาจีน จึงเกิดประเด็นในการศึกษาต่อมาว่า ช่างผู้เขียนเป็นช่างจีนหรือไม่ ในการศึกษางานจิตรกรรมเรื่องห้องสิน ในแก่งนุกิจราชบริหาร จึงแบ่งเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ศึกษาเปรียบเทียบเครื่องแต่งกายเรื่องห้องสิน ในแก่งนุกิจราชบริหาร กับเครื่องแต่งกายของอุปรากรจีน (จิว)²⁴ รวมถึงเปรียบเทียบกับเครื่องแต่งกายจริงในแต่ละยุคสมัย เพื่อหาที่มาของเครื่องแต่งกาย ว่าเป็นแบบเครื่องแต่งกายอุปรากรจีน (จิว) หรือตามแบบเครื่องแต่งกายจริง และศึกษาว่าเครื่องแต่งกายเรื่องห้องสิน ในแก่งนุกิจราชบริหารเป็นการวาดตามแบบเครื่องแต่งกายอุปรากรจีน (จิว) หรือแบบจินประเพณี จึงได้นำงานจิตรกรรมเรื่องห้องสินเปรียบเทียบกับงานจิตรกรรมแบบจีน ที่มีหลักฐานระบุว่ามีการเขียนโดยช่างชาวจีน

²⁴ อนึ่งผู้วิจัยสามารถหาเครื่องแต่งกายอุปรากรจีน (จิว) ที่ร่วมสมัยเดียวกับงานจิตรกรรมได้เพียงบางส่วน ซึ่งจากการศึกษาเครื่องแต่งกายอุปรากรจีน (จิว) ในอดีตเปรียบเทียบกับเครื่องแต่งกายอุปรากรจีน (จิว) ในปัจจุบันที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน ผู้วิจัยจึงเลือกเปรียบเทียบเครื่องแต่งกายในงานจิตรกรรมเรื่องห้องสินในแก่งนุกิจราชบริหารกับเครื่องแต่งกายอุปรากรจีน (จิว) ในปัจจุบัน

ส่วนที่ 2 ทำการศึกษาตัวละครเรื่องห้องสิน ในแก่นงูกิจราชบริหาร เปรียบเทียบลักษณะรูปจิว ในวชิรญาณวิเศษ และพงศาวดารเรื่องห้องสิน เพื่อศึกษาแรงบันดาลใจของช่างว่าได้แนวความคิดจากรูปแบบเครื่องแต่งกายอุปรากรจีน หรือจากการบรรยายตามหนังสือพงศาวดารเรื่องห้องสิน

ส่วนที่ 3 ศึกษาองค์ประกอบโดยรอบตัวละคร เปรียบเทียบกับงานจิตรกรรมแบบจีน ที่มีหลักฐานระบุว่ามีการเขียนโดยช่างชาวจีน เพื่อศึกษาเทคนิคของช่าง ซึ่งอาจแสดงรูปแบบตามความนิยมของช่างชาวจีน

การศึกษาในครั้งนี้มีข้อจำกัดเกี่ยวกับการเข้าถึงแหล่งจิตรกรรมฝาผนังแบบประเพณีจีน ในประเทศจีน อย่างไรก็ตามงานจิตรกรรมเรื่องสามก๊ก ที่วัดประเสริฐสุทธาวาส²⁵ และงานจิตรกรรมที่ศาลเจ้าเกียนอันเกง²⁶ มีประวัติว่าวาดขึ้นโดยช่างชาวจีน ดังนั้นผู้วิจัยจึงใช้งานจิตรกรรมทั้ง 2 แห่งเป็นตัวอย่งงานจิตรกรรมแบบประเพณีจีนควบคู่ไปกับภาพเล่าเรื่องที่ปรากฏบนเครื่องถ้วยจีน ด้วยงานกลุ่มนี้มีพื้นฐานการเขียนภาพไม่ต่างจากงานจิตรกรรมจีนทั่วไป ทั้งยังได้ศึกษาร่วมกับงานประติมากรรมนูนต่ำ และนูนสูงจากศาลเจ้าต้าหลงต่ง²⁷ และวัดหลงซาน²⁸ ในประเทศไต้หวันด้วยเช่นกัน เพราะลักษณะเรื่องราวของงานประติมากรรมที่มีการประดับบนฝาผนังและบานประตูมีลักษณะคล้ายงานจิตรกรรมจีน และมีประวัติแน่ชัดว่าถูกสร้างโดยช่างชาวจีน

²⁵ มีการศึกษาโดย ชูพล เอื้อชูวงศ์, "สามก๊ก" จิตรกรรมฝาผนังในพระอุโบสถ วัดประเสริฐสุทธาวาส, (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาประวัติศาสตร์ศิลปะ มหาวิทยาลัยศิลปากร 2548).

²⁶ ศาลเจ้าเกียนอันเกง ตั้งอยู่ติดกับวัดกัลยาณมิตรวรมหาวิหาร ในประวัติกล่าวว่า มีการสร้างโดยชาวฮกเกี้ยน ตำบลเจียงจิว และจิวจิว และระฆังมีจารึกระบุว่าหล่อขึ้นในรัชสมัยสมเด็จพระจักรพรรดิเต้ากวง ทำให้สันนิษฐานได้ว่างานจิตรกรรมที่ปรากฏนั้น อาจวาดขึ้นโดยช่างชาวจีน.

²⁷ ศาลเจ้าต้าหลงต่ง (大龙峒保安宫) ไต้หวัน ที่สร้างเสร็จสมบูรณ์ในปี พ.ศ. 2348 (ค.ศ.1805) โดยชาวจีนอพยพจากมณฑลฝูเจี้ยน.

²⁸ วัดหลงซาน (龙山寺) ไต้หวัน เป็นวัดสร้างในปีพ.ศ. 2281 (ค.ศ.1738) โดยชาวจีนอพยพจากมณฑลฝูเจี้ยน ประเทศจีน.

1. เครื่องแต่งกายตัวละคร : อิทธิพลจากเครื่องแต่งกายอุปรากรจีน จิตรกรรมประเพณีจีน หรือเครื่องแต่งกายจริง?

การแต่งกายของตัวละครเรื่องห้องสินนั้นมีความใกล้เคียงกับการแต่งกายของอุปรากรจีน (จิว) และมีความใกล้เคียงศิราภรณ์และเครื่องแต่งกายของบุคคลหรือกษัตริย์ในช่วงราชวงศ์หมิงและชิง นอกจากนี้ลักษณะของเครื่องแต่งกายบางส่วนยังมีปรากฏอยู่ในงานจิตรกรรมประเพณีจีนเช่นกัน ดังนั้นในหัวข้อนี้ ผู้วิจัยมุ่งเน้นศึกษาเพื่อให้ทราบว่าเครื่องแต่งกายของตัวละครเหล่านี้ได้อิทธิพลอย่างไร โดยอย่างหนึ่งจากเครื่องแต่งกายของอุปรากรจีน จิตรกรรมแบบประเพณีจีนและเครื่องแต่งกายจริง หรือมีการผสมผสานแรงบันดาลใจจากทั้งสามอย่าง ในการศึกษาจึงแบ่งเนื้อหาออกเป็น 2 ส่วนใหญ่ คือ 1.1. ศิราภรณ์ และ 1.2. เครื่องแต่งกาย ดังนี้

1.1. ศิราภรณ์

จากการศึกษาศิราภรณ์ที่ปรากฏในงานจิตรกรรมเรื่องห้องสิน มีทั้งศิราภรณ์สำหรับกษัตริย์ เชื้อพระวงศ์ ขุนนาง ขุนพล โดยศิราภรณ์เหล่านี้จะมีการจัดแบ่งบรรดาศักดิ์ของผู้ที่สวมใส่ สามารถแบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่

1.1.1. ศิราภรณ์กษัตริย์ เชื้อพระวงศ์และขุนนาง

ศิราภรณ์อู่วาง และขุนนางที่ปรากฏในงานจิตรกรรมมี 2 แบบ ดังนี้

แบบที่ 1 หมวกไท่จื่อ (ภาพที่ 15) เป็นศิราภรณ์ที่สวมใส่ครอบมวยผม ซึ่งนอกจากอู่วาง พบว่าเจียงจื่อเอี้ย (ภาพที่ 15) และบรรดาเขียนก็มีการสวมใส่เช่นกัน

ภาพที่ 15 หมวกไท่จื่อเจียงจื่อเอี้ย เขียน (ซ้าย) และอู่วาง (ขวา)

ลักษณะของหมวกไทจื้อที่ปรากฏในงานจิตรกรรม เป็นลักษณะปีกสองข้างประกบที่ครอบมวยผม และด้านหลังมีการประดับหางสามเหลี่ยมตั้งขึ้น และมีพู่ยื่นออกมานอกหมวก คล้ายกับหมวกไทจื้อที่มีการใช้ในการแสดงอุปรากรจีน ซึ่งหมวกไทจื้อที่ใช้ในการแสดงอุปรากรจีนอาจมีการประดับพู่มากกว่า

ภาพที่ 16 หมวกไทจื้อ

หมวกไทจื้อที่ปรากฏในจิตรกรรมเรื่องห้องสินนั้น ยังพบในจิตรกรรมบนเครื่องเซรามิกจักรพรรดิคังซีแห่งราชวงศ์ชิง (ภาพที่ 17) โดยลักษณะหมวกไทจื้อที่ปรากฏ มีลักษณะคล้าย หมวกไทจื้อในงานจิตรกรรมเรื่องห้องสิน

ภาพที่ 17 เครื่องเซรามิกสมัยจักรพรรดิคังซี ราชวงศ์ชิง
(故宫珍藏雍乾瓷器图录, (Hong Kong : Forbidden City Publishing House 1989), 44)

แบบที่ 2 หมวกอุ๋ซา²⁹ ในงานจิตรกรรมเรื่องห้องสิน อุ๋ซาเป็นหมวกที่อ่อนว้าง (ภาพที่ 18) เอียงเจียน และเหวินไท่สื่อ (ภาพที่ 22) เป็นผู้สวมใส่

ภาพที่ 18 หมวกอุ๋ว้าง

²⁹ 史太君说历史, 从女医明妃传看明朝服饰和韩服到底有啥不同
. เข้าถึงเมื่อ 13 ตุลาคม 2560, เข้าถึงได้จาก https://www.weibo.com/p/1001603946393092914895?coo=1&c=spr_qdhz_bd_360dh_weibo_zmt

หมวกอู๋ซาประกอบด้วยสองส่วน โดยส่วนแรกด้านหน้าเป็นทรงโอคว่ำ ปลายแหลม ตรงกลาง ส่วนที่สองด้านหลังสูงกว่าด้านหน้าเรียกโฮ่วซาน³⁰ และมีการประดับครีบบนทรงโค้ง ด้านหลังสองครีบ เรียก เจ้อเจี้ยว³¹ หมวกอู๋ซานี้พบในเครื่องแต่งกายกษัตริย์ในสมัยราชวงศ์หมิง เช่นกัน โดยหมวกอู๋ซาสมัยราชวงศ์หมิงมีโฮ่วซานด้านหลังประดับด้วยมังกรทั้งสองข้าง และไม่ปรากฏ ปลายแหลมประดับอยู่ด้านหน้าเหมือนหมวกของอู่อว้าง ในงานจิตรกรรมเรื่องห้องสิน (ภาพที่ 19)

ภาพที่ 19 หมวกกษัตริย์สมัยราชวงศ์หมิง

(Zhou Xun, *5000 years of Chinese costumes*, (Hong Kong : China Books, 1988), 34)

อู่อว้างในงานจิตรกรรมเรื่องห้องสินสวมหมวกอู๋ซา ซึ่งแตกต่างโดยสิ้นเชิงกับหมวก กษัตริย์ของอุปรากรจีน (ภาพที่ 20) ที่มีลักษณะของคาดหน้าประดับพู่ มุก และส่วนบนของหมวกเป็น แผ่นวางเฉียงจากด้านหน้าของหมวก เฉียงลงทางด้านหลังของหมวก และมีประดับลูกปัดสีทองทั้ง ด้านหน้าและด้านหลัง ซึ่งมีการสวมทั้งในฉากท้องพระโรง และฉากการออกรบ³²

³⁰ เรื่องเดียวกัน

³¹ ถาวร, สิกขโกศล, *ต้นกำเนิดจิวจิน*, 81.

³² *คณะจิ๋วแช่ล้างเง็กเล่าซุน*, สัมภาษณ์เมื่อ 15 กันยายน 2560

ภาพที่ 20 หมวกกษัตริย์อุปรากรจีน

ลักษณะของหมวกอุษาของอุ่อ่วว้างนั้นยังพบในงานจิตรกรรมบนเครื่องเซรามิกจักรพรรดิคังซี แห่งราชวงศ์ชิง เช่นกัน (ภาพที่ 21) โดยลักษณะรูปทรงของหมวกอุษาทั้งสองแห่งคล้ายกัน แต่มีการประดับลวดลายและสีบนหมวกอุษาที่ปรากฏบนเครื่องเซรามิกในสมัยจักรพรรดิคังซี ซึ่งลักษณะการประดับลวดลายที่ส่วนหน้าของหมวกที่ปรากฏ คล้ายกับหมวกของเอ็งเจียนและเหวินไท่สื่อ ในงานจิตรกรรมเรื่องห้องสิน (ภาพที่ 22) ที่มีการใส่สี และมีลายเป็นเส้นบนหมวกเช่นเดียวกัน

ภาพที่ 21 เครื่องเซรามิกสมัยจักรพรรดิคังซี ราชวงศ์ชิง

(故宫珍藏雍乾瓷器图录, (Hong Kong : Forbidden City Publishing House 1989), 68)

ภาพที่ 22 หมวกเอียงเจียน (ซ้าย) และหมวกเหวี่ยงไต่ลื้อ (ขา)

1.1.2. ศิราภรณ์ขุนพลและแม่ทัพ

ช่างได้วาดศิราภรณ์ของขุนพลใหญ่และขุนพลรองให้มีลักษณะที่แตกต่างกันตามยศของผู้ที่สวมใส่ แบ่งเป็น 2 แบบ ได้แก่

แบบที่ 1 เจียมเอ็ง (ภาพที่ 23) คือ หมวกเกราะเต็มใบ ยอดหมวกประดับพู่ ต่อด้วยใบหอกที่ยอดของหมวกใช้เป็นศิราภรณ์ประดับสำหรับขุนพลใหญ่³³ ในงานจิตรกรรมเรื่องห้องสิน ช่างวาดหมวกเจียมเอ็งนี้ไว้บนตัวละครที่เป็นขุนพลใหญ่ตามบทบาทในเรื่อง เช่น หลี่จิ้ง ซึ่งเป็นขุนพลใหญ่นำทัพหนึ่งของเจียงจื่อเอี๋ย

³³ คณะจิ๋วแซ่ล่งเง็กเล่าซุน, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 15 กันยายน 2560

ภาพที่ 23 หลี่จิ้ง สวมหมวกเจียมเอ็ง

รูปทรงของหมวกเจียมเอ็งมีการใช้จริงในสมัยราชวงศ์หมิงสืบต่อมาถึงราชวงศ์ชิง (ภาพที่ 24) เรียกว่าหมวกคุยเหมา โดยหมวกคุยเหมาในสมัยราชวงศ์หมิงมีรูปทรงเป็นรูปโดมครึ่งวงกลม และปลายยอดแหลมประดับยอดด้วยฟู่ คล้ายหมวกเจียมเอ็งที่ปรากฏในงานจิตรกรรมเรื่องห้องสิน จะแตกต่างกันตรงที่หมวกเจียมเอ็งนั้นมีแผ่นคาดประดับด้านหน้าส่วนโดมครึ่งวงกลม แต่คุยเหมาสมัยราชวงศ์หมิงเป็นปีกหมวกครอบ และมีรายละเอียดที่ประดับคุยเหมามากกว่า

ภาพที่ 24 หมวกคุยเหมาราชวงศ์หมิง (ขวา) และหมวกคุยเหมาราชวงศ์ชิง (ซ้าย)

(Zhou Xun, 5000 years of Chinese costumes, (Hong Kong : China Books, 1988), 169,201.)

หมวกเจียมเอ็งเป็นหมวกที่มีการใช้ในการแสดงของอุปรากรจีน ลักษณะขององค์ประกอบโดยรวมของหมวกเจียมเอ็งทั้งแบบปัจจุบัน และในสมัยราชวงศ์ชิง (ภาพที่25) มีความคล้ายกัน อาจมีรายละเอียดในส่วนของการตกแต่งและส่วนของยอดหมวกที่แตกต่างกัน แต่ส่วนประกอบที่แสดงลักษณะถึงหมวกเจียมเอ็ง ได้แก่ ส่วนสวมศีรษะ ไข่มุกด้านหน้า และใบหอกที่ยอด คล้ายกับที่ปรากฏในงานจิตรกรรมเรื่องห้องสิน

ภาพที่ 25 หมวกเจียมเอ็ง ปัจจุบัน (ซ้าย) และหมวกเจียมเอ็ง ปี พ.ศ. 2418 (ขวา)

(Pang, Mae Anna Quan, *Dragon emperor : treasures from the forbidden city* (Melbourne : National Gallery of Victoria, 1988), 125)

พบว่าหมวกเจียมเอ็งมีการใช้ประดับศีรษะของประติมากรรมเฝ้าสุสานในสมัยราชวงศ์หมิง (ภาพที่ 26) และงานจิตรกรรมเซรามิก สมัยจักรพรรดิคังซีแห่งราชวงศ์ชิงด้วย(ภาพที่ 27) ซึ่งลักษณะของรูปแบบที่ปรากฏมีความใกล้เคียงกับที่ปรากฏในงานจิตรกรรมเรื่องห้องสินมากที่สุด คือมีฟู่ประดับก่อนเป็นยอดใบหอก

ภาพที่ 26 ประติมากรรมขุนพลหน้าสุสานสมัยราชวงศ์หมิง

(Zhou Xun, 5000 years of Chinese costumes (Hong Kong : China Books, 1988 P.169)

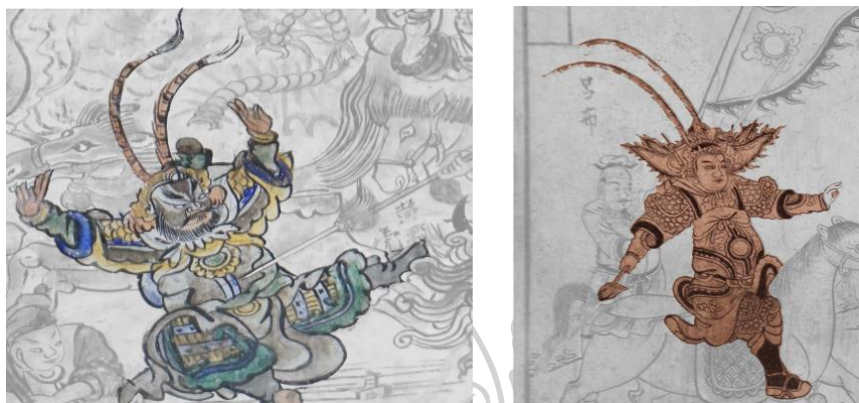
ภาพที่ 27 เครื่องเซรามิกสมัยจักรพรรดิคังซี แห่งราชวงศ์ชิง

(故宫珍藏雍乾瓷器图录 (Hong Kong : Forbidden City Publishing House 1989), 30)

แบบที่ 2 แงลาเปา (ภาพที่ 26) คือ หมวกของรองขุนพล มีลักษณะเป็นแถบคาด ด้านหน้าหมวกเกราะที่ใช้สวม บางครั้งอาจมีการประดับพู่หางประดับ แสดงถึงความเป็นตัวเอก³⁴ของตัวละครนั้น หรือแสดงยศที่สูงกว่าแงลาเปาปกติที่ไม่มีพู่หาง โดยหมวกแงลาเปาที่พบในงานจิตรกรรม

³⁴ ตัวเอก หมายถึง นักแสดงที่เป็นตัวหลัก เป็นได้ทั้งฝ่ายดี และฝ่ายร้าย

เรื่องห้องสิน มีลักษณะสำคัญคือ มีแนวด้านหน้าประดับอัญมณีตรงกลาง และพู่หางประดับ เป็นลักษณะของหมวกงาปลาเช่นที่พบในวัดประเสริฐสุทธารวาสด้วยเช่นกัน

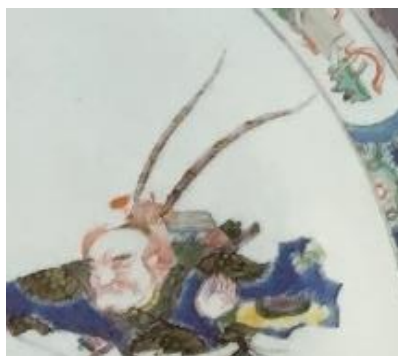

ภาพที่ 28 เครื่องแบบแม่ทัพจิตรกรรมเรื่องห้องสิน ในเก๋งนุกิจราชบริหาร (ซ้าย)
จิตรกรรมเรื่องสามก๊ก วัดประเสริฐสุทธารวาส (ขวา)

พู่หางนั้นเป็นสัญลักษณ์อย่างหนึ่งที่บ่งบอกถึงความเป็นอุปราชกรจีน เนื่องจากจะพบในเครื่องแต่งกายของอุปราชกรจีนในชุดของขุนพล นักรบ หรือตัวเอกอยู่เสมอ (ภาพที่ 29) และพู่หางนั้นมักปรากฏอยู่ในงานจิตรกรรมแบบประเพณีของจีนอยู่เสมอเช่นกันดังที่ได้ปรากฏอยู่ในงานจิตรกรรมบนเครื่องเซรามิกสมัยจักรพรรดิถังซี แห่งราชวงศ์ถัง (ภาพที่ 30)

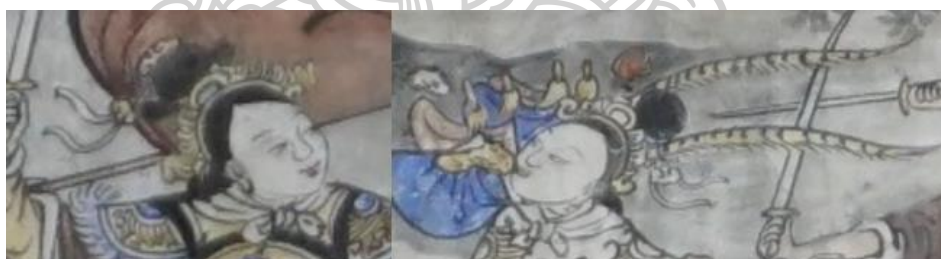
ภาพที่ 29 พู่หางประดับศีรษะอุปราชกรจีน (จ้าว)

ภาพที่ 30 พู่หางประดับศีรษะบนเครื่องเซรามิกสมัยจักรพรรดิคังซี ราชวงศ์ชิง
(故宫珍藏雍乾瓷器图录, (Hong Kong : Forbidden City Publishing House 1989), 67)

1.1.3. ศิราภรณ์สตรี

สตรีในงานจิตรกรรมเรื่องห้องสินส่วนมากมักปรากฏในฉากการสู้รบ ศิราภรณ์ที่สวมจึงมีลักษณะคล้ายงาปลาที่มีทั้งประดับขนนกและไม่ประดับขนนกตามแบบของนักรบชาย แต่ ศิราภรณ์สตรีนั้นจะเรียกว่า บู้หรงควง (ภาพที่ 31)

ภาพที่ 31 บู้หรงควงไม่มีพู่หาง (ตั้งฉานอวี๋) (ซ้าย) และบู้หรงควงมีพู่หาง (เกาหลางอิง) (ขวา)

แผ่นด้านหน้าของบู้หรงควงที่ปรากฏในงานจิตรกรรมนั้นมีความใกล้เคียงกับหมวกหงส์ หรือเพ็งกวน ตรงแถบบริเวณด้านหน้าเป็นเส้นโค้งเรียงต่อกัน ตรงกลางของหมวกเป็นวงกลมซ้อนกันสองชั้น ด้านข้างของหมวกทั้งสองข้างมีการประดับลวดลายยื่นออกมาจากตัวหมวกเล็กน้อย (ภาพที่32) เป็นลักษณะใกล้เคียงกับหมวกบู้หรงควงในงานจิตรกรรม (ภาพที่31)

ภาพที่ 32 หมวกหงส์

(Zhou Xun, 5000 years of Chinese costumes (Hong Kong : China Books, 1988), P.194)

บู้หรงควงปรากฎในการแสดงอุปรากรจีน ผู้ที่สวมใส่จะเป็นขุนพลหญิง บู้หรงควงที่ปรากฎในงานจิตรกรรมกับบู้หรงควงในการแสดงอุปรากรจีน (ภาพที่ 33) มีลักษณะคล้ายกันตรงแผ่นด้านหน้า บู้หรงควงของอุปรากรจีนเพิ่มการตกแต่งมุก และฟูที่มากกว่า ในขณะที่บู้หรงควงในงานจิตรกรรมมีเพียงแผ่นลวดลายด้านหน้า และด้านหลังเป็นมวยผมเท่านั้น

ภาพที่ 33 บู้หรงควงอุปรากรจีน (จิว)

1.2. เครื่องแต่งกาย

เครื่องแต่งกายในงานจิตรกรรมเรื่องห้องสินรูปแบบของเครื่องแต่งกายมีลักษณะแตกต่างออกไปตามแต่บรรดาศักดิ์ และหน้าที่ของผู้สวมใส่ โดยแบ่งได้ 4 ประเภทดังนี้

1.2.1. ฉลองพระองค์กษัตริย์และเชื้อพระวงศ์

ในงานจิตรกรรมฉลองพระองค์มักปรากฏเป็นสีเหลือง และมีการประดับลวดลายมังกร (ภาพที่ 34)

ภาพที่ 34 ฉลองพระองค์อู่อว้าง (ซ้าย) ฉลองพระองค์กษัตริย์ในสมัยราชวงศ์หมิง

(ภาพขาว : Zhou Xun, *5000 years of Chinese costumes* (Hong Kong : China Books, 1988), 34)

ฉลองพระองค์ที่ปรากฏในงานจิตรกรรมเรื่องห้องสิน มีสีเหลือง แขนบานออก และความยาวคลุมเท้า คล้ายกับฉลองพระองค์จริงในสมัยราชวงศ์หมิง (ภาพที่ 34) แต่ฉลองพระองค์กษัตริย์ในสมัยราชวงศ์หมิงนั้นมีลายมังกรเป็นวง และสัญลักษณ์มงคล 12 ประการ สำหรับฉลองพระองค์อู่อว้างในงานจิตรกรรมเรื่องห้องสินเป็นลายมังกรที่พาดอยู่รอบฉลองพระองค์ และมีลายก้อนเมฆเท่านั้น

ฉลองพระองค์ที่ปรากฏในงานจิตรกรรมเรื่องห้องสิน ลักษณะที่มีสีเหลือง ปลายแขนกว้างออก ความยาวของฉลองพระองค์คลุมเท้า คล้ายกับฉลองพระองค์ของอุปรากรจีนเช่นกัน (ภาพที่ 35) แม้ลวดลายต่างกัน แต่มีลายมังกรประกอบอยู่บนชุดเช่นกัน

ภาพที่ 35 ฉลองพระองค์กษัตริย์ของอุปรากรจีน
(จีวเซินเตอร์, เข้าถึงเมื่อวันที่ 15 ตุลาคม 2560, เข้าถึงได้จาก <https://www.facebook.com/ngiewcenter>)

1.2.2. เครื่องแต่งกายขุนพล และรองขุนพล

งานจิตรกรรมเรื่องห้องสิน ส่วนมากเป็นฉากของการสู้รบ ตัวละครที่ปรากฏจึงสวมชุดเกราะ ลักษณะของชุดเกราะ เป็นคอกกลม บริเวณรอบคอมีผ้าผูกไว้ ถัดลงมาเป็นเชือกที่ผูกเกราะ ช่วงท้องเอาไว้ และมีแผ่นวงกลมบริเวณช่วงอก แขนเสื้อ และขากางเกงเป็นลักษณะรวบมิดชิด

ภาพที่ 36 เครื่องแต่งกายงานจิตรกรรมเรื่องห้องสินภายในแก่นงูจักราชบริหาร

จากการเปรียบเทียบชุดเกราะในงานจิตรกรรมเรื่องห้องสิน กับรูปปั้นทหารในสมัยราชวงศ์หมิง พบว่าลักษณะของชุดเกราะมีความคล้ายกันได้แก่ ชุดเกราะคอกกลม ผูกผ้าบริเวณคอ แขนเสื้อ และขากางเกงเป็นลักษณะรวบมิดชิด แตกต่างตรงแผ่นวงกลมบริเวณท้อง เป็นลักษณะของหน้าสิงห์แทน และสวมหมวกเจียมเอ็ง (ภาพที่ 26)

เมื่อศึกษาเปรียบเทียบกับชุดขุนพลของอุปรากรจีนพบว่า ชุดขุนพลของอุปรากรจีนนั้นมีลวดลายที่มากกว่า ชายผ้าด้านหน้าปล่อยยาวออกมา ชุดเกราะบริเวณแขนจะใหญ่และพาดห้อยตกลงมา แตกต่างจากที่ปรากฏในงานจิตรกรรม

ภาพที่ 37 เครื่องแต่งกายของอุปรากรจีน (จิว) ปัจจุบัน (ซ้าย) และสมัยราชวงศ์ชิง (ขวา)

(ภาพขวา: Pang, Mae Anna Quan, *Dragon emperor : treasures from the forbidden city* (Melbourne : National Gallery of Victoria, 1988), หน้า127)

1.2.3. เครื่องแต่งกายนักพรต หรือเซียน

นักพรตหรือเซียนที่ปรากฏในงานจิตรกรรมเรื่องห้องสินมีจำนวนมาก ลักษณะเครื่องแต่งกายโดยรวมเป็นลักษณะเสื้อแขนยาว กางเกงขายาว ปลายแขนและขามือทั้งแบบบานออก และรัดเข้า มีเชือกผูกบริเวณเอว องค์กรประกอบที่กล่าวมาข้างต้นคล้ายกัน แต่ลวดลายประดับบนเสื้อผ้าอาจมีรายละเอียดต่างกันไปบ้าง (ภาพที่ 38)

ภาพที่ 38 เครื่องแต่งกายจินจา กับเจียงจื่อเอี้ย (ซ้าย) และเครื่องแต่งกายจินจา มู่จา (ขวา)

เครื่องแต่งกายชุดนักพรต หรือเซียนนี้มีลักษณะใกล้เคียงกับที่ปรากฏในสมัยราชวงศ์
ซ่ง ตรงที่แขนเสื้อยาว กางเกงขายาว ปลายแขนและขาบานออก มีเชือกผูกบริเวณเอว (ภาพที่ 39)

ภาพที่ 39 เครื่องแต่งกายสมัยราชวงศ์ซ่ง

(Zhou Xun, 5000 years of Chinese costumes (Hong Kong : China Books, 1988), 114)

1.3.1 เครื่องแต่งกายสตรี

เครื่องแต่งกายสตรีในงานจิตรกรรมเรื่องห้องสินภายในแก่นงูจักราชบริหาร แบ่ง
ออกเป็น 2 ประเภท

แบบที่ 1 ชุดเกราะ

ชุดเกราะแม่ทัพสตรี จากงานจิตรกรรมมีลักษณะคอกกลม ผูกผ้าบริเวณคอ แขนเสื้อ
และขาเสื้อบานออก เกราะบริเวณบ่ามีระบาย ตกแต่งลวดลายเครื่องประดับสวยงาม ช่วงลำตัวเป็น
ชายเสื้อเปิดออกมีลายประดับตรงกลาง (ภาพที่ 40)

ภาพที่ 40 เต็งฉานอวี๋ สวมชุดเกราะแม่ทัพสตรี

เมื่อเปรียบเทียบกับชุดแม่ทัพสตรีของอุปรากรจีน (จิว) สามารถเห็นความแตกต่างได้อย่างชัดเจน ชุดแม่ทัพสตรีของอุปรากรจีน (จิว) ยาวจรดข้อเท้า เกราะช่วงแขนรัดเข้า และมีจำนวนชั้นที่มากกว่าชุดเกราะสตรีที่ปรากฏในงานจิตรกรรม

ภาพที่ 41 ชุดแม่ทัพสตรีของอุปรากรจีน

(ถาวร สิกขโกศล, ต้นกำเนิดจิวจิน (กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ, 2557), 70.)

- เครื่องแต่งกายเซี่ยน

กลุ่มตัวละครเซี่ยนที่ปรากฏในงานจิตรกรรมสวมชุดยาวคลุมข้อเท้า คอตั้ง รอบคอมีการปรับลดลายหยักโค้ง คล้ายหู้หรือไถว ปลายแขนเสื้อบานออก บริเวณเอวมีการผูกโบว์ โดยมีหางของโบว์ยาวลงมา พบเครื่องแต่งกายลักษณะแบบเดียวกันในงานจิตรกรรมเรื่องสามก๊ก ในวัดประเสริฐสุทธาวาส (ภาพที่ 42)

ภาพที่ 42 เครื่องแต่งกายสตรี จิตรกรรมเรื่องห้องสิน ภายในเก๋งนุกิจราชบริหาร (ซ้าย)
เครื่องแต่งกายสตรี จากงานจิตรกรรมเรื่องสามก๊ก ภายในวัดประเสริฐสุทธาวาส (ขวา)

และเมื่อนำมาเปรียบเทียบกับเครื่องแต่งกายจริง พบว่าบริเวณรอบคอเสื้อมีความใกล้เคียง กับฉลองพระองค์ในสมัยราชวงศ์ชิง (ภาพที่ 43) ซึ่งเป็นลวดลายวงโค้งต่อกัน ลักษณะคล้ายหู้หรือ (ภาพที่ 44)

ภาพที่ 43 ฉลองพระองค์สตรีในสมัยราชวงศ์ชิง

(Zhou Xun, 5000 years of Chinese costumes, (Hong Kong : China Books, 1988), P.194)

ภาพที่ 44 คทาหัวหรือ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติกรุงเทพฯ

จากการศึกษาได้ข้อสรุปในเบื้องต้นว่า ลักษณะของเครื่องแต่งกายที่ปรากฏในงานจิตรกรรมเรื่องห้องสิน อาจเป็นการวาดเครื่องแต่งกายแบบจีนประเพณี อันได้รับแรงบันดาลใจจากเครื่องแต่งกายของอุปรากรจีน (จิว) ซึ่งเครื่องแต่งกายของอุปรากรจีน (จิว) นั้นได้รับการดัดแปลงจากเครื่องแต่งกายหลายยุคหลายสมัย ได้แก่ สมัยราชวงศ์ถัง, ราชวงศ์ซ่ง, ราชวงศ์หยวน, ราชวงศ์หมิง และราชวงศ์ชิง³⁵ ทำให้เห็นได้ว่าเครื่องแต่งกายที่ปรากฏในงานจิตรกรรมนั้นมีลักษณะคล้ายกับฉลองพระองค์ และเครื่องแต่งกายจริงในสมัยราชวงศ์หมิง และชิงด้วยเช่นกัน

นอกจากนี้ลักษณะของเครื่องแต่งกายที่ปรากฏในงานจิตรกรรมเรื่องห้องสิน มักพบในงานจิตรกรรมแบบจีนประเพณี ที่วาดโดยช่างชาวจีน ทั้งการวาดโดยช่างชาวจีนในประเทศจีน และช่างชาวจีนโพ้นทะเลที่วาดในประเทศไทย

2. วิเคราะห์ลักษณะทางประติมานวิทยาของตัวละครห้องสิน

ผู้วิจัยได้เปรียบเทียบเครื่องแต่งกายที่ปรากฏในงานจิตรกรรมเรื่องห้องสิน ในแก่นงูจกราชบริหาร กับลักษณะรูปจิว ในเรื่องห้องสินตีพิมพ์ลงวารสารพิเศษใน พ.ศ. 2433³⁶ โดยสมเด็จพระบรมราชวังบวรวิไชยชาญทรงประพันธ์ขึ้น พระองค์ทรงโปรดการช่างต่าง ๆ มาแต่เดิม ของที่ทรง

³⁵ มาลินี, ดิลกวนิช, **ระบำและละครในเอเชีย** (กรุงเทพฯ, สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2543), 143

³⁶ ราชวังบวรสถานมงคลวิไชยชาญ, กรมพระ, **"ลักษณะรูปจิว" ในวารสารพิเศษ เล่ม 5 ร.ศ.109 พ.ศ. 2432.หน้า580,** ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน)สำนักหอสมุดแห่งชาติ, สืบค้นเมื่อ 16 กุมภาพันธ์ 2559, เข้าถึงจาก <http://www.sac.or.th/databases/siamrarebooks/wachirayan/index.php/wachirayan5/vachirayanviset-text-version/839-text-5-49>.

ประดิษฐ์คิดทำขึ้นล้วนเป็นฝีมืออย่างประณีต มาในตอนหลังทรงหัดจิวขึ้นโรงหนึ่ง³⁷ โดยรวบรวมเอา ลูกจิว และมหาดเล็กเด็กชายในพระองค์หัดขึ้นจนเล่นออกโรงได้³⁸

เนื่องมาจากการนำงานจิตรกรรมดังกล่าวมาเปรียบเทียบกับลักษณะรูปจิว ในวชิรญาณพิเศษ นั้น เก่งนุกิจราชบริหารสร้างตามพระราชประสงค์พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว แต่พระองค์ เสด็จสวรรคตในปี พ.ศ. 2408 พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงให้สร้างต่อจนเสร็จ การ สร้างเก่งนุกิจราชบริหาร จึงเป็นเวลาใกล้เคียงกับการประพันธ์ ลักษณะรูปจิวในวชิรญาณพิเศษ

อนึ่งผู้วิจัยพบว่านอกจากลักษณะจิวที่ปรากฏในงานจิตรกรรม ยังพบว่ามีลักษณะอื่นที่ไม่ตรง ตามที่ได้ระบุไว้ในลักษณะรูปจิว ผู้วิจัยจึงได้นำพงศาวดารห้องสิน มาเปรียบเทียบร่วมด้วย เพื่อศึกษา ว่าช่างได้แนวความคิดในการวาดเรื่องห้องสินมาจากลักษณะของอุปรากรจีน หรือจากพงศาวดารเรื่อง ห้องสิน โดยในเบื้องต้นใช้การจัดแบ่งประเภทของตัวละครตามประเภทใบหน้าของจิว โดยเลือกตัว ละครในฝั่งของเจียงจื่อเอี้ย (ฝ่ายดี) เนื่องจากทัพของเจียงจื่อเอี้ย เป็นตัวดำเนินเรื่องหลัก และปรากฏ ในทุกผนังภายในเก่งนุกิจราชบริหาร ทำให้เกิดการเปรียบเทียบลักษณะของรายละเอียดเครื่องแต่ง กายที่ปรากฏได้ง่าย และชัดเจนกว่าตัวละครที่ปรากฏเพียง 1 ฝาผนัง³⁹ โดยสามารถจัดแบ่งประเภท ตามลักษณะของจิวได้ดังต่อไปนี้

2.1. ตัวพระ (生 เชิง) คือ ตัวละครชาย โดยจำแนกตามอายุ สถานะ และบทบาท⁴⁰

2.1.1. ตัวพระใหญ่ (老生 เหล่าเชิง) ตัวละครชายวัยกลางคน หรือชรา เนื่องจากใส่หนวด⁴¹ ได้แก่

³⁷ กรมพระราชวังบวรสถานมงคลสมัยรัตนโกสินทร์ (กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม, 2556), 185.

³⁸ อภิโชค แซ่ไคว้, จิว (กรุงเทพฯ : เอส.ที.พี. เวลต์มีเดีย, 2541), 25.

³⁹ ยกเว้นแต่ตัวละครสตรี เนื่องจากในเรื่องห้องสินมีตัวละครสตรีน้อยมาก ตัวนางบู๊ตั้นผู้วิจัยจึงหยิบเอา ตัวละครฝ่ายของทงเทียนเจี้ยวจู้ ซึ่งปรากฏเพียงฝาผนังทิศตะวันออก และปรากฏเพียง 1 ฉากเท่านั้นเท่านั้น

⁴⁰ ถาวร ลิกขโกศล, ต้นกำเนิดจิวจีน (กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ, 2557), 64.

⁴¹ เรื่องเดียวกัน.

ภาพที่ 45 เจียงจื่อเอี้ย

- เจียงจื่อเอี้ย สมุหนายก ราชสำนักอู่หวัง

ลักษณะรูปजू (วชิรญาณวิเศษ)	หนังสือเรื่องห้องสิน	ลักษณะที่ปรากฏในภาพ
- หน้าเหล่าเซ็งแก่ (เหล่าเซ็ง)	- เคราเงินผมขาว	- หน้าเหล่าเซ็งแก่
- หมวกจิมเอ็ง (เจียมเอ็ง)	- หมวกทองหางปลา	- เคราเงิน ผมขาว
- เสื้อมังกร	- เสื้อนักพรตขนนกกระเรียน	- หมวกไฟजू
- ถือกะบองเกล้าท่อน ⁴²	/ เสื้ออักษรแปดทิศ	- เสื้อปากว่า
	- มือถือกระบี่วิเศษตัวผู้ตัวเมีย	- ถือกระบองเกล้าท่อน (อกรบ)

ตารางที่ 1 เจียงจื่อเอี้ย

2.1.2. เค้าป่าเหล่าเซ็ง (靠把老生) ตัวละครชายวัยกลางคน หรือชราสวม

เกราะ ถือก้าวุธ มีความสามารถในการรบ⁴³ ได้แก่

⁴² ราชวังโบราณสถานมงคลวิไชยชาญ, กรมพระ, "ลักษณะรูปजू" ในวชิรญาณวิเศษ เล่ม 5 ร.ศ.109 พ.ศ. 2432, 580, " ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน) สำนักหอสมุดแห่งชาติ, สืบค้นเมื่อ 16 กุมภาพันธ์ 2559, เข้าถึงจาก <http://www.sac.or.th/databases/siamrarebooks/wachirayan/index.php/wachirayan5/wachirayanviset-text-version/839-text-5-49>.

⁴³ ถาวร สิกขโกศล, ต้นกำเนิดจิวจิน, 64.

ภาพที่ 46 ฮว่างเพยหู่

- ฮว่างเพยหู่ อดีตเป็นขุนนางในราชสำนัก แห่งโจ้วอว้าง ตำแหน่ง อู่ฉิงอว้าง-ฮว่างเพยหู่ ภายหลังร่วมสวามิภักดิ์อู่อว้าง ตำแหน่ง เจิ้งกั๋วอู่ฉิงอว้าง-ฮว่างเพยหู่⁴⁴ เป็นขุนพลใหญ่

ลักษณะรูปร่าง (วชิรญาณวิเศษ)	หนังสือเรื่องห้องสิน	ลักษณะที่ปรากฏในภาพ
- หน้าเล่าเซ็ง (เหล่าเซ็ง)	- สวมเกราะทั้งชุด	- หน้าเหล่าเซ็งแก่
- หมวกจิมเอ็ง (เจียมเอ็ง)	- ถือทวน	- หมวกจิมเอ็ง
- เกราะใหญ่	- มือถือกระบี่วิเศษตัวผู้ตัวเมีย	- สวมเกราะ
- ถือทวน ⁴⁵	- ชีโคเทพฤทธิ์เบญจวรรณ	- ถือทวน
		- ชีโคเทพฤทธิ์เบญจวรรณ

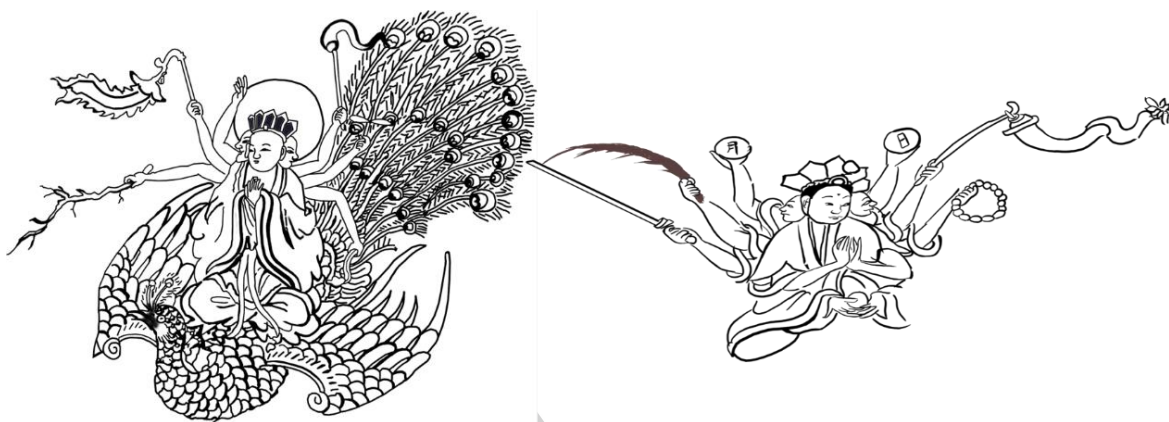
ตารางที่ 2 ฮว่างเพยหู่

2.1.3. พระหนุ่ม (小生 เสี่ยวเซ็ง) คือชายหนุ่มรูปงาม ไม่ใส่หนวด⁴⁶ ได้แก่

⁴⁴ สวีจิ่งหลิน, เฟิง เลิน ประกาศิตแต่งตั้งเทพเจ้า เนื้อหาสมบูรณ, เล่ม2, 534.

⁴⁵ ราชวังโบราณสถานมงคลวิไชยชาญ, กรมพระ, "ลักษณะรูปร่าง" ในวชิรญาณวิเศษ เล่ม 5 ร.ศ.109 พ.ศ. 2432, 580, " ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน) สำนักหอสมุดแห่งชาติ, สืบค้นเมื่อ 16 กุมภาพันธ์ 2559, เข้าถึงจาก <http://www.sac.or.th/databases/siamrarebooks/wachirayan/index.php/wachirayan5/vachirayanviset-text-version/839-text-5-49>.

⁴⁶ เรื่องเดียวกัน, 65.

ภาพที่ 47 จุ่นที่เต้าเหยิน

- จุ่นที่เต้าเหยิน (พระเจ้าจันทิวโลกิเตศวร) ศาสดาจากทิศประจิม(แดนชมพูทวีป)⁴⁷

ลักษณะรูปजू (วชิรญาณวิเศษ)	หนังสือเรื่องห้องสิน	ลักษณะที่ปรากฏในภาพ
- หน้าสิ่วเซ็ง (เสี้ยวเซ็ง)	- กายาสวมชุดนักรบ	- หน้าเสี้ยวเซ็ง
- ตาปรีอ หมวกเขียนกลีบบัว	- มือถือกิ่งไม้	- สวมชุดนักรบ
- ถือแซ่ ถือกิ่งไม้ ⁴⁸	- บนสุดห้อยพระบรม สารีริกธาตุ	- ตาปรีอ หมวกเขียนกลีบบัว
	- ในฝ่ามือเขียนคัมภีร์ไร้อักษร	- ถือแซ่ กิ่งไม้ คทาหรือ อาทิตย์ พระจันทร

ตารางที่ 3 จุ่นที่เต้าเหยิน

2.1.4. พระหนุ่มขนนก (翎子生 หลิงจื่อเซ็ง) พระหนุ่มที่สวมหมวกปีกขนนก

ยาว เป็นนายทหารผู้เก่งทั้งบุนแล้วบู⁴⁹ ได้แก่

⁴⁷ สวีจั้งหลิน, เฟิง เลิน ประกาศิตแต่งตั้งเทพเจ้า เนื้อหาสมบูรณ, เล่ม3, 1131.

⁴⁸ ราชวังบวรสถานมงคลวิไชยชาญ, กรมพระ, "ลักษณะรูปजू" ในวชิรญาณวิเศษ เล่ม 5 ร.ศ.109 พ.ศ. 2432, 580, " ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน) สำนักหอสมุดแห่งชาติ, สืบค้นเมื่อ 16 กุมภาพันธ์ 2559, เข้าถึงจาก <http://www.sac.or.th/databases/siamrarebooks/wachirayan/index.php/wachirayan5/vachirayanviset-text-version/839-text-5-49>.

⁴⁹ ถาวร ลิกขโกศล, ต้นกำเนิดจิวจิน, 65.

ภาพที่ 48 ฮว่างเทียนฮวา

- ฮว่างเทียนฮวา ขุนพลแห่งทัพของสมุหนายกเจียงจื่อเอี้ย ศิษย์เทพเจ้าชิงชวีเต้าเต๋อ
เงินจวิน ถ้ำจื่อเอี้ยงตั้ง แห่งคีรีชิงเฟิงซาน บุตรชายฮว่างเฟียหู⁵⁰.

ลักษณะรูปร่าง (วชิรญาณวิเศษ)	หนังสือเรื่องห้องสิน	ลักษณะที่ปรากฏในภาพ
<ul style="list-style-type: none"> - หน้าสิ่วเซ็ง(เสี้ยวเซ็ง) - หมวกไท่จื่อ - เกราะใหญ่ - ถือลูกตุ้ม 2 มือ⁵¹ 	<ul style="list-style-type: none"> - บนศีรษะขยุ้มมวยผม - เสื้อคลุมนักพรต - แขนเสื้อใหญ่ ผูกรัดสายไหม - ถักเป็นมังกรไฟ - ใต้รองเท้าปอวิเศษ - สะพายกระบี่วิเศษ 	<ul style="list-style-type: none"> - หน้าเสี้ยวเซ็ง - หมวกแฉลาเปา ติดขนนกยาว - สวมเกราะ - ถือลูกตุ้ม 2 มือ

ตารางที่ 4 ฮว่างเทียนฮวา

⁵⁰ สวีจั้งหลิน, เฟิง เลิน ประกาศิตแต่งตั้งเทพเจ้า เนื้อหาสมบูรณ, เล่ม 2, 491.

⁵¹ ราชวังบวรสถานมงคลวิไลยชาณ, กรมพระ, "ลักษณะรูปร่าง" ในวชิรญาณวิเศษ เล่ม 5 ร.ศ.109 พ.ศ. 2432, 580, " ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน)สำนักหอสมุดแห่งชาติ, สืบค้นเมื่อ 16 กุมภาพันธ์ 2559, เข้าถึงจาก <http://www.sac.or.th/databases/siamrarebooks/wachirayan/index.php/wachirayan/5/vachirayanviset-text-version/839-text-5-49>.

2.1.5. พระน้อย หรือพระเด็ก (娃娃生 หวาวาเซิง) เป็นเด็กเล็ก หรือเด็กโต

เพศชาย⁵²

ภาพที่ 49 นานา

- นานา บุตรชายคนที่สาม ของแม่ทัพหลี่จิ้ง แห่งด่านเฉิงถังกวน⁵³

ลักษณะรูปร่าง (วชิรญาณวิเศษ)	หนังสือเรื่องห้องสิน	ลักษณะที่ปรากฏในภาพ
- หน้าสิ่วเซ็งเด็ก (เสี้ยวเซ็งเด็ก)	- เทพนาจาสามเศียร	- หน้าเสี้ยวเซ็งเด็ก
- ใส่เกี้ยวระย้า	- แปกคร	- สามเศียร แปกคร
- เสื้อยาว	- เขี้ยวบัจจรวาโยอัคคี	- ใส่เอี่ยม
- ถือทวน ถือกำไลทอง ⁵⁴	- ใบหน้าตั้งสี่คราม	- ถือทวน ถือกำไลทอง
	- ผมดุจสีชาด	- เขี้ยวบัจจรวาโยอัคคี

ตารางที่ 5 นานา

⁵² ถาวร สิกขโกศล, ต้นกำเนิดจิ๋วจิ้น, 66.

⁵³ สวีจิ้งหลิน, เฟิง เลิน ประภาศิตต์แต่งตั้งเทพเจ้า เนื้อหาสมบุรณ์, เล่ม1, 189-190.

⁵⁴ ราชวังบรมสถานมงคลวิไชยชาญ, กรมพระ, "ลักษณะรูปร่าง" ในวชิรญาณวิเศษ เล่ม 5 ร.ศ.109 พ.ศ. 2432, 580, " ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน) สำนักหอสมุดแห่งชาติ, สืบค้นเมื่อ 16 กุมภาพันธ์ 2559, เข้าถึงจาก <http://www.sac.or.th/databases/siamrarebooks/wachirayan/index.php/wachirayan5/vachirayanviset-text-version/839-text-5-49>.

2.2. ตัวหน้าฉูดฉาด (净 จิ้ง) คือ ตัวละครชายซึ่งมีนิสัยแกร่งกร้าวโดดเด่น ลักษณะพิเศษสุดคือ วาดหน้าด้วยสีฉูดฉาดเกินจริง เพื่อแสดงนิสัยตัวละครให้เด่นชัด⁵⁵

2.2.1. จิ้งเอก (正净 เจิ้งจิ้ง) เรียกอีกอย่างว่า หน้าลวดลายเอก (ต้าฮวาเหลียน) เน้นการร้องเป็นสำคัญ จึงเรียกว่า หน้าลวดลายเก่งร้อง (ฉ้างกงฮวาเหลียน) ส่วนมากแสดงเป็นตัวละครที่มีสถานะสูง บุคลิกเคร่งขรึม ได้แก่⁵⁶

ภาพที่ 50 เอี้ยงเจี้ยน

- เอี้ยงเจี้ยน หรือเทพเอ้อกลางเส้น ได้รับบัญชาจากอวี๋ต้งเจินเหยินลงมาช่วยรบ และช่วยเหลือเจียงจื่อเอี้ย⁵⁷.

⁵⁵ ถาวร ลิกขโกศล, ต้นกำเนิดจิวจิน, 72.

⁵⁶ เรื่องเดียวกัน.

⁵⁷ สวีจั้งหลิน, เฟิง เลิน ประกาศิตแต่งตั้งเทพเจ้า เนื้อหาสมบูรณ, เล่ม2, 627.

ลักษณะรูปจ้าว (วชิรญาณวิเศษ)	หนังสือเรื่องห้องสิน	ลักษณะที่ปรากฏในภาพ
<ul style="list-style-type: none"> - หน้าแดง สามตา - ไม่มีหนวด - หมวกเหลี่ยม - เกราะเหล็ก - ถือง้าว ถือทวน⁵⁸ 	<ul style="list-style-type: none"> - ถือพัด - มงกุฎเมฆินทร์ - สวมเสื้อดำลายธาราผสม - เอรัดด้วยผ้าไหม - ขี่ม้าขาว - ถือทวนยาว 	<ul style="list-style-type: none"> - หน้าแดง สามตา - ไม่มีหนวด และมีหนวด - หมวกเหลี่ยม - เกราะเหล็ก - ถือทวนยาว - ขี่ม้าขาว

ตารางที่ 6 เอียงเจียน

2.2.2. จิ้งรอง (副净 ฟู่จิ้ง) เรียกอีกอย่างว่า หน้าลวดลายรอง (เออร์ฮวาเหลียน) หรือ หน้าลวดลายลีลาท่าทาง (เจียจื่อฮวา) ส่วนมากแสดงเป็นตัวละครที่มีนิสัยโง่เงาเปิดเผย⁵⁹ ได้แก่

ภาพที่ 51 ฉงเฮยหู่

⁵⁸ ราชวังโบราณสถานมงคลวิไชยชาญ, กรมพระ, "ลักษณะรูปจ้าว" ในวชิรญาณวิเศษ เล่ม 5 ร.ศ.109 พ.ศ. 2432, 580, " ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน) สำนักหอสมุดแห่งชาติ, สืบค้นเมื่อ 16 กุมภาพันธ์ 2559, เข้าถึงจาก <http://www.sac.or.th/databases/siamrarebooks/wachirayan/index.php/wachirayan5/vachirayanviset-text-version/839-text-5-49>.

⁵⁹ ถาวร ลิกขโกศล, ต้นกำเนิดจิวจิน, 72.

- ฉงเฮยหู่ หนึ่งในห้าจอมดอย เข้าร่วมรบกับกองทัพของเจียงจื่อเอี๋ย⁶⁰

ลักษณะรูปร่าง (วชิรญาณวิเศษ)	หนังสือเรื่องห้องสิน	ลักษณะที่ปรากฏในภาพ
- ฉงเฮยหู่ - หน้าดำ หนวดเหลือง - เกราะใหญ่ กระบังหน้า - ปักขนนก ถือขวาน ⁶¹	- ใบหน้าราวกันหม้อ - หนวดเคราข้างแก้มตั้งตักได้ ทะเลส่วนหนึ่ง - คิ้วเหลืองสองทาง - นัยน์ตาทองคำร้ายคู่หนึ่ง	- หน้าดำ หนวดดำ - เกราะใหญ่ - หมวกแฉลาเปา ปักขนนก - ถือขวาน - ธงหลัง

ตารางที่ 7 ฉงเฮยหู่

2.2.3. จิ้งขน (毛净) เรียกอีกอย่างว่าจิ้งหนำน้ำมัน (โหยวฮวาเหลียน) ส่วนมากเป็นตัวที่มีรูปลักษณะประหลาด หรือภูติผี อมนุษย์⁶² ได้แก่

ภาพที่ 52 เหลยเจิ้นจื่อ

⁶⁰ สวีจิ้งหลิน, เฟิง เลิน ประกาศิตแต่งตั้งเทพเจ้า เนื้อหาสมบูรณ, เล่ม. 4, 1423.

⁶¹ ราชวังโบราณสถานมงคลวิไชยชาญ, กรมพระ, "ลักษณะรูปร่าง" ในวชิรญาณวิเศษ เล่ม 5 ร.ศ.109 พ.ศ. 2432, 580, " ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน) สำนักหอสมุดแห่งชาติ, สืบค้นเมื่อ 16 กุมภาพันธ์ 2559, เข้าถึงจาก <http://www.sac.or.th/databases/siamrarebooks/wachirayan/index.php/wachirayan5/vachirayanviset-text-version/839-text-5-49>.

⁶² ถาวร สิกขโกศล, ต้นกำเนิดจิ้งจิน, 73.

- เหลยเจิ้นจื่อ บุตรบุญธรรม ซื่อโหว (จีซาง) น้องชายอยู่ห่าง เดิมเป็นเด็กมนุษยธรรมดา แต่ทานผลซึ่ง ทำให้มีปีก และใบหน้าเปลี่ยนไป⁶³

ลักษณะรูปร่าง (วชิรญาณพิเศษ)	หนังสือเรื่องห้องสิน	ลักษณะที่ปรากฏในภาพ
- หน้าสีคราม ปากนก - หมวกเขียน - ถือกะบองทองยาว ⁶⁴	- ปีกสองข้าง - ปีกซ้ายเขียนลม - ปีกขวาเขียนอนุบาต - สีหน้าตั้งครามเขียว ผมหสีชาด - ดวงตาดูร้าย - ฟันขวางออกมานอกริมฝีปาก	- หน้าสีคราม - ฟันขวางออกมานอกริมฝีปาก - ปากนก - หมวกไท่จื่อ - ถือกะบองทองยาว - ปีกสองข้าง

ตารางที่ 8 เหลยเจิ้นจื่อ

2.3. นาง (旦 ตัน) คือ ตัวละครหญิง จำแนกตามอายุ สถานะ และบทบาท⁶⁵

2.3.1. ตัวนางบูตาวหมาตัน (刀马旦) ปกติจะสวมเกราะขี่ม้า เป็นนายทหารหญิง หรือแม่ทัพหญิง⁶⁶

⁶³ สวีจิ่งหลิน, เฟิง เลิน ประกาศิตแต่งตั้งเทพเจ้า เนื้อหาสมบูรณ์, เล่ม1, 332-333.

⁶⁴ ราชวังโบราณสถานมงคลวิไชยชาญ, กรมพระ, "ลักษณะรูปร่าง" ในวชิรญาณพิเศษ เล่ม 5 ร.ศ.109 พ.ศ. 2432, 580, " ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน) สำนักหอสมุดแห่งชาติ, สืบค้นเมื่อ 16 กุมภาพันธ์ 2559, เข้าถึงจาก<http://www.sac.or.th/databases/siamrarebooks/wachirayan/index.php/wachirayan5/vachirayaniset-text-version/839-text-5-49>.

⁶⁵ ถาวร ลิกขโกศล, ต้นกำเนิดจิวจิน, 73.

⁶⁶ เรื่องเดียวกัน, 70.

ภาพที่ 53 เต็งฉานอวี

- เต็งฉานอวี บุตรีของแม่ทัพเต็งจิวกง แห่งด่านชานซันกวน ต่อมาจื่อเอี้ยได้เข้ายึดด่านชานซันกวน เต็งฉานอวีและครอบครัวได้เข้าร่วมทัพเจียงจื่อเอี้ย⁶⁷

ลักษณะรูปร่าง (วชิรญาณวิเศษ)	หนังสือเรื่องห้องสิน	ลักษณะที่ปรากฏในภาพ
ไม่มีการกล่าวถึง	<ul style="list-style-type: none"> - แพรแดงห่อหุ้มมวยผมหงส์ - เข็มขัดปักลายรัตเซียวเซียง - สวมหมวกเกราะทองคำ - ใบหน้าแดงเรื่อตั้งผลท้อ - ซี่ม้า ถือดาบคู่ 	<ul style="list-style-type: none"> - ผมเป็นมวย - สวมบู๊หังควง - เกราะทองคำ - ซี่ม้า ถือดาบคู่

ตารางที่ 9 เต็งฉานอวี

2.3.2. ตัวนางบู๊อู่ตัน (武旦) สวมชุดกระซับ เต็มที่บัพพู พลิกผันอย่างคล่องแคล่ว บางครั้งแสดงเป็นภูตผี อมนุษย์⁶⁸ (ภาพที่43) ได้แก่

⁶⁷ สวีจั้งหลิน, เฟิง เลิน ประกาศิตแต่งตั้งเทพเจ้า เนื้อหาสมบูรณ, เล่ม3, 839.

⁶⁸ ถาวร ลิกขโกศล, ต้นกำเนิดจิวจิน, 70.

ภาพที่ 54 เครื่องแต่งกายตัวนางบู

ภาพที่ 55 เจ้าแม่กวยหลังชิงหมู่

- เจ้าแม่กวยหลังชิงหมู่ ศิษย์ในสำนักทงเทียนเจี้ยวจู้ เดิมเป็นเต่าดำตัวใหญ่ ในยุคก่อนชาง และบำเพ็ญตบะจนมีร่างเป็นมนุษย์⁶⁹

⁶⁹ สวีจ้งหลิน, เฟิง เลิน ประกาศิตแต่งตั้งเทพเจ้า เนื้อหาสมบูรณ, เล่ม3, 1159.

ลักษณะรูปजू (วชิรญาณพิเศษ)	หนังสือเรื่องห้องสิน	ลักษณะที่ปรากฏในภาพ
- หน้าเต่า - ถือกะปี่ - ถือก้าววิก ⁷⁰	- ถือกะปี่	- ผมเป็นมวยสองลูก - สวมเสื้อคลุมยาว - ถือกะปี่คู่ - ชีเต่า

ตารางที่ 10 เจ้าแม่กวยหลังชิงหมู่

จากข้อมูลข้างต้นได้ข้อสรุปว่าตัวละครโดยส่วนมากถูกวาดขึ้นตรงตามลักษณะรูปजूที่สมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 1 ได้ประพันธ์ไว้ อาจเป็นเพราะช่างได้วาดตัวละครตามลักษณะของอุปรากรจีน แต่ลักษณะของเครื่องแต่งกายช่างได้วาดตามอย่างจิตรกรรมแบบจีนประเพณี ในบางตัวละครมีการนำลักษณะที่ได้บรรยายไว้ตามหนังสือสอดแทรกใส่อยู่ในงานจิตรกรรมด้วย เช่น สัตว์พาหนะ อาวุธ เครื่องแต่งกาย เป็นต้น โดยสามารถจัดประเภทได้ตามลักษณะของजूที่ปรากฏดังนี้

- **ตัวพระใหญ่** แสดงลักษณะของชายมีหนวด ทั้งสีดำ และสีขาว เครื่องแต่งกายของตัวละครนั้นมีลักษณะตรงกับในวชิรญาณพิเศษเพียงบางส่วน ดังที่ปรากฏในข้อมูลข้างต้น เจียงจื่อเอี้ย ไม่ได้สวมหมวกเจียมเอ็ง และเสื้อมังกร การไม่ใส่หมวกเจียมเอ็ง อาจเพราะต้องการแสดงความเป็นผู้บำเพ็ญตบะ และให้สัมพันธ์กับชุดอักษรแปดทิศที่สวม (ภาพที่ 45) โดยสวมหมวกไท่จื่อ⁷¹แทน เนื่องจากหมวกเจียมเอ็ง⁷² และชุดมังกรในงานจิตรกรรมนั้นมีเพียงอู่ว่าง (ภาพที่ 56) เท่านั้นที่สวมในส่วนของกระบองแก้วท่อนั้น ปรากฏอยู่ในภาพขณะที่เจียงจื่อเอี้ยออกรบ (ภาพที่ 56)

⁷⁰ ราชวังบรมสถานมงคลวิไชยชาญ, กรมพระ, "ลักษณะรูปजू" ในวชิรญาณพิเศษ เล่ม 5 ร.ศ.109 พ.ศ. 2432, 580, " ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน) สำนักหอสมุดแห่งชาติ, สืบค้นเมื่อ 16 กุมภาพันธ์ 2559, เข้าถึงจาก<http://www.sac.or.th/databases/siamrarebooks/wachirayan/index.php/wachirayan5/vachirayaniset-text-version/839-text-5-49>.

⁷¹ ชนิดากา อนันต์กวิน, จิวเซ็นเตอร์, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 20 กรกฎาคม 2560.

⁷² งานจิตรกรรมเรื่องห้องสินนั้นหมวกเจียมเอ็งมักปรากฏสวมคู่กับชุดเกราะ

ภาพที่ 56 ฉลองพระองค์อู่อว่าง และเจียงจื่อเอี้ยขณะออกรบ

- **เค่าป่าเหล่าเซิง** นอกจากหนวดซึ่งเป็นลักษณะของเหล่าเซิง ตัวละครยังสวมเกราะเพื่อแสดงความเป็นนักรบ โดยใช้หมวกเป็นสัญลักษณ์ที่แสดงถึงลำดับชั้นของผู้ที่สวมใส่ จากข้อมูลข้างต้น ฮว่างเพยหู่ เป็นผู้สวมหมวกเจียมเอ็ง (ภาพที่ 46) ซึ่งแสดงถึงตำแหน่งขุนพลใหญ่ ส่วนตำแหน่งที่รองลงมาสวมแฉลาเปา⁷³

- **พระหนุ่ม** ใบหน้าจะไม่มีหนวด และริ้วรอย แตกต่างจากพระใหญ่ จะเห็นได้ชัดจากจูนที่เต้าเหยิน (ภาพที่ 47) ซึ่งในลักษณะจิวได้ระบุไว้ว่าเป็นเสี้ยวเซิง หรือพระหนุ่ม และช่างก็ได้วาดเป็นใบหน้าของเสี้ยวเซิง หมวกที่สวม และสิ่งของที่ถือ เป็นไปตามที่ได้บรรยายไว้ในลักษณะรูปจิว มีเพียงเครื่องแต่งกายที่ไม่ได้บรรยายไว้ในลักษณะจิว แต่ช่างก็ได้วาดเสื้อคลุมนักพรตแทน ซึ่งเป็นไปตามที่ได้บรรยายไว้ในวรรณกรรมเรื่องห้องสิน

- **พระหนุ่มขนนก** เป็นพระหนุ่ม สวมหมวกที่มีการติดหาง เพื่อแสดงถึงผู้มีความสามารถในการต่อสู้ หรือผู้ที่อยู่ในวัยหนุ่ม⁷⁴ ได้แก่ ฮว่างเทียนฮวา (ภาพที่ 48) ซึ่งเป็นตัวละครที่มีการวาดใกล้เคียงตามที่บรรยายไว้ในลักษณะรูปจิว แต่หมวกไท่จื่อของฮว่างเทียนฮวา เปลี่ยนเป็นการสวมแฉลาเปา และประดับพู่หางไว้ ซึ่งแสดงถึงสถานะความเป็นขุนพลของฮว่างเทียนฮวา แตกต่างจากลักษณะที่ได้บรรยายไว้ในหนังสือว่า ฮว่างเทียนฮวาจะสวมชุดนักพรต มัดผมจุก ถือกะเป้ โดยสาเหตุ

⁷³ หมวกแสดงตำแหน่งแม่ทัพ มีลักษณะเป็นแผ่นประดับลวดลาย ติดกับส่วนหมวกสวมศีรษะ บางครั้งมีพู่ยาวประดับ

⁷⁴ อารยา โลหาคาศ, "ความงามของวิถีสู้การออกแบบเครื่องประดับร่วมสมัย" (ศิลปนิพนธ์ศิลปบัณฑิต, ภาควิชาการออกแบบเครื่องประดับ, มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2557), 8.

ที่ช่างได้เลือกวาดให้เทียนฮวาสวมชุดเกราะ ตามที่ได้บรรยายไว้ในลักษณะจิ้ง อาจเป็นเพราะฉากที่เวิ้งเทียนฮวาปรากฏในงานจิตรกรรมทั้งหมดนั้นเป็นฉากสู้รบ

- **พระเด็ก** ซึ่งมีสัญลักษณ์สำคัญคือ มวยผมบนศีรษะ ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของพระเด็ก โดยเฉพาะ ได้แก่ นาจา (ภาพที่ 49) ซึ่งเป็นตัวละครที่เป็นเอกลักษณ์ โดยแสดงในรูปลักษณะของความเป็นเด็กเสมอ ช่างเลือกวาดนาจาสองแบบ ทั้งแบบตามลักษณะจิ้ง และแบบที่บรรยายไว้ในหนังสือ ด้วยเนื้อเรื่องในฉากที่นาจาปรากฏนั้น นาจาจะต้องสำแดงอิทธิฤทธิ์ เป็น 8 กร ซึ่งการแสดงอิทธิฤทธิ์ของตัวละครในเรื่องห้องสิน เป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งของงานจิตรกรรมภายในแง่มุมนี้

- **ตัวหน้าอุศฉาด** เป็นตัวละครที่จะแสดงลักษณะพิเศษ ด้วยสีหน้า และลวดลายบนหน้า ได้แก่

- **จิ้งเอ็ก** เป็นตัวละครที่มีบุคลิกสูง มีลักษณะเคร่งขรึม ซึ่งหากแบ่งตามลักษณะนิสัยของตัวละครในเรื่องห้องสิน ได้แก่ เอียงเจี้ยน (ภาพที่ 50) ซึ่งตามลักษณะจิ้งนั้นได้บรรยายว่าเขียนใบหน้าสีแดง ช่างก็ได้เขียนใบหน้าของเอียงเจี้ยนเป็นสีแดงด้วยเช่นกัน โดยลักษณะใบหน้าสีแดงนั้นหมายถึงตัวละครที่มีความซื่อสัตย์ กล้าหาญ เที่ยงธรรม นอกจากนี้ช่างยังวาดตรงตามคำบรรยายอื่นๆ ในลักษณะรูปจิ้ง เช่น สามตา หมวกเหลี่ยม สวมเกราะ ถือทวน หรือจ้าว จะมีเพียงอย่างเดียวที่ช่างได้วาดแตกต่างจากคำบรรยายในลักษณะรูปจิ้ง คือ การวาดให้เอียงเจี้ยนมีหนวด ซึ่งเป็นเรื่องที่น่าแปลกเนื่องจากเอียงเจี้ยนนั้น เราจะรู้จักในนาม เทพสามตา ซึ่งตามศาลเจ้าต่างๆ ก็จะปรากฏภาพลักษณะของเทพสามตา ไม่มีหนวดเช่นกัน

- **จิ้งรอง** เป็นตัวละครที่มีลักษณะนิสัยโผงผาง เปิดเผย และเป็นเพียงตัวรองไม่ใช่พระเอก อาจเป็นได้ทั้งตัวรอง หรือตัวร้าย⁷⁵ ได้แก่ ฉงเฮยหู่ (ภาพที่ 51) ซึ่งมีลักษณะนิสัยที่เปิดเผยโผงผาง ตัวละครวาดใบหน้าเป็นสีดำ แสดงลักษณะนิสัยองอาจ หัวหาญ โดยตัวละครฉงเฮยหู่ เป็นตัวละครที่มีการบรรยายไว้คล้ายกันทั้งในลักษณะรูปจิ้ง และในพงศาวดาร

- **จิ้งขน** เป็นตัวที่มีรูปลักษณะประหลาด หรือภูติผี อมนุษย์ ได้แก่ เหล่ยเจิ้นจื่อ (ภาพที่ 52) ที่มีปากเป็นนก และมีปีกงอกออกมา มีลักษณะที่แปลกออกไปจากมนุษย์ ซึ่งช่างได้วาดลักษณะใกล้เคียงกับที่ได้บรรยายไว้ในลักษณะรูปจิ้ง และมีการวาดปีกเพิ่มเข้ามาตามที่มีการบรรยายไว้ในพงศาวดาร

ในงานจิตรกรรมเรื่องห้องสินบางตัวละครไม่มีการบรรยายไว้ในลักษณะรูปจิ้ง แต่มีการบรรยายไว้ในหนังสือ ได้แก่

⁷⁵ คณะจิ้งแฉ่งเง็กเล่าซุน, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 15 กันยายน 2560

- **ตัวนางบู๊ต้าวหมาดำ** ตัวละครหญิงที่ปรากฏในลักษณะสวมเกราะขี่ม้า เป็นนายทหารหญิง หรือแม่ทัพหญิง ได้แก่ เต็งฉานอวี (ภาพที่ 53) โดยในลักษณะรูปजूไม่มีการบรรยายถึงลักษณะของเต็งฉานอวี แต่ในหนังสือมีการบรรยายลักษณะของเต็งฉานอวีไว้ เช่น ทำมวยผมทอหุ้มผ้าสีแดง สวมเกราะทอง และการถือดาบคู่ ซึ่งช่างได้วาดลักษณะของเต็งฉานอวีไว้ตามที่ได้บรรยายไว้ในพงศาวดาร

- **ตัวนางบู๊อู่ดำ** ตัวละครหญิงอีกประเภทหนึ่ง ชุดที่สวมจะกระชับ บางครั้งแสดงเป็นภุคตีอมนุษย์ ได้แก่ เจ้าแม่เกวยหลิงซิงหมู่ (ภาพที่ 55) ตามลักษณะजू กล่าวว่ หน้าเต่า ถือกระบี่ ถือแก้วยิก ซึ่งตามหนังสือได้บรรยายไว้เพียงประวัติความเป็นมา และอาวุธที่ใช้ ช่างไม่ได้วาดใบหน้าเต่าในแบบที่กล่าวไว้ในวชิรญาณวิเศษ แต่วาดใบหน้าสตรี และขี่เต่าแทน การแต่งกายได้วาดขึ้นตามลักษณะของตัวนางบู๊อู่ดำ อันเป็นลักษณะของตัวละครที่เป็นภุคตีอ และวาดอาวุธที่เกวยหลิงซิงหมู่ได้ตรงตามที่ได้บรรยายไว้ในลักษณะรูปजूและเรื่องห้องสิน คือการถือกระบี่

จากข้อมูลดังกล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า ช่างได้นำลักษณะรูปजूและลักษณะของตัวละครที่มีการบรรยายไว้ในหนังสือพงศาวดารเรื่องห้องสินที่ช่างอาจมีความคุ้นเคยมาใช้ในการวาดตัวละครในงานจิตรกรรมเรื่องห้องสิน เพื่อให้ผู้ชมได้เข้าใจถึงลักษณะของตัวละคร ทำให้สามารถจัดแบ่งตัวละครตามประเภทของอุปรากรจีนได้

เมื่อศึกษาในแต่ละประเภทของตัวละครจะเห็นได้ชัดว่าตัวละครมีการเพิ่มรายละเอียดที่แตกต่างไป จากเครื่องแต่งกายของอุปรากรจีน เช่น การวาดชุดเกราะที่รัดข้อมือ และข้อเท้า ซึ่งเดิมนั้นชุดเกราะของอุปรากรจีนนั้นเป็นลักษณะชุดยาวคลุมเท้า ซึ่งการวาดชุดเกราะที่รัดข้อมือ และข้อเท้าพบในงานจิตรกรรมบนเครื่องเซรามิกในสมัยจักรพรรดิคังซี แห่งราชวงศ์ชิง หรือลักษณะของหมวกคุยเหมาศิริราภรณ์ของกษัตริย์ที่แตกต่างจาก ศิราภรณ์ของอุปรากรจีน ซึ่งปรากฏในงานจิตรกรรมบนเครื่องเซรามิกในสมัยจักรพรรดิคังซี แห่งราชวงศ์ชิง เป็นต้น

ดังนั้นจึงได้ข้อสรุปว่า ลักษณะการวาดตัวละครที่ปรากฏในงานจิตรกรรมเรื่องห้องสินนั้น อาจเป็นลักษณะของจิตรกรรมแบบจีนประเพณี ที่มีการหยิบเอาลักษณะของเครื่องแต่งกายจริง และลักษณะบางประการของเครื่องแต่งกายอุปรากรจีน เช่น เครื่องประดับสวมศีรษะ พู่หางยาว หมวกเจียมเอ็ง มาใช้ในงานจิตรกรรม

นอกจากนี้ในงานจิตรกรรมเรื่องห้องสิน ในแก่งนุกิจราชบริหาร ช่างได้วาดอาวุธ พาหนะของตัวละคร และพลังของตัวละคร ตามที่ได้บรรยายไว้ในพงศาวดารลงในงานจิตรกรรม จึงเกิดเป็นเอกลักษณ์ในงานจิตรกรรมเรื่องห้องสินภายในแก่งนุกิจราชบริหาร อาจเพื่อให้ผู้ที่เข้าชมงานจิตรกรรมสามารถแยกตัวละครได้ และลักษณะของเครื่องแต่งกายของตัวละครหนึ่งตัวละคร ยังมีความแตกต่าง

กัน เช่น นาคา (ภาพที่ 49) อาจเป็นไปได้ว่า ช่วงที่วาดงานจิตรกรรมภายในแก่งนุกิจราชบริหาร มีมากกว่า 1 คน หรืออาจเป็นเรื่องรสนิยมของช่าง ในเบื้องต้นยังไม่มีหลักฐาน ที่สามารถทราบได้ว่าช่างมีมากกว่า 1 คนหรือไม่ ซึ่งเป็นเรื่องที่ต้องมีการศึกษาต่อไป

นอกจากนี้ลักษณะใบหน้าที่ไม่มีหนวดของเอียงเจียนในจิตรกรรมด้านทิศใต้ฝั่งตะวันตก (ภาพที่ 57) เป็นลักษณะที่แตกต่างจากภาพจิตรกรรมด้านอื่นๆ ซึ่งช่างได้วาดลักษณะใบหน้าตรงตามที่ได้ระบุไว้ในลักษณะจั่ว แสดงให้เห็นว่าช่างทราบถึงลักษณะใบหน้าของเอียงเจียนที่ใช้ในลักษณะของจั่ว และลักษณะของเอียงเจียนที่ปรากฏในลักษณะของรูปเคารพ

ภาพที่ 57 เอียงเจียนจากงานจิตรกรรมทิศใต้ฝั่งตะวันตก

จากข้อมูลในเบื้องต้นนั้น ประติมากรรมเอียงเจียนที่มีการสักการบูชา หรือที่มีการประดับตามศาลเจ้าหรือวัดจีนนั้นไม่มีหนวด (ภาพที่ 58) เป็นลักษณะตรงกับที่ได้มีการบรรยายไว้ในลักษณะจั่ว โดยเอียงเจียนที่ปรากฏในจิตรกรรมทิศใต้ฝั่งตะวันตกนั้น เป็นตอนที่อาจารย์ทั้ง 10 มาช่วยเหวินไท่สื่อ ในการตั้งค่ายกลทั้ง 10 เป็นช่วงที่เอียงเจียนเพิ่งลงดอย ละจากการฝึกวิชา บำเพ็ญตบะ เพื่อเป็นเซียน และยังไม่ได้เป็นเซียน ซึ่งเป็นช่วงแรก ๆ ของวรรณกรรม และในฉากหลังจากนั้นทั้งหมด ก็ปรากฏช่างได้วาดเอียงเจียนให้มีหนวด (ภาพที่ 50)

ภาพที่ 58 ประติมากรรมเอียงเจียนประดับคานหลังคาในศาลเจ้าต้าหลงต่ง

จากข้อมูลข้างต้นในเรื่องของเอียงเจียนสามารถสรุปข้อสันนิษฐานในเบื้องต้นว่า ช่างมีความเข้าใจในลักษณะของตัวละครแต่ละตัว ทั้งจากความเข้าใจในลักษณะการแต่งกายของอุปรากรจีน และลักษณะของตัวละครที่ได้มีการบรรยายไว้ในวรรณกรรมเรื่องห้องสิน แต่การที่ช่างวาดใบหน้าของเอียงเจียนให้มีหนวดนั้น อาจเป็นไปได้ว่าเป็นเรื่องของรสนิยมของช่างในการวาดตัวละคร หรือด้วยความสามารถของตัวละคร อาจเพื่อให้ตัวละครดูน่าเกรงขาม

3 วิเคราะห์องค์ประกอบแวดล้อมตัวละคร ภายในงานจิตรกรรมเรื่องห้องสิน

ในงานจิตรกรรมเรื่องห้องสิน ภายในแก่นงูกิจราชบริหารนั้น ยังมีฉาก และสภาพแวดล้อมโดยรอบของตัวละคร ที่แสดงให้เห็นถึงเอกลักษณ์แบบงานจิตรกรรมจีนอย่างเห็นได้ชัด เพื่อให้ทราบแน่ชัดถึงเทคนิค และแนวคิดว่าเป็นของช่างชาวจีนหรือไม่ จึงได้นำงานจิตรกรรมเรื่องห้องสิน ภายในแก่นงูกิจราชบริหาร เปรียบเทียบกับงานจิตรกรรมเรื่องสามก๊ก ที่วัดประเสริฐสุทธาวาส และ เกียนอันแกง ควบคู่ไปกับภาพเล่าเรื่องที่ปรากฏบนเครื่องถ้วยจีน งานประติมากรรมนูนสูงจากศาลเจ้าต้าหลงต่ง และวัดหลงซานด้วยเช่นกัน

3.1. อักษรจีน

ในงานจิตรกรรมเรื่องห้องสิน ปรากฏอักษรจีนกำกับตัวละครทุกตัว ในส่วนนี้ขอยกเจียงจื่อเอี้ย ซึ่งเป็นตัวละครในการดำเนินเรื่องหลัก ทำให้เป็นตัวละครที่ปรากฏในหลายฉาก พบว่าชื่อของเจียงจื่อเอี้ยที่ปรากฏนั้นมีทั้ง เจียงไท่กง และเจียงสร้างทั้งสองชื่อเป็นชื่อเรียกของเจียงจื่อเอี้ยในพงศาวดารเรื่องห้องสิน⁷⁶ (ภาพที่ 59) ซึ่งในวัฒนธรรมจีนมักมีชื่อมากกว่าหนึ่งชื่อ เช่น ชื่อจริง ชื่อเรียกอย่างไม่เป็นทางการ เป็นต้น⁷⁷

ภาพที่ 59 อักษรจีนชื่อของเจียงจื่อเอี้ย จิตรกรรมฝาผนังทิศตะวันออกเหนือฝั่งตะวันออก (ซ้าย, กลาง)
จิตรกรรมฝาผนังทิศเหนือฝั่งตะวันตก (ขวา)

การเขียนชื่อภาษาจีนของตัวละคร พบได้ในงานจิตรกรรมเรื่องสามก๊ก โดยในงานจิตรกรรมเรื่องสามก๊กพบตัวละครจำนวนหนึ่ง มีการเขียนชื่อหลายชื่อต่างกันไป เช่น เล่าปี่ หรือหลิวอี้จิ๋ว⁷⁸

⁷⁶ 許仲琳, ห้องสิน, เล่ม3, แปลจาก 封神演义, แปลโดยวิวัฒน์ ประชาเรื่องวิทย์ (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ต้นไม้, 2551), 1052

⁷⁷ ชูพล เอื้อชูวงศ์, "สามก๊ก" จิตรกรรมฝาผนังในพระอุโบสถ วัดประเสริฐสุทธาวาส (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาประวัติศาสตร์ศิลปะ มหาวิทยาลัยศิลปากร 2548), 266.

⁷⁸ เรื่องเดียวกัน

เป็นต้น (ภาพที่ 60) การเขียนชื่อตัวละครกำกับในงานจิตรกรรมเป็นรูปแบบหนึ่งของงานจิตรกรรมแบบประเพณีจีน⁷⁹

ภาพที่ 60 อักษรชื่อจีนเล่าปี่ (กรอบล่าง) หลิวอิจิว (กรอบบน)

3.2. ร่ม หรือฉัตร

งานจิตรกรรมเรื่องห้องสิน ภายในแก่นงูจักราขบบริหาร ปรากฏร่มที่ซ้อนชั้น ลักษณะคล้ายฉัตร ช่างอาจแสดงเป็นสัญลักษณ์เครื่องสูงสำหรับกษัตริย์ (ภาพที่ 61) เนื่องจากพบเพียงบุคคลเดียวที่ใช้

⁷⁹ อ่านเพิ่มเติมใน ชูพล เอื้อชูวงศ์, "สามก๊ก" จิตรกรรมฝาผนังในพระอุโบสถ วัดประเสริญสุทธาวาส (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์ศิลปะ มหาวิทยาลัยศิลปากร 2548), 262-266.

ภาพที่ 61 ฉัตรของอุ่อว่าง

ภาพที่ 62 ฉัตรพระเจ้าเหียนเต๋ (ซ้าย) ฉัตรเล่าปี่ (ขวา)

แต่ในเรื่องสามก๊ก ในวัดประเสริญสุทธาวาส พบว่ามีการใช้ร่มที่ซ้อนชั้นเช่นเดียวกัน (ภาพที่ 62) จากภาพจะเห็นว่าพระเจ้าเหียนเต๋ (ภาพซ้าย) จะมีชั้นของฉัตรเท่ากับของอุ่อว่าง คือสามชั้น แต่ของเล่าปี่จะมีจำนวนชั้นที่น้อยกว่า ดังนั้นสามารถสันนิษฐานได้ว่า ช่างอาจให้ความสำคัญกับบรรดาศักดิ์ของตัวละครด้วยเช่นกัน

นอกจากนี้ในงานจิตรกรรมบนเครื่องเซรามิกในสมัยจักรพรรดิคังซีแห่งราชวงศ์ชิง ยังพบฉัตร ในลักษณะที่ซ้อนกันสามชั้น (ภาพที่ 63) เช่นเดียวกับงานจิตรกรรมเรื่องห้องสิน ในแก๊งนุกิจราชบริหาร และเรื่องสามก๊ก ที่วัดประเสริฐสุทธาวาส

ภาพที่ 63 เครื่องเซรามิกสมัยจักรพรรดิคังซี แห่งราชวงศ์ชิง

(故宫珍藏雍乾瓷器图录 (Hong Kong : Forbidden City Publishing House 1989), 44)

3.3. เพลวไฟในงานจิตรกรรม

เพลวไฟที่ปรากฏในงานจิตรกรรมเรื่องห้องสิน เมื่อเปรียบเทียบกับจิตรกรรมเรื่อง สามก๊ก (ภาพที่ 64) มีความคล้ายกันอย่างมาก ช่วงวาดเพลวไฟเป็นกลุ่มเพลวไฟ ใช้เส้นหยักโค้ง และมีปลายแหลม ลักษณะเพลวไฟที่ปรากฏในงานจิตรกรรมทั้งสองแห่งเป็นลักษณะเพลวไฟที่นิยมวาดในงานจิตรกรรมจีน

ภาพที่ 64 เปลวไฟจากจิตรกรรมที่ปรากฏในเรื่องห้องลินภายในแก่งนุกิจราชบริหาร (ซ้าย)
และจิตรกรรมเรื่อง สามก๊ก ในวัดประเสริฐสุทธาวาส (ขวา)

3.4. กำแพงเมือง และประตูเมือง

ประตูเมืองที่ปรากฏในงานจิตรกรรมเรื่องห้องลิน ภายในแก่งนุกิจราชบริหาร เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับงานจิตรกรรมเรื่องสามก๊ก ที่วัดประเสริฐสุทธาวาส และเกียนอันเกงลักษณะของกำแพงเมือง และประตูเมือง (ภาพที่ 65) เป็นเส้นโค้ง ทอดยาวแสดงระยะ ทำให้เกิดความลึก มิติใกล้ไกล และลักษณะของซุ้มประตูโค้งก็ยังคงมีความคล้ายกันอีกเช่นกัน นอกจากนี้บริเวณเหนือประตูยังมีลักษณะเป็นแผ่นป้ายรูปวงรีติดอยู่เหนือประตูเหมือนกัน

ภาพที่ 65 ประตูเมืองจากจิตรกรรมที่ปรากฏในเรื่องห้องลินภายในแก่งนุกิจราชบริหาร (ซ้าย)
จิตรกรรมเรื่อง สามก๊ก ภายในวัดประเสริฐสุทธาวาส (กลาง) และจิตรกรรม ที่เกียนอันเกง (ขวา)

เทคนิคการใช้เส้นโค้งทำให้เกิดระยะใกล้ไกลนั้นมีปรากฏในงานจิตรกรรมบนเครื่องเซรามิกในสมัยจักรพรรดิคังซีแห่งราชวงศ์ชิง (ภาพที่ 66) เป็นการวาดเส้นโค้งในภาพทิวทัศน์ ทำให้เกิดวิวที่ทอดยาวออกไป โดยเทคนิคการใช้เส้นแสดงระยะลวงตาพบในงานจิตรกรรมจีน โดยปรากฏหลักฐานอย่างชัดสุดในสมัยราชวงศ์ฮั่น และมีการใช้เทคนิคอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในกลุ่มจิตรกรรมฝาผนัง⁸⁰

ภาพที่ 66 การใช้เส้นทอดสายตาเพื่อให้เกิดระยะ จิตรกรรมบนเครื่องเซรามิกสมัยจักรพรรดิคังซี แห่งราชวงศ์ชิง (故宫珍藏雍乾瓷器图录, (Hong Kong : Forbidden City Publishing House , 1989), 48)

3.5. รถเข็น

รถเข็นที่ปรากฏในงานจิตรกรรมเรื่องห้องสิน ภายในแก่งนุกิจราชบริหารมีลักษณะ เป็นรถเข็นที่มีผู้เข็นอยู่เบื้องหลัง (ภาพที่ 67) มีรูปล้อขนาดใหญ่ และมีเก้านั่งระหว่างล้อทั้งสองด้าน ลักษณะของรถเข็นที่ปรากฏ ทั้งสามแห่งมีรูปแบบที่คล้ายกัน โดยรถเข็นที่ปรากฏในวัดประเสริฐสุทธาวาสที่มีความคล้ายคลึงกับรถเข็นที่ปรากฏในงานจิตรกรรมเรื่องห้องสินที่สุด โดยมีการเพิ่มในส่วนของหลังคาและม่านบังแดด อาจเป็นการแสดงถึงยศของผู้ที่นั่ง หรืออาจเป็นลักษณะของรถเข็นสำหรับสตรี

⁸⁰ อชิรัชญ์ ไชยพจน์พานิช, “เส้นแสดงระยะลวงตาและแสงเงาในจิตรกรรมสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น,” ในบันทึกไว้ในงานจิตรกรรม โครงการเสวนาวิชาการด้านประวัติศาสตร์ศิลปะ เนื่องในโอกาส 72 ปี ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร.สันติ เล็กสุขุม ราชบัณฑิต (กรุงเทพฯ: ภาควิชาประวัติศาสตร์ศิลปะ มหาวิทยาลัยศิลปากร และศูนย์มนุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน), 2560), 33.

ภาพที่ 67 รถลากจากจิตรกรรมที่ปรากฏในเรื่องห้องสินภายในแก่งนุกิจราชบริหาร (ซ้าย) จิตรกรรมเกียนอันเกง (กลาง) และจิตรกรรมเรื่อง สามก๊ก ในวัดประเสริฐสุทธาวาส (ขวา)

รถเข็นที่เป็นลักษณะคนลากอยู่ข้างหลัง และมีล้อสองล้อขนาดใหญ่อยู่ขนานบ่าอีกข้างหนึ่งทั้งสองข้าง และมีหลังคาบังแดด พบว่าในวัดหลงซาน (ภาพที่ 68) มีรถเข็นองค์ประกอบต่าง ๆ คล้ายกับรถเข็นที่ปรากฏในงานจิตรกรรมเรื่องห้องสินแสดงให้เห็นว่า รถเข็นลักษณะนี้มีการนำมาใช้ในการประกอบฉากในงานจิตรกรรม และประติมากรรมแบบจีน

ภาพที่ 68 ประติมากรรมรถเข็นประดับช่องเหนือหน้าต่าง วัดหลงซาน ไต้หวัน

3.6. ฐานรองเสาทรงภาชนะ

ทางด้านอาคารในงานจิตรกรรมเรื่องห้องสิน ภายในแก่งนุกิจราชบริหาร บริเวณฐานเสาปรากฏเป็นลักษณะคล้ายไหรองไว้ที่ฐานเสา (ภาพที่ 69)

ภาพที่ 69 ฐานเสาจากงานจิตรกรรมเรื่องห้องสิน ภายในแก่งนุกิจราชบริหาร (ซ้าย)

ลักษณะของฐานรองเสาอาคารทรงภาชนะ พบในงานจิตรกรรมที่วาดประดับบนเครื่องเซรามิกในสมัยจักรพรรดิคังซีแห่งราชวงศ์ชิง (ภาพที่ 70) จากการเปรียบเทียบงานจิตรกรรมทั้งสามแห่ง สันนิษฐานได้ว่ามีลักษณะของฐานรองเสาอาคารรูปทรงภาชนะ ในลักษณะที่คล้ายกัน สันนิษฐานได้ว่าอาจเป็นที่นิยมวาดในจิตรกรรมแบบจีนประเพณี

ภาพที่ 70 ฐานรองเสาอาคารทรงภาชนะ จิตรกรรมบนเซรามิกสมัยจักรพรรดิคังซี แห่งราชวงศ์ชิง
(故宫珍藏雍乾瓷器图录 (Hong Kong : Forbidden City Publishing House , 1989), 48)

ฐานรองเสาอาคารรูปทรงภาชนะยังพบว่ามีการใช้ในการรองเสาอาคารจริง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้ในการประดับฐานเสา ตัวอย่างเช่นที่พบอยู่ในศาลเจ้าต้าหลงต่ง⁸¹ ลักษณะเป็นฐานรองเสารูปทรงภาชนะถูกใช้ประดับรองเสาอาคารของศาลเจ้า (ภาพที่ 71) แสดงให้เห็นว่าฐานรองเสารูปทรงภาชนะมีการใช้จริงในอาคารแบบจีน และถูกนำมาใช้ประกอบในฉากของงานจิตรกรรม อาจเป็นไปได้ว่าช่างชาวจีน ใช้ลักษณะของสภาพแวดล้อมจริงรอบตัวเป็นแรงบันดาลใจในการวาดงานจิตรกรรม

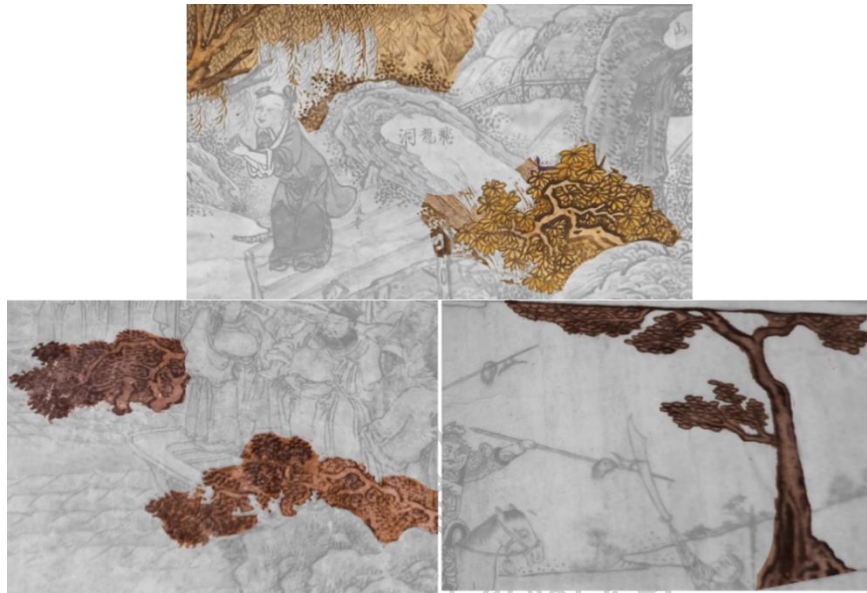

ภาพที่ 71 ฐานรองเสาอาคารทรงภาชนะ ศาลเจ้าต้าหลงต่ง

3.7. ต้นไม้

ลักษณะของต้นไม้ที่ปรากฏในงานจิตรกรรมเรื่องห้องสิน ภายในแก่งนุกิจราชบริหาร ยังเป็นลักษณะคล้ายกับที่เกียนอันเกง และวัดประเสริฐสุทธาวาส โดยช่างวาดลักษณะต้นไม้ที่มีกิ่งที่หงิกงอ เป็นลักษณะของกิ่งไม้เมืองหนาว และวาดใบไม้ที่ละเอียด (ภาพที่ 72) มากกว่าที่จะวาดโดยใช้เทคนิคกระทุ้งตามแบบที่นิยมในช่วงนั้น (ภาพที่ 73)

⁸¹ ฐานรองเสาอาคารทรงภาชนะยังพบในวัดหลงซาน และศาลเจ้าอื่นๆในไต้หวัน รวมถึงบ้านขุนนางเก่าในสมัยราชวงศ์ชิงก็มีการใช้ฐานรองเสาอาคารทรงภาชนะเช่นกัน

ภาพที่ 72 ต้นไม้จากงานจิตรกรรมเรื่องห้องสิน ภายในเก๋งนุกิจราชบริหาร (บน)
งานจิตรกรรมเรื่องสามก๊ก วัดประเสริฐสุทธาวาส (ล่างซ้าย) และเกียนอันเกง (ล่างขวา)

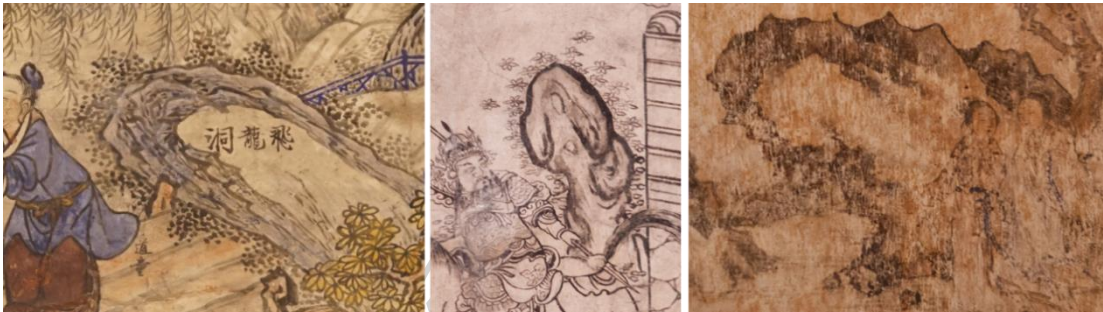

ภาพที่ 73 ภาพต้นไม้มือเทคนิคกระทุ้ง จิตรกรรมฝาผนังวัดปทุมวนารามราชวรวิหาร

3.8. หิน

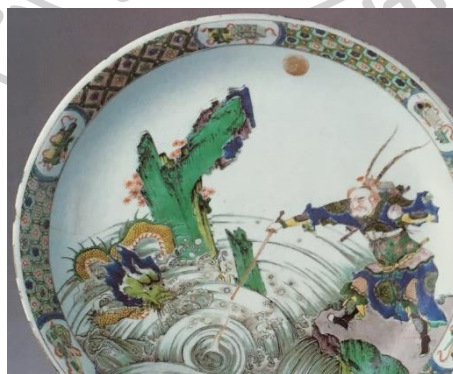
ลักษณะของหินที่ปรากฏในงานจิตรกรรมเรื่องห้องสิน ภายในเก๋งนุกิจราชบริหารนั้น ลักษณะรูปทรงจะมีความใกล้เคียงกับหินที่ปรากฏในงานจิตรกรรมที่เกียนอันเกง โดยหินมีลักษณะหยักซ้อน

กัน และเอียงไปด้านหน้า อย่างไรก็ตามหินที่ปรากฏในงานจิตรกรรมเรื่องห้องสิน ยังมีลักษณะของใบไม้แทรกตามหินคล้ายกับจิตรกรรมเรื่องสามก๊ก ภายในวัดประเสริฐสุทธาวาส (ภาพที่ 74)

ภาพที่ 74 หินจากงานจิตรกรรมเรื่องห้องสิน ภายในแก่งนุกิจราชบริหาร (ซ้าย)
งานจิตรกรรมเรื่องสามก๊ก วัดประเสริฐสุทธาวาส (กลาง) และเกียนอันเกง (ขวา)

ลักษณะของหินที่เอียงไปทางด้านหน้า ในงานจิตรกรรมทั้งสามแห่ง และลักษณะของหินที่มีใบไม้แทรกขึ้นตามหิน ยังคล้ายกับหินในงานจิตรกรรมเครื่องเซรามิกที่สมัยจักรพรรดิคังซีแห่งราชวงศ์ชิง (ภาพที่ 75)

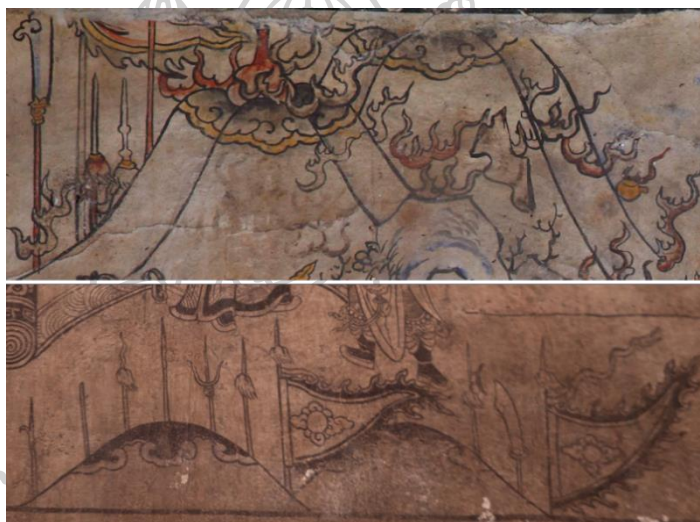

ภาพที่ 75 หิน จิตรกรรมบนเซรามิกสมัยจักรพรรดิคังซี แห่งราชวงศ์ชิง

(故宫珍藏雍乾瓷器图录, (Hong Kong : Forbidden City Publishing House 1989), 67)

3.9. ภูเขา

จากภาพที่ปรากฏในงานจิตรกรรมเรื่องห้องสิน ฉากการสู้รบบนเขา (ภาพที่ 76)สามารถสังเกตเห็นได้ว่าบริเวณที่วาดเป็นยอดเขานั้นช่างวาดลวดลายประดับ และมีการตั้งอาวุธ และธงขึ้นมาเหนือบริเวณยอดเขา ซึ่งอาจเป็นลักษณะของการตั้งค่ายบนเขา โดยเป็นลักษณะที่มีปรากฏในงานจิตรกรรมเรื่องสามก๊ก ในวัดประเสริญสุทธาวาสเช่นกัน

ภาพที่ 76 ภูเขาจากงานจิตรกรรมเรื่องห้องสิน ภายในเก๋งนุกิจราชบริหาร (บน)
งานจิตรกรรมเรื่องสามก๊ก วัดประเสริญสุทธาวาส (ล่าง)

จากการวิเคราะห์ข้างต้น ได้ข้อสรุปว่างานจิตรกรรมเรื่องห้องสินที่เก๋งนุกิจราชบริหารมีการเขียนชื่อกำกับตัวละครเป็นภาษาจีน คล้ายกับที่ปรากฏงานจิตรกรรมเรื่องสามก๊ก ในวัดประเสริญสุทธาวาสโดยมีการใช้ชื่อสั้น หรือชื่อที่สองของตัวละคร และลักษณะของสภาพแวดล้อมเมื่อเปรียบเทียบกับงานจิตรกรรมจีนสังเกตได้ว่าองค์ประกอบของสภาพแวดล้อมของตัวละครมีลักษณะที่ใกล้เคียงกัน การใช้เทคนิคการวาดโน้มนำต้นไม้ที่เป็นลักษณะของไม้เมืองหนาว และวาดใบไม้ที่ละเอียดเป็นลักษณะที่นิยมในงานจิตรกรรมจีน

จากการเปรียบเทียบกำแพง และประตูเมือง ในงานจิตรกรรมเรื่องห้องสิน กับงานจิตรกรรมจีน พบว่าช่างมีการวาดเส้นเป็นแนวทอดยาว โดยใช้เส้นระยะลวงตา เพื่อให้เกิดมิติในงานจิตรกรรม นอกจากการใช้เส้นระยะลวงตาช่างได้วาดองค์ประกอบในฉากให้ซ้อนกัน จนเกิดเป็นมิติในงานจิตรกรรม โดยลักษณะของเทคนิคนี้มีปรากฏในงานจิตรกรรมจีนที่นำมาเปรียบเทียบเช่นกัน อีกทั้งองค์ประกอบของฉากในงานจิตรกรรมเช่น ฐานรองเสาอาคารทรงภาชนะ นอกจากการพบในงานจิตรกรรม ยังพบว่ามีการใช้ในการประดับฐานรองเสาอาคาร ศาลเจ้า เช่นกัน ผู้วิจัยจึงได้ข้อสรุปว่างานจิตรกรรมเรื่องห้องสิน ในแก่งนุกิจราขบริหารอาจวาดขึ้นโดยช่างชาวจีน

จากข้อมูลข้างต้นในการศึกษางานจิตรกรรมเรื่องห้องสิน ในแก่งนุกิจราขบริหารได้ข้อสรุปดังนี้

1. เครื่องแต่งกายตัวละครที่ปรากฏในงานจิตรกรรมเรื่องห้องสิน ในแก่งนุกิจราขบริหารนั้นได้อิทธิพลในการวาดลักษณะของศิราภรณ์ เครื่องแต่งกายต่าง ๆ จากงานจิตรกรรมแบบจีนประเพณี โดยงานจิตรกรรมแบบจีนประเพณีได้รับอิทธิพลจากทั้งเครื่องแต่งกายของอุปรากรจีน (จ้าว) และเครื่องแต่งกายจริงด้วยเช่นกัน
2. เครื่องแต่งกายตัวละครที่ปรากฏในงานจิตรกรรมเรื่องห้องสิน ช่างผู้วาดมีความเข้าใจทั้งลักษณะการแต่งกายของอุปรากรจีน รวมถึงลักษณะที่ได้มีการบรรยายไว้ในพงศาวดารเรื่องห้องสิน และได้วาดตัวละครที่ปรากฏในฉากมีลักษณะการแต่งกาย ตามบทบาท หน้าที่ของตัวละครนั้นๆ นอกจากนี้ช่างยังให้ความสำคัญเรื่องฐานันดรศักดิ์ของตัวละครในเรื่อง เพื่อความเหมาะสมของบทบาท หน้าที่ของตัวละครนั้นๆ
3. องค์ประกอบต่าง ๆ ในงานจิตรกรรมเรื่องห้องสิน แสดงให้เห็นถึงอิทธิพลงานจิตรกรรมแบบจีนประเพณีอย่างชัดเจน ทั้งลักษณะของการเขียนชื่อกำกับตัวละคร การวาดเปลวไฟเป็นเส้นโค้งต่อกันเป็นช่อ ซึ่งเป็นลักษณะที่มักพบในงานจิตรกรรมแบบจีนประเพณี และในบางองค์ประกอบในงานจิตรกรรมเช่น ฐานรองเสารูปทรงภาชนะ ยังพบว่ามีปรากฏทั้งในงานจิตรกรรม และมีการใช้จริงในศาลเจ้าที่มีประวัติการสร้างโดยชาวจีน สิ่งเหล่านี้บ่งบอกได้ว่าช่างได้รับอิทธิพลงานจิตรกรรมแบบจีนประเพณี

จากข้อสรุปต่าง ๆ ข้างต้นเป็นไปได้ว่าช่างผู้วาดงานจิตรกรรมเรื่องห้องสิน ในแก่งนุกิจราช
บริหาร อาจเป็นช่างชาวจีน เนื่องจากลักษณะในการวาดของช่างมีความเข้าใจในงานจิตรกรรมแบบ
จีนประเพณี และแสดงออกอย่างชัดเจนในงานจิตรกรรม ทั้งตัวละคร เครื่องแต่งกายของตัวละคร
และองค์ประกอบของฉากต่าง ๆ แต่ยังไม่สามารถระบุอย่างชัดเจนได้ว่าช่างมีเพียงหนึ่งคน หรือ
มากกว่านั้น เนื่องจากหลักฐานที่รวบรวมได้ในเบื้องต้นยังไม่สามารถระบุชัดเจนได้ อาจต้องม
การศึกษาเรื่องนี้ในขั้นต่อไป

บทที่ 4

สรุป

1 สรุปผล

แก่งนุกิจราชบริหาร เป็นส่วนหนึ่งของพระที่นั่งบวรบริวัติ ตัวพระที่นั่งเป็นสถาปัตยกรรมอย่างจีน โดยพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดให้พระวิสุตวรารี (มลิ) สร้างขึ้น ในส่วนของแก่งนุกิจราชบริหารภายในวาดงานจิตรกรรมฝาผนังเรื่องห้องสิน จากการศึกษาที่ผ่านมาพบว่าการวาดงานจิตรกรรมนั้น เป็นการวาดงานจิตรกรรมเวียนซ้าย ซึ่งเป็นความนิยมตามแบบช่างจีน โดยลักษณะงานจิตรกรรมเรื่องห้องสินนั้น เป็นการดำเนินเรื่อง เป็น 1 ฝาผนัง 1 ตอนและมีการแบ่งเป็นฉากเหตุการณ์อยู่ในแต่ละตอน เช่น ฝาผนังทิศใต้ กล่าวถึงการรบระหว่างเจียงจื่อเอี้ยและเหวินไท่สือ โดยเหตุการณ์ที่ปรากฏในงานจิตรกรรมฝาผนังทิศใต้ กล่าวถึงอาจารย์ทั้งสิบ สร้างค่ายกล เพื่อช่วยเหวินไท่สือรบและผนังอีกซีกด้านหนึ่ง กล่าวถึงกองทัพของเหวินไท่สือที่โดนกองทัพของเจียงจื่อเอี้ยลูกไล่ โดยลักษณะที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ในแต่ละเหตุการณ์ที่ปรากฏในงานจิตรกรรมฝาผนัง มีตัวละครประกอบในฉากมากมาย ตัวละครแต่ละตัวมีลักษณะการแต่งกายที่แตกต่างกัน ผู้วิจัยได้ข้อสรุปในเบื้องต้นว่าลักษณะของเครื่องแต่งกายที่ตัวละครสวมใส่ช่างผู้วาดขึ้นตามอย่างงานจิตรกรรมแบบจีนประเพณี โดยงานจิตรกรรมแบบจีนประเพณีได้รับอิทธิพลจากทั้งเครื่องแต่งกายของอุปรากรณ์จีนและเครื่องแต่งกายจริงด้วยเช่นกัน

ในการเปรียบเทียบจิตรกรรมเรื่องห้องสิน ในแก่งนุกิจราชบริหาร กับลักษณะรูปร่างทำให้ได้ข้อสรุปว่าเครื่องแต่งกายที่ปรากฏนั้นช่างผู้วาดมีความเข้าใจทั้งลักษณะการแต่งกายของอุปรากรณ์จีน รวมถึงลักษณะที่ได้มีการบรรยายไว้ในพงศาวดารเรื่องห้องสิน และได้วาดตัวละครที่ปรากฏในฉากมีลักษณะการแต่งกาย ตามบทบาท หน้าที่ของตัวละครนั้น ๆ นอกจากนี้ช่างยังให้ความสำคัญเรื่องฐานันดรศักดิ์ของตัวละครในเรื่อง เพื่อความเหมาะสมของบทบาท หน้าที่ของตัวละครนั้น ๆ องค์ประกอบต่างๆในงานจิตรกรรมเรื่องห้องสิน แสดงให้เห็นถึงอิทธิพลงานจิตรกรรมแบบจีน

ประเพณีอย่างชัดเจน ทั้งลักษณะของการเขียนชื่อกำกับตัวละคร การวาดเปลวไฟเป็นเส้นโค้งต่อกัน เป็นช่อ ซึ่งเป็นลักษณะที่มักพบในงานจิตรกรรมแบบจีนประเพณี และบางองค์ประกอบในงานจิตรกรรมเช่น ฐานรองเสารูปทรงภาชนะ มีการใช้จริงในศาลเจ้าที่มีประวัติการสร้างโดยชาวจีน สิ่งเหล่านี้บ่งบอกได้ว่าช่างได้รับอิทธิพลงานจิตรกรรมแบบจีนประเพณี

จากข้อมูลข้างต้นผู้วิจัยได้ข้อสรุปในเบื้องต้นว่างานจิตรกรรมเรื่องห้องสินในแก๊งนุกิจราชบริหารนั้น ช่างได้วาดตัวละคร เครื่องแต่งกายตัวละคร และองค์ประกอบอื่น ๆ ตามอย่างงานจิตรกรรมแบบจีนประเพณี โดยช่างได้นำลักษณะการแต่งกายของอุปรากรจีน รวมถึงลักษณะที่ได้มีการบรรยายไว้ในพงศาวดารเรื่องห้องสิน เป็นข้อมูลในการวาดตัวละคร เครื่องแต่งกายตัวละคร ตามฐานันดรศักดิ์ บทบาท และหน้าที่ของตัวละครนั้น ๆ เพื่อความสมจริงตามที่ได้บรรยายไว้ในพงศาวดารเรื่องห้องสิน ซึ่งแสดงว่าช่างมีความเข้าใจเป็นอย่างดีทั้งลักษณะการแต่งกายของอุปรากรจีน และลักษณะตามที่บรรยายไว้ในพงศาวดารเรื่องห้องสิน

2 ข้อเสนอแนะ

1. การศึกษางานจิตรกรรมเรื่องห้องสิน ในแก๊งนุกิจราชบริหารนี้ เป็นการศึกษาและรวบรวมข้อมูลที่จำกัดทางด้านข้อมูล ผู้วิจัยไม่สามารถเก็บข้อมูลในสาธารณรัฐประชาชนจีน อันเป็นต้นกำเนิดของงานจิตรกรรมแบบจีน หากมีรูปแบบงานจิตรกรรมที่หลากหลายมาใช้ในการเปรียบเทียบทางด้านเทคนิค และรูปแบบของงานจิตรกรรม อาจเกิดข้อสรุปที่แตกต่างไปจากการสันนิษฐานในเบื้องต้น

2. การศึกษาในครั้งนี้พบว่ามีความแตกต่างทั้งด้านใบหน้า และเครื่องแต่งกายของตัวละครตัวเดียวกัน ที่ปรากฏบนฝาผนังต่างทิศกัน แต่เนื่องจากผู้วิจัยยังไม่พบหลักฐานอย่างชัดเจนว่า การปรากฏลักษณะของตัวละครที่แตกต่างกันในแต่ละฝาผนังอาจเป็นรสนิยมของช่าง หรืออาจเป็นไปได้ว่าอาจมีช่างมากกว่า 1 คน ข้อสันนิษฐานในข้อนี้จำเป็นต้องเป็นการศึกษาในครั้งต่อไป

3. การศึกษาครั้งนี้พบว่างานจิตรกรรมเรื่องห้องสิน ภายในแก่งนุกิจราชบริหารนั้นวาดขึ้นในช่วงเวลาใกล้เคียงกับ พระนิพนธ์ “ลักษณะรูปจิว” (พ.ศ. 2409-2428)⁸² ซึ่งอาจเป็นไปได้ว่าการวาดงานจิตรกรรมเรื่องห้องสิน ในแก่งนุกิจราชบริหาร อาจเป็นความสนพระทัย หรือพระประสงค์ของ สมเด็จพระราชวังบวรวิไชยชาญ ทั้งนี้เป็นการสันนิษฐานจากข้อมูลในเบื้องต้นยังไม่พบเอกสารที่ระบุอย่างชัดเจน ข้อเสนอฐานในข้อนี้จำเป็นต้องเป็นการศึกษาในครั้งต่อไป

⁸² ช่วงเวลาภายหลังการสวรรคตของพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว (เป็นช่วงเวลาที่มีการสร้างแก่งนุกิจราชบริหารต่อมา) จนถึงการทิวคตของกรมพระรวิชัยชาญ (ทรงพระนิพนธ์ “ลักษณะรูปจิว”)

รายการอ้างอิง

Pang, Mae Anna Quan. *Dragon Emperor : Treasures from the Forbidden City* Edited by National Gallery of Victoria. Melbourne 1988.

Zhou, Xun. *5000 Years of Chinese Costumes* Hong Kong: China Books, 1988.

กรมพระราชวังบวรสถานมงคลสมัยรัตนโกสินทร์. กรุงเทพฯ กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม, 2556. *คณะจิ๋วแช่ล้างเง็กเล่าขุน*. (15 กันยายน 2560).

ชนิดาภา, อนันต์กวี, จี๋เซินเตอร์. (20 กรกฎาคม 2560).

ชูปล, เอื้อชูวงศ์. "'สามก๊ก' จิตรกรรมฝาผนังในพระอุโบสถ วัดประเสริฐสุทธาวาส", มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2548.

ตำราฐานภาพ, สมเด็จพระยา, 2405-2486. ตำนานวังหน้า. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร, 2524.

พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพขุนนารณิก (ตาย ณ ป้อมเพชร์) 17 ส.ค. 2524. *ถาวร, สิกขโกศล. ต้นกำเนิดจิ๋วจีน*. กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ, 2557.

มาลินี, ดิลกวิชัย. *ระบำและละครในเอเชีย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2543.

ราชวังบวรสถานมงคลวิชัยชาญ, กรมพระ, "ลักษณะรูปจิ๋ว" ใน *วชิรญาณวิเศษ* เล่ม 5 ร.ศ.109 พ.ศ.

2432. หน้า 580." ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน) สำนักหอสมุดแห่งชาติ,

<http://www.sac.or.th/databases/siamrarebooks/wachirayan/index.php/wachirayan5/vachirayanviset-text-version/839-text-5-49>.

วชิรพันธ์, พุ่มพงษ์แพทย์. "แก่นงูกิจราชบริหาร." *ศิลปากร* ปีที่ 18, 2518, 28.

ศานติ, ภัคดีคำ, และนวรรตน์, ภัคดีคำ. *ภาพจิตรกรรมฝาผนังเรื่องห้องสินในแก่นงูกิจราชบริหาร :*

อิทธิพลและความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมจีนกับศิลปกรรมใน พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ.

กรุงเทพฯ: ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2549.

สวีจิ่งหลิน. *เฟิง เสิน ประกาศิตแต่งตั้งเทพเจ้า เนื้อหาสมบูรณ์ 1-4*. กรุงเทพฯ: ต้นไม้, 2551.

หนังสือพงศาวดารจีนห้องสิน. เล่ม 1 vols. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ปลัดเล, 2419.

อชิรัชญ์, ไชยพจน์พานิช. *อาจารย์ประจำภาควิชาประวัติศาสตร์ศิลปะ (13 กุมภาพันธ์ 2559)*.

อชิรัชญ์, ไชยพจน์พานิช. "เส้นแสดงระยะลงตาและแสงเงาในจิตรกรรมสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น." In

บันทึกไว้ในงานจิตรกรรม โครงการเสวนาวิชาการด้านประวัติศาสตร์ศิลปะ เนื่องในโอกาส 72 ปี

ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร.สันติ เล็กสุขุม ราชบัณฑิต. ภาควิชาประวัติศาสตร์ศิลปะ

มหาวิทยาลัยศิลปากร และศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน): กรุงเทพฯ, 2560.

อภิโชค, แซ่คั่ว. जू. กรุงเทพฯ: เอส.ที.พี. เวิลด์มีเดีย, 2541.

故宫珍藏雍乾瓷器图录. Hong Kong: Forbidden City Publishing House, 1989.

史太君说历史. "从女医明妃传看明朝服饰和韩服到底有啥不同."

https://www.weibo.com/p/1001603946393092914895?coo=1&c=spr_qdhz_bd_360dh_weibo_zmt.

ภาคผนวก

1. คำศัพท์ภาษาจีนที่ปรากฏในสารนิพนธ์

1.1 รายชื่อตัวละครเรื่องห้องสิน

เสียงอ่านภาษาไทย	ชื่อภาษาฮกเกี้ยน	เสียงอ่านตามระบบพินอิน	ชื่อภาษาจีน
กายหลังเชิงหมู	กุหลงเสียงโป๊	guīlíngshèngmǔ	龟灵圣母
เกาหลงอิง	นางโกลันเอง	gāolányīng	高兰英
จินจา	กิมเฉียว	jīnzhā	金吒
จุนทีเต้าเหยิน	จุนแถโตหยีน	zhǔntídàoren	准提道人
เจียงจื่อเอี้ย	เกียงจู่หย	jiāngziyá	姜子牙
เจียงไท่กง		jiāngtàigōng	姜太公
เจียงซำง		jiāng shàng	姜尚
โจ้วอวำง	ติวอ้อง	zhòuwáng	纣王
โจ้วอู่อวำง	บูอ้อง	zhōuwǔwáng	周武王
ฉงเฮยหู่	ซงเฮกฮอ	chónghēihǔ	崇黑虎
เต็งฉานอวี๋	นางเตงตันหยก	dèngchányù	邓婊玉
นาจา	โลเฉียว	nǎzhā	哪吒
มู่จา	บกเฉียว	mùzhā	木吒
หลี่จิ่ง	หลี่เจง	lǐjìng	李靖
เหล่ย์เจิ้นจื่อ	หลุยจินจู	léizhènzǐ	雷震子
เหวินไท่ซือ	บุนไท่ซือ	wéntàishī	闻太师
เอียงเจียน	เอียวเจียน	yángjiǎn	杨戩
ฮวำงเฟยหู่	อิงเทียนฮัว	huángfēihǔ	黄飞虎
ฮวำงเทียนฮวา	อิงปวยฮ้อ	huángtiānhuà	黄天化

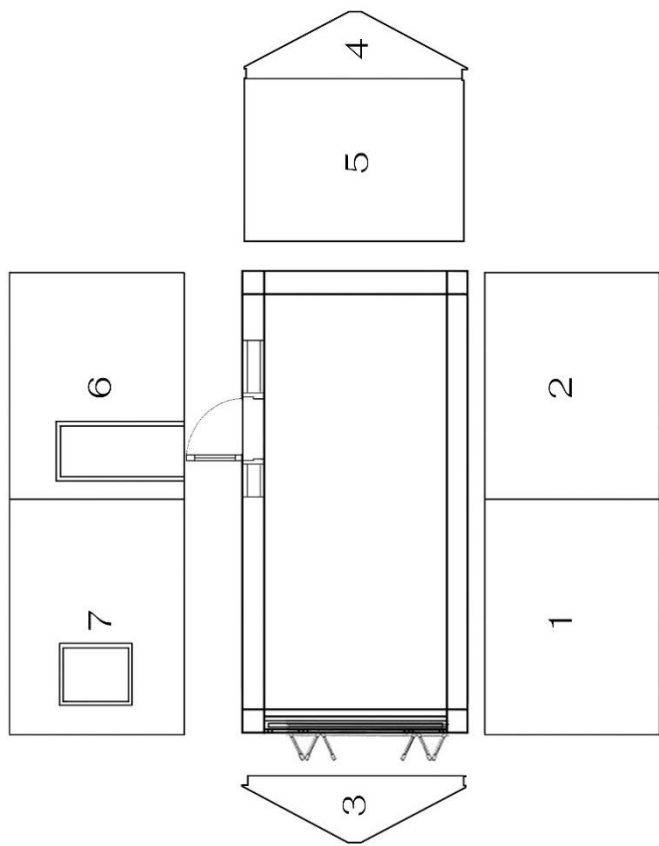
1.2. คำศัพท์ภาษาจีนอื่นๆ

เสียงอ่านภาษาไทย	เสียงอ่าน ภาษาจีน ท้องถิ่น	เสียงอ่านตามระบบพินอิน	ภาษาจีน
คังซี	เล่าปี่	kāngxī	康熙
คุยเหมา		kuīmào	盔帽
เค่าป่าเหล่าเซิง		kàobǎlǎoshēng	靠把老生
จั้ง		jìng	净
เจ้อเจี้ยว		zhéjiǎo	折角
เจ็งจั้ง		zhèngjìng	正净
ชิง		qīng	清
ซ่ง		sòng	宋
เซิง		sheng	生
ต้าหลงตั้งเป่าอันกง		dàlóngdòngbǎoāngōng	大龙洞保安宫
ตัน		dàn	旦
ตาวหมาตัน		dāomǎdàn	刀马旦
ฟูจั้ง		fùjìng	副净
เฟ็งกวน		fèngguān	凤冠
เสี่ยวเซิง		xiǎoshēng	小生
หลงซาน		lóngshānsì	龙山寺
หวาววาเซิง		wáwashēng	娃娃生
หมิง		míng	明
หลิวเป้ย		liúbèi	刘备
หลิงจื่อเซิง		língzǐshēng	翎子生
หฺรูอี้โถว (หัวหฺรูอี้)		rúyìtóu	如意头
หฺองสิน		fēngshén	封神
เหมาจั้ง		máojìng	毛净
เหล่าเซิง		lǎoshēng	老生
อว้าง		wáng	王
อู่ซาเจอะซร้างจิ้น		wūshāzheshàngjīn	乌纱折上巾

เสียงอ่านภาษาไทย	เสียงอ่าน ภาษาจีน ท้องถิ่น	เสียงอ่านตามระบบพินอิน	ภาษาจีน
อู่ตัน อู่เฟิ่งกวน โห้วซาน	บู๊หงควง	wǔdàn wǔfèngguān hòushān	武旦 武凤冠 后山

2. แผนผังงานจิตรกรรมเรื่องห้องสิน ในแก่งนุกิจราชบริหาร

1. ฉากการอาจารย์ทั้ง 10 มาช่วยเหรินทร์ต่อสู้คาคงทั้ง 10
2. ฉากการประหว่าเงียงจ้อเอี้ยและเหรินทร์ต่อสู้
3. ฉากการประหว่าฮวางเทียนฮวาและฮวงเสวียน และ ลุ่หนีเต้าเหยปราชเสวียน
4. ฉากงเทียนเลี้ยวต่อสู้คาคงสังหารเซียน ศาสตราทั้ง 4 มาช่วยเงียงจ้อเอี้ยทลายคาคงสังหารเซียน
5. ฉากงเทียนเลี้ยวต่อสู้คาคงหม้อเซียน เทพเจ้าในศาสนาต่างๆช่วยเงียงจ้อเอี้ยทลายคาคงหม้อเซียน
6. ฉากการรบที่ด่านอ้วนกว่านระหว่างทัพของเงียงจ้อเอี้ยและ จางซุย
7. ฉากการประหว่าเงียงเจียนทหารเอกของเงียงจ้อเอี้ย และเจ็ดเมธีแห่งศิริเมยชาน

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	แพร มัชยธนา
วัน เดือน ปี เกิด	14 มกราคม 2531
สถานที่เกิด	กรุงเทพฯ
ที่อยู่ปัจจุบัน	ฉ.เทอดไท

